

Annex V: Transcripció de les entrevistes realitzades al professorat.

Entrevista 1.

Data de realització de l'entrevista: dimarts 12 d'abril de 2016

Dades generals

Nom del professor/a:

XXXX

Quina és la seva titulació o àmbit professional d'expertesa?

Diplomada en educació social, llicenciada en pedagogia i doctora en pedagogia (tesi en inclusió de les TIC a secundària).

Quants anys d'experiència docent té en el Grau d'Educació Social?

En diplomatura i en grau porto 10 anys, els que porto d'associada.

Quina vinculació contractual té amb la UB?

Professora associada (inicialment a 18 crèdits, fa dos cursos a 12 crèdits).

És professor titular (professor/a temps complet)

Contracte a temps parcial

Associats: 12 crèdits.

Quines assignatures realitza a la facultat d'Educació Social de la UB i en quin torn (de matí o tarda)?

Torn de tarda, fins fa dos cursos desenvolupament comunitari i les que faig actualment (amb la reducció vaig deixar Desenvolupament Comunitari per horaris de conciliació familiar), les altres són TFG i Usos, límits i possibilitats de les TIC a educació social.

Creu que hi ha reflectit en les assignatures del Grau d'Educació Social algun tema relacionat amb la dimensió ambiental (medi ambient) ? Crec que depèn del professorat, com que hi ha llibertat de càtedra va molt en funció del docent i l'enfocament que li dona a les assignatures.

En quina/es assignatura/es?

Com ja he dit, depèn del docent, però les assignatures on s'hauria de treballar per lògica són desenvolupament comunitari, identitat i desenvolupament. Professional, usos i possibilitats de les TIC, Àmbits professionals, Animació sociocultural, Ètica i valors, art i cultura, anàlisi de la relació educativa i

segons com es planteja a educació de persones adultes, tot i que podria tenir cabuda de forma transversal en més.

En quin sentit, perspectiva o dimensió creu que es treballa?

En usos de les TIC sempre apareix com part de materials, propostes i és un plantejament transversal. A més, sempre hi ha mínim dos o tres grups de treball que dediquen el seu treball d'assignatura temes de conscienciació com alguns sobre els *freegans* (aprofitar aliments que es desestimen per evitar consum innecessari), reciclatge, activitats en la natura connectant persona i entorn -algunes propostes sobretot de descobrir la natura per activitats mediatades per les TIC com *geocatching*-, entre d'altres. A desenvolupament comunitari és part del temari, la comunitat i la forma d'entendre les relacions es contempen com part del desenvolupament, ja sigui plantejant propostes en entorns que recuperen espais, horts urbans, ocupació d'espais per evitar explotació i poder tenir espais verds, la relació amb la natura i l'entorn, etc. A les altres assignatures ho desconeix-ho. **Creu que hi ha alguna relació entre l'educació ambiental i l'educació social? Sí**

On veu la relació?

L'educació social és l'exercici d'acompanyament a les persones en els seus entorns i amb les seves problemàtiques. Si desvinculem la persona de la comunitat, l'entorn i l'ambient solament veiem el problema, tenint una visió fragmentada de la realitat i de la societat. Es tendeix a fragmentar, desvinculant la persona i focalitzant en el problema. Aquesta fragmentació és la que porta a una concepció errònia de l'educació social. No es pot entendre la societat fora de l'entorn, de la vida, de la relació que hi ha amb el tot. Tendim (jo de vegades a la meua feina a serveis socials també tinc aquesta deformació professional) a "solucionar" les coses amb serveis i propostes poc vinculades al que la comunitat ens ofereix. Aquesta carència ve donada ja des de la formació bàsica del grau i s'hauria de poder abordar l'educació social amb una visió més panoràmica.

En quin context o àmbit ho relaciona?

S'hauria de treballar de forma transversal. Jo tinc consciència perquè a la feina, després de donar-me molts cops de front, hem entès que fer circular les famílies, oferir-los possibilitats d'interacció amb l'entorn i la natura, moltes vegades facilita el coneixement mutu, la interacció positiva i la reconexió. Fa un parell d'estius per exemple vaig dissenyar activitats per fer en família sense gastar diners i on poder arribar amb la T10. Baixar al mirador de Vallvidrera, anar al parc de l'oreneta, la platja de Barcelona, activitats de ioga en família a parcs, anar a veure les llàgrimes de St. Llorenç prop de l'observatori Fabra entre d'altres van anar molt bé per famílies sense recursos que van poder gaudir de l'estiu en família sense gastar diners i fent moltes activitats que ens ofereix l'entorn. Això va dignificar la situació, va unir la família al no separar als nens per deixar-los 2 mesos a l'esplai, i es van poder treballar altres habilitats parentals. Això s'aprèn treballant i crec que si a la carrera ens oferissin opcions d'aquest estil, o al menys es contemplés poder treballar l'EA com a part de les assignatures, tot seria més fàcil. Lamentablement, el mateix passa amb TIC i amb altres temes com coeducació que queden relegats a les sensibilitats de la llibertat de càtedra individual.....

Considera que té algun valor treballar l'Educació Ambiental en el grau d'Educació Social?

Per què?

Sí, crec que ho he contestat abans...

Els alumnes de 3r i 4t curs del Grau d'Educació Social de la UB, han fet un qüestionari i han esmentat que han fet una assignatura amb vostè on han vist reflectit algun tema relacionat amb l'educació ambiental, el medi o la dimensió ambiental.

Podria explicar-me com ho ha vinculat dins del grau i/o en concret en la seva assignatura/es? Crec que ho he contestat anteriorment, no? A TIC com que treballem el concepte local, global, glocal això dóna peu a la reflexió. També veiem propostes i de forma lliure, alguns alumnes enfoquen els seus projectes en aquesta línia. És per tant un tema transversal.

Quin és el motiu pel qual ho introdueix dins del programa de l'assignatura? Perquè forma part dels plantejaments que em faig per l'assignatura, no es pot entendre l'educació social desvinculada del context, no sol l'immediat sinó en sentit ampli. A TIC és part de les lògiques de globalització i repercussió de les tecnologies en la nostra forma d'entendre el món, conforma part de la reflexió i ha d'entendre's com a una part de les propostes a fer.

A desenvolupament comunitari per la pròpia idiosincràsia de l'assignatura. És un tema de sentit comú i de no fragmentar sabers.

Considera que la inclusió de la dimensió ambiental en el Pla d'Estudis del Grau d'Educació Social ha d'estar basat en el concepte de Desenvolupament Sostenible?

Si

Podria explicar-me perquè ho considera així? Seria una bona opció perquè el concepte contempla la part social, l'econòmica i l'ecològica de forma sistèmica. Dintre de la disciplina, tot i primar l'enfoc social, al no fragmentar sabers seria una bona forma d'enfocar-ho.

Quins canvis es necessiten implementar dins dels programes de les activitats acadèmiques (assignatures, matèries, etc.) per incloure la dimensió ambiental? S'hauria de pactar quines assignatures poden treballar en el sí de l'assignatura el concepte i quines l'han de contemplar com una prioritat transversal dintre dels principis bàsics del grau. Per a que això passi, s'hauria de pactar quins principis bàsics conformen la figura de l'educador social, vincular-ho a les competències i coordinar el treball en equip dels propis docents...

Els problemes ambientals que actualment es presenten a nivell global i local, quines característiques tenen, des del seu punt de vista? Són molts, des del reciclatge i la gestió de residus, el canvi climàtic, la desforestació, la gestió i consum d'aliments, el cicle de l'aigua i el seu tractament, malbaratament de recursos, diferències nord-sud, explotació, etc. Crec que són problemes que afecten de forma local i tenen repercussió global, és un tema de conscienciació i de foment de la coresponsabilitat social.

Quin tipus de coneixements creu que s'han de tenir actualment per afrontar els problemes ambientals?

No fa falta tenir coneixements tècnics tampoc per abordar-ho des del grau (tot i que poden ser útils, és clar!), és un tema de conèixer els problemes actuals i saber de quina forma des del meu dia a dia puc contribuir a no agreujar, i fins i tot en la mesura del possible, a pal·liar i millorar temes que poden afectar el benestar del ecosistema i el personal. Anar de lo més proper al més llunyà veient les relacions i repercussions de les accions quotidianes en la cura de tots.

També conèixer iniciatives, com difondre-les per la xarxa, etc és un punt interessant que s'hauria de contemplar.

Moltes gràcies per la teva entrevista.

Entrevista 2.

Nom del professor/a:

XXXXXXX

Data de realització de l'entrevista: dimecres 13 abril de 2016

Bon dia, moltes gràcies per atendre'm, per aquest temps.

Dades generals

El teu nom?

XXXX

Quina és la seva titulació o àmbit professional d'expertesa?

És Teoria de l'educació, i dintre de la Teoria de l'educació, Educació moral i educació i valors. He donat també Inclusió una mica.

Quants anys d'experiència docent té en el Grau d'Educació Social?

Mira, tinc la sort d'haver estat en el grau d'Educació social gairebé des de que va començar si no recordo malament, quan era diplomatura i estàvem a Pedralbes. El que no recordo és l'any, si seria l'any.. potser 1992-1993. I des de llavors, potser no he estat sempre en el Grau d'educació social, que jo diria que si, i si no ha estat continuat, haurà hagut un break, un incís d'un curs per exemple.

Quina vinculació contractual té amb la UB?

Sóc titular.

M'ho imaginava... Les assignatures que realitzes aquí a la facultat d'educació social de la UB, en quin torn les fas i quines matèries?

Educació social?

Si, en el Grau d'educació social...

En el Grau d'educació social sempre m'he mogut en Teoria de l'educació, bueno, no es deia així. Al principi si es deia Teoria de l'Educació ara es diu Teories e institucions educatives, abans tenia un altre nom... Doncs en aquesta assignatura, que bàsicament es la mateixa, els canvis són petits de temari, i intentem

sempre que de procediment, que de metodologia (sigui la mateixa). I l'assignatura d'Educació i valors a la societat actual, en la que ara no estic. Habitualment les assignatures de Teoria de l'educació les he fet en el torn de matí, i la d'educació i valors vaig començar en el torn de tarda i darrerament, encara que aquest any és el primer que no l'he feta, en el torn de matí.

Perquè educació en Valors esta a educació Social?

Em sembla que es diu Educació, valors i societat actual, és assignatura obligatòria de tercer. Aquesta l'hem feta, perquè la comparteixo, per això parlo en plural, en el grup de tarda des de que va començar, tres anys o així vam estar en el torn de tarda i després van passar al torn de matí.

Bé, ara si ja comencem explícitament l'entrevista. Això eren dades generals una mica per situar-me una mica. I amb l'entrevista més específica es la interrelació que havíem comentat abans.

Tens alguna relació em sembla en el tema de direcció.. m'han comentat. Perquè llavors també en aquest sentit serà molt interessant la resposta d'aquesta pregunta.

Creus que hi ha reflectit en les assignatures del Grau d'Educació Social algun tema relacionat amb la dimensió ambiental, amb el medi ambient o així?

Així d'entrada, clar ho hauria de consultar ara, sobretot les optatives que són les que no conec molt. Però pel que fa a les troncal i les obligatòries, específicament, que jo sàpiga, no. Si que pots trobar assignatures en les que sigui un contingut afí: Àmbits professionals, Educació social, Interrogants i reptes de futur, Educació i societat, ara no recordo quina part d'Educació i societat. Vull dir, estava pensant en aquestes assignatures quan deia que hi ha assignatures en que no de manera monotemàtica, però si per proximitat, es pot treballar i es possible que es treballi.

Penses que la perspectiva en la que es treballa és més, o sigui... en quines perspectives es poden treballar aquestes matèries que són més genèriques aquesta temàtica?

Suposo que com a un dels àmbits de l'exercici professional de l'educador o educadora social i.. potser també com a un recurs en d'altres àmbits per fer la seva funció.

Creus que hi ha alguna relació entre l'educació ambiental i l'educació social?

Si, clar. Es a dir, tenint en compte que la figura del professional en educació social és una figura amb construcció, però no perquè no tingui suficient trajectòria, sinó perquè donada a seva flexibilitat i la seva versatilitat, adaptant-se o sent com un recurs de cara a les necessitats socials, és una figura que està en construcció. En aquest sentit deia que està en construcció, perquè ha d'estar tot molt contextualitzat i en relació a atendre a les necessitats i les demandes. I la sostenibilitat ecològica ambiental, l'educació ambiental, el respecte a la natura, l'ús responsable dels recursos...això és una necessitat social, no actual sinó.. o bueno si actual, però vull dir, que és actual però no es nova, no? perquè fa molts anys que està d'actualitat. A les hores en aquest sentit ho veig molt escaient.

La pregunta que t'anava a fer ara era on veies la relació, però de fet, no se si hi ha alguna cosa més del que m'estaves dient que la vulguis explicitar...

Bueno, em moc en el sentit del que he dit abans. S'ha d'adaptar a les necessitats socials, les demandes del context i aquesta n'és una necessitat. I a demés també en el sentit en que abans ho comentàvem, sense donar-li un significat pragmàtic...

(Algú interromp l'entrevista per fer un comentari a la Montse)

En el sentit que en abans ho comentàvem, que l'educació ambiental, sense donar-li aquest sentit utilitarista, ni estratègic de "Me'n aprofito de l'educació ambiental per fer la meva feina de educador social amb persones que tenen toxicomanies", no, no ho deia en aquest sentit utilitarista ni cosificador, però es un altre recurs educatiu que poden tenir per aconseguir aquests objectius i altres que potser en aquest context professional siguin més específics.

Consideres que té algun valor treballar l'educació ambiental en el grau d'educació social?

Si, es a dir, l'educació ambiental te valor per si mateixa, a les hores, la treballem on la treballem, ja és significatiu i ja és valuós. Si a més a més dona la confluència que de treballem l'educació ambiental en graus amb els que està en un sentit més específic o estretament relacionada, doncs és una altre evidencia d'aquesta vàlua. Estava pensat que l'educació ambiental fora bo treballarà en educació social, en els graus de mestres, en pedagogia, suposo que també en psicologia, però estava pensant en biologia, que igual ja la treballa, estava pensant en economia i empresa, farmàcia.. vull dir que, hi han molts llocs en que seria molt bo treballar-la. I a lo millor la treballen, no ho sé.

Ja m'has respost el perquè doncs...perquè... ja ho has explicat molt bé. Quin és el motiu pel qual ho has introduït tu en alguna assignatura?

Aquesta és la única pregunta que jo m'imaginava que podria respondre (riu). A l'assignatura de Teoria de l'educació, ha sortit, entre cometes, de retruc, quan parlem segons de quines aportacions teòriques. I estic pensant en la primera Rousseau: "Todo es bueno cuando sale de la mano del creador, todo degenera en manos de los hombres", "el hombre hace que una tierra cultive lo que cultiva otra, que un árbol produzca un fruto diferente"... i jo m'emocio perquè és així com comença el Rousseau, ai l'Emili, l'Emili Rousseau comença, no amb aquestes paraules literals, però per allà va la cosa. I jo les acostumo a posar en una transparència o una diapositiva i la llegim. Llavors a partir d'aquí els hi pregunto: d'això que diu Rousseau, al segle XVIII, si no recordo malament, al segle XVII. Exemples actuals en la nostra societat, i clar, m'ho posen: les síndries quadrades perquè càpiguen a la nevera, els kiwis que es cultiven a Almeria o Galicia o no se a on, que tenim tomàquets tot l'any, no?, els animals domèstics que els hi fem tal o els hi fem qual... i llavors se'n adonen que la denuncia de Rousseau és la denuncia del segle XXI. D'aquesta manera intento que donin més valor a les aportacions teòriques de Rousseau, però no perquè em benefici, no en aquest sentit pragmàtic, utilitarista de vaig a utilitzar això per agafar el que a mi que m'interessa.. si no en el sentit de que realment també perquè ho comparteixo. Llavors en teoria de l'educació jo crec que ve per aquí, ve per Rousseau, el concepte d'educació natural, que una de les seves accepcions és el respecte a la natura. El seguir la natura, el curs natural de les coses, el no accelerar els temps ni fer plantejaments artificiosos. Jo crec que en Teoria de l'educació ve per aquí.

Ara, després de Rousseau està l'Otzi, després Monfre, el mateix Froebel, amb el jardí d'infants, els nens són plantes, han de tenir un hort, que cuidin les plantes, vull dir, i tota l'escola nova. Tota l'escola nova, i després Frene i bueno, tota la gent de l'escola nova perquè incorpora la natura en el seu concepte d'educació. I perquè? Perquè es un concepte de l'educació integral el que tenen de treballar totes les dimensions de la persona. I les persones també són essers naturals encara que de vegada se'ns oblidi, no?. Llavors jo crec que ha de venir per aquí, no?

M'agrada molt, moltíssim. No està en aquesta pregunta però m'agradaria parlar-ho perquè m'interessa moltíssim perquè són coses que jo també he reflexionat.

I després, perdona Entrevistat, i després en Educació, valors i societat actual, l'assignatura de 3r curs, Teoria es de 2n (curs) 2n i 1r semestre i Educació, valors i societat actual és 3r (curs) 1r semestre també. Es clar, com és educació i valors, l'educació ambiental té un lloc privilegiat, al igual que l'educació per a la pau, igual que l'educació pel desenvolupament, pels drets humans, no? Són àmbits temàtics propers, si no centrals de l'educació en valors. A les hores, de vegades hi ha estudiants que el seu treball en equip ho fan en una temàtica que te a veure amb l'educació ambiental, bàsicament es sobre un cert respecte a la natura, o per exemple si es en qüestió de reciclatge,.. si es amb nens i nenes petits doncs hàbits de manteniment de recursos, tancar l'aixeta quan t'ensabonis les mans, quan et raspallis les dents, quan no se que.. saps? Llavors habitualment cada curs hi ha com a mínim un equip que el treball el fa sobre educació ambiental.

Tot i que no sigui una pregunta que estigues (a l'entrevista), però ja que s'ha donat la oportunitat de parlar-ho... Des de la teva perspectiva, tu creus que tots els teòrics dels que estem parlant, de l'escola nova i tot això, tenien molt més incorporada aquesta dimensió ambiental que no pas (nosaltres ara)...

I tant, i tant. En algun moment que els especialistes en educació ambiental, i les especialistes, hauran estudiat i identificat, en algun moment es produeix un tall d'oblidar que nosaltres també som éssers naturals i que també necessitem de la vida a l'aire lliure, de les activitats tocant la terra, els arbres, olorant...

Així que potser és un aspecte a recuperar a reconnectar amb...

Si. I si l'educació social també surt a vegades a propòsit d'algun TFG. Algun any vaig estar amb TFG... doncs gent que per exemple ha estudiat a fons una institució, no se, m'ho invento, una institució o entitat que treballa amb persones sense llar. I una de les propostes educatives que tenen per a les persones que acudeixen a aquesta entitat és encarregar-se del conreu de un petit hort, encara que sigui un quadrat minúscul que tenen en un pati de l'entitat o així. I manifesten les persones usuàries de l'entitat, que bueno, que precisament això, es una de les activitats que millor els hi ha anat, que els ha donat més tranquil·litat, els hi ha donat més confiança, també més autoestima perquè han vist que eren capaços de no se que...saps, vull dir que, que té aquesta doble dimensió educativa-formativa i que per tant és necessari. I si, en algun moment es va produir aquest tall i els antics, els clàssics... però bueno, estem parlant de clàssics del segle XX, el mateix Freire per exemple, que ja són les acaballes del segle XX, aquesta gent si que la te present.

Ara anem a una altra (pregunta) amb una mica més d'aprofundiment.. Consideres que la inclusió de la dimensió ambiental en el Grau d'estudis d'educació social ha d'estar basat en el concepte de desenvolupament sostenible?

Es clar em falten eines teòriques Entrevistat.

Però pel que m'estàs comentant...

A veure, des de la ignorància, que no sóc especialista en el tema.. Sóc, pues bueno, el que conec és el que pot conèixer qualsevol membre de la societat que tingui aquesta consciència ecològica, o que li doni valor a aquesta consciència ecològica, i que de manera informal s'ha format.

Aquest és un eix o un nucli fort, però jo crec que l'educació ambiental és més que la sostenibilitat. O sigui, evidentment hem de tirar per la sostenibilitat, però no només per la sostenibilitat, vull dir, no se.. podem millorar, no? No només mantenir el que tenim i fer que tal sinó, bueno, si podem, no se fins a quin punt esmenar alguna de les barbaritats que s'han fet dècades enrere doncs, millor clar. Tot això va abocat per la sostenibilitat, però es que segons com es conceptualitzi la sostenibilitat pot ser molt estratègic, no? molt utilitarista. No, no. Si, es clar, és una imposició, es un deure, però es que sense... però no es perquè sigui

sostenible, sinó per que la mateixa naturalesa, les persones, s'ho mereixen. Els hi devem, no? Ai no se com dir-ho.

La pregunta era perquè ho consideraves així i ja ho estaves comentant.

Des de la teva perspectiva quins canvis serien necessaris per implementar dins els programes de les activitats acadèmiques, assignatures, matèries o altres, per incloure aquesta dimensió ambiental?

El primer canvi seria o passaria per una conscienciació de tot el professorat. Si ho fem des de un plantejament transversal, que jo crec que hem d'anar cap a plantejaments més transversals, doncs, des de, passant per una conscienciació del professorat personal, es a dir de cadascú i cadascuna. De intentar tenir presents, o millor dit, començant primer fent una revisió de l'assignatura que sigui, i de uns quants temes que considerem que s'han de tractar transversalment perquè són necessaris per la formació de l'educadora social o de l'educador social, i bueno ja no només a nivell de formació professional sinó a nivell de formació humana ciutadana, no?. Per exemple, un seria l'educació ambiental, però també l'educació per a la pau, la resolució de conflictes, per la no discriminació, vull dir, podríem treure més temes. Doncs fer una revisió des de cada assignatura, honesta i sense forçar la màquina... perquè moltes vegades, i ho fem des del millor dels propòsits no?, intentem forçar la màquina dient sí, sí, això és molt important i jo crec que ho puc treballar a propòsit de.. però es clar, com és forçar la màquina després al final no ho treballes... Doncs sense forçar la màquina, es a dir, sense forçar el que és l'assignatura, doncs veure quines temàtiques jo puc assumir personalment.

Després a nivell de tots els cursos i del grau, posar-ho en comú. Assegurar que com a mínim aquestes temàtiques on estaria la educació ambiental, es treballen a primer curs, 1r semestre i 2n semestre, i a 2n curs exactament igual, encara que a vegades varii la proporció i hi hagin semestres on hi hagi més presència d'aquest plantejament transversal que d'altres... però bueno, jo aniria a mínims, es a dir, com a mínim una assignatura per semestre a cada curs. I després passar comptes. Passar comptes en el sentit de que quan acabem el curs, jo explico als meus companys i companyes el que jo he fet a propòsit d'aquest compromís que havia adquirit de treballar aquest eix temàtic o transversal.

Aquesta seria una via. Una altra via, que poden coexistir. "Vamos", no se que dirà el Miquel Gómez pobre, no estem en moments de fer això, però bueno, seria incloure una assignatura específica. Es a dir, assignatura específica més plantejament transversal. I que el plantejament transversal sigui compartit en diversos eixos temàtics importants: educació ambiental, educació per a la pau, etcètera...

Una pregunta que va en una altra dimensió diferent. Els problemes ambientals que actualment es presenten a nivell global i local, quines característiques creus que tenen a nivell genèric?

Uf! Contesto a saco, eh? Irracionalitat, es a dir falta de sentit comú, falta de racionalitat, falta de seny, falta de intel·ligència... Suposo que estan molt atravesades per factors econòmics, factors econòmics en el sentit de ganàncies, i ganàncies diguem-ne privades, falta d'ètica, perquè no importa com aconseguixes el que vols aconseguir, el que importa és que ho aconseguixis i quins beneficis això et comporta bàsicament a nivell econòmic... Jo crec que totes aquestes característiques estan. I després falta de formació ciutadana, suposo, falta de conscienciació. Això mirant des de les societats occidentals, perquè es clar, el plantejament no és el mateix que en altres tipus de societats i cultures que potser si que són més respectuoses amb l'entorn natural. I tampoc seria extrapolable a altres països que estan en situacions econòmiques i polítiques molts delicades i on mira, (que pensen:) "abans de pensar si això es sostenible o si respectuós prefereixo menjar jo i la meva família". Vull dir, que estic parlant des de una perspectiva molt còmoda com seria la nostra, la occidental. Aquests serien els factors que veig que poden estar pressents o que ho explicarien. Es clar, jo he respost la pregunta des de quins factors explicarien que estiguem com estem. I després aquest altre de la falta d'educació, falta de formació per una banda, i potser

ara com que tenim tanta informació, o bé tanques els ulls i les oïdes, o si no ho fas t'enterres encara que no vulguis, potser falta de presa de consciència de que el tema és fonamental. I que em toca, a nivell individual també. No se m'acut cap altre més.

De fet ja ho has anat esmentant, però per acabar-ho d'arrodonir i ja és la última pregunta.. Quins tipus de coneixements creus que s'haurien de tenir actualment per afrontar aquests problemes ambientals que has anat comentant?

A nivell ciutadà individual espontani?

I també com a educadors socials. Nosaltres no deixem de ser també ciutadans, per tant..

Els coneixements mínims. Però jo estava parlant ara quan feies la pregunta, deia: coneixents mínims, però clar, no només coneixements sinó que la persona estigui disposada a, que la persona vulgui. Es a dir, hem de treballar també a nivell afectiu. Perquè si jo no m'ho sento com a propi i no m'estimo aquesta manera de procedir a partir d'ara, no la veure, no la faré, no l'aplicaré i no servirà. A les hores jo m'imagino un treball no a nivell de mitjans de comunicació, grans campanyes de difusió, que també, seria com en l'alta pregunta, que poden coexistir diverses maneres de treballar, sinó que jo m'imaginava més, i aquí la figura de l'educació social seria clau, juntament amb altres tècnics, figures tècniques, l'expertesa i tal, seria clau per formar com petites comunitats de pràctica, com diuen ara, petits grups que a nivell de districtes, el casal del barri, o l'ateneu no se què, treballar així a nivell comunitari per petits grups, de manera ideològica i de manera propera per donar a conèixer aquests continguts, aquests coneixements mínims, per mostrar la importància de passar a l'acció, per mostrar la importància de l'acció individual de cadascú o cadascuna de nosaltres.. I ja després a partir d'aquí ja anar per reverberació, per bola de neu, a aquestes persones formen a la seva comunitat de veïns, a la seva família, (etc.) Clar, jJo no t'he dit els coneixements mínims perquè no els tinc. El que sé el que pot saber qualsevol persona de la societat, però si que jo m'imagino que un coneixement mínim ha de ser aquesta estima pel tema, no? Bueno pel respecte al medi ambient.

El respecte al medi ambient no només són les plantes, la terra i els arbres evidentment. També són els animals, i els animals que consumeixo, i els animals domèstics, I els animals del zoo, tot... i les persones. En últim grau potser anirien també les persones i ja connectaríem amb el respecte a la humanitat.

Pel que m'estàs comentat aquí hi ha un aspecte del treball de valors molt important en aquesta de relació de conscienciació..

Jo crec que si. Perquè només per la via intel·lectual no arribarem. I la via intel·lectual la tenim fàcil perquè obres internet i poses educació ambiental, o natura, o respecte al medi ambient i et surten 40.000 pàgines. La via Intel·lectual sola... Bueno és el que deia Rousseau, a tu que t'agrada Rousseau, deia.. Es una frase que faig saber a les classes... diu "La razón sola, no hace nada" es a dir, el coneixement intel·lectual per molt comprensiu i molt significatiu que sigui, si només és raó, això no et mou a l'acció. Diu Rosseau que "las almas fuertes tienen otro idioma, y ese idioma es el de la acción" per tant penso que en aquest tema, sense deixar de banda la via intel·lectual, que l'han de fer, hem de treballar la via afectiva, es a dir que realment la gent estigui desposada, i la via de l'acció, de fer coses a aquest respecte. Formar a la vegada a la meva vegada... A mi m'han format i jo a la meca vegada formo a la meva escala de veïns o a la meva família i tal, es una altre manera d'actuar. A més de les conductes que siguin respectuoses amb el medi ambient.

Moltíssimes gràcies, de debò.

Dades generals

El teu nom? XXXX

Quina és la seva titulació o àmbit professional d'expertesa?

Vale, de base psicologia i lo que més em dedico es a la intervenció comunitària i la mediació, i el tema psicoògic.de

Quants anys d'experiència docent té en el Grau d'Educació Social?

En el grau 3 (anys)

Quina vinculació contractual amb la UB?

Sóc associada.

Quines assignatures que realitzes a la facultat d'Educació Social de la UB?

Desenvolupament comunitari, conflicte i mediació i pràctiques de 4rt.

Totes al matí?

No. Desenvolupament comunitari al matí, conflicte i mediació a la tarda i practiques de 4rt al matí.

Anem a les preguntes.. Creus que hi ha reflectit a les assignatures del Grau d'Educació Social algun tema relacionat amb la dimensió ambiental, amb el medi?

Si, si que hi ha relació en el sentit de que com la pròpia educació social, o sigui és educació social, amb la qual cosa l'educador està sempre en societat, o sigui, forma part d'un context molt més ampli del qual ell està. Forma part. De fet, no es algú fora d'aquell context. Després, es clar, evidentment tots els contextos en quals treballem tenen a veure amb lo social i amb lo ambiental, perquè són els micro sistemes i el macro sistemes i com tots aquestes sistemes entre ells s'afecten i són afectats. Llavors jo crec que si que es treballa, bàsicament per la perspectiva àmplia de dir, bueno, sou educadors socials, amb la qual cosa hi ha tot el tema de l'educació amb lo social. Així que si, jo crec que si.

I en quines assignatures en concret? I en el sentit o perspectiva-dimensió en la que es treballa?

Polítiques, Identitat, Desenvolupament comunitari, Mediació i conflicte, Investigació, també les practiques... No sé.

I la perspectiva o dimensió en que es treballa creus que és global o concreta?

Aquí ja arriba un punt en que si que hi ha una perspectiva. O sigui, que lo que jo puc saber és a arrel de lo que els alumnes et comenten i de lo que els profes a vegades comentem. Llavors penso que són com dos coses diferents, en el sentit de que hi ha com una part que potser si que es treballa d'una forma àmplia entès de que sempre s'ha de parla del context, perquè si no parles del context no pots comprendre perquè està passant aquesta dinàmica, però a vegades s'analitza d'una forma com molt... la paraula no seria reactiva, però si, com de dir, vale, està passant això i es per això. I potser si que no hi ha aquell anàlisis profund de tots els sistemes o ambients que estan afectant a que aquella ultima acció que tu estàs veient amb els teus ulls, és resultat de.

Llavors potser aquesta perspectiva a nivell d'intervenció d'anàlisi, jo pel que em torbo en els alumnes no és dona, però que evidentment l'educador social està dins de lo social, i per tant hi han tots aquests ecosistemes i macrosistemes i que es important el context perquè els contextos canvien. Jo crec que si, això si que es treballa, aquesta visió.

Ara es clar, es un tema de mirada també, no?. Llavors es clar no es tant el fet de que tu puguis parlar de que .. vale, ok, hi ha un context més ampli. Has de tenir en compte altres assumptes, si no es des de on tu estàs fent aquesta lectura, llavors es clar, si tu la teva lectura no l'estàs fent des d'aquesta manera integrada i integral i a l'hora de comprendre de que tot actua en simultani i que tot es va retro alimentant, pots citar-ho, però a realment a l'hora d'intervenir o de fer propostes no ho estaràs fent diguéssim des d'aquesta òptica, com a procés, de dir, bueno si és un procés es algo dinàmic i per tant al ser algo dinàmic, també es algo sistèmic i es algo que canvia, i a vegades aquesta perspectiva de que aquell ambient canvia i per tant afecta, a vegades no hi és, des de lo col·lectiu.

Per tant la pregunta de que si creus que hi ha una interrelació entre l'educació ambiental i l'educació social, ja està... i la pregunta de on veus la relació també vindria...

Si, amb això que t'he dit i sobretot de que evidentment l'ambient també afecta. O sigui, l'ambient i tots els ambients. O sigui, tant l'ambient que tu estàs vivint en una situació determinada i com això està condicionada per un ambient previ, com també a nivell pròpiament ambiental, com a nivell de l'ecosistema o el lloc com estàs, que és l'exemple que et posava abans de dir, bueno, en una rambla de Camaron com la Mina, allà no hi ha bellesa. Pots trobar bellesa, pots dir, aquesta és tal.. però l'entorn a nivell d'ambient, no és un ambient maco i agradable. I a l'hora es clar aquest ambient també t'està donant una informació. Però també necessites fer aquest anàlisi d'aquests ambients a nivell com més físic per també treure informació del que està passant. I com educador és important contextualitzar perquè no es el mateix un espai que un altre, i de fet en un espai es generaran un tipus de dinàmiques i en un altre ambient es generaran un altre tipus de dinàmiques. I té molt a veure en que aquell espai també com està aquell espai. Es clar, si tu ho pintes com un espai com súper xungo, doncs probablement les dinàmiques que es generaran allà també seran xungues. Per tant, com a nivell de fer intervenció dins del fet de ser educador social, també dificultarà la intervenció.

Molt bé. Consideres que per tant té algun valor treballar l'educació ambiental en el grau d'educació social?

Si, si.

I perquè té a veure amb...

Té a veure amb això i a l'hora també té a veure potser amb el fet de... si pensem també amb tot el tema més de naturalesa o de natura o de comprendre. Perquè a vegades penso que no atenem a que també hi ha un sistema que és en aquest cas la natura, que és un tema com molt més ambiental en el sentit de, l'aigua, el sol, el terra, (etc). I hi ha com aquesta desconexió, cosa que a l'hora és necessari. Però sembla que en una ciutat, com que obres l'aixeta i surt aigua, no atens a que hi han uns elements també ambientals que formen part. Llavors tota aquesta part com més d'educació ambiental pròpiament, com a nivell de recursos, crec que també es important. I fer un ús d'aquests recursos. Fer un ús i fins i tot convertir-ho en polítiques de transformació social. Nosaltres un projecte que estem fent o que s'està començant a realitzar a Perú era amb tot el tema de l'aigua, que és d'educació ambiental, però com a través de l'aigua treballes dinàmiques socials: el fet de que hi hagi cohesió a la comunitat, que es responsabilitzin, hi ha també com una connexió amb els diferents nens de la comunitat perquè d'aquesta forma ells activin també projectes... Per tant crec que és molt necessari. Però si, no?, és com que lo bàsic, que serien els recursos naturals, que a partir d'allà es on es construeix tot, fum! és com si els estiguéssim eliminant. Quan en canvi lo altre és possible perquè això també hi és, si no, lo altre no seria possible. Llavors penso que a vegades també és important tornar com a l'origen, de dir, bueno, a ver, "esto està en la base", llavors i amb aquesta a base a veure que podem construir des de lo natural, no?. Si, transformar contextos també des d'aquí, si.

Tal com t'havia explicat, els alumnes de 3r i 4rt han fet un qüestionari i han esmentat que han fet una assignatura amb tu on han vist reflectit algun tema relacionat amb aquest medi - dimensió ambiental - educació ambiental. Podries esmentar-me com has vinculat dins del grau o en concret en l'assignatura que tu has fet aquesta temàtica?

Si. Jo crec que a nivell de les tres assignatures. A nivell Comunitari com a nivell de Mediació i conflictes, com a nivell de pràctiques i com a nivell més global. Hi ha el tema que sempre que ho he vinculat però en el sentit de tot el tema dels ecosistemes. Es a dir, que formem part d'un tot molt més ampli i que moltes vegades aquesta perspectiva es la que perdem o que esbiaixem. Hem d'analitzar també totes les coses que estan afectant a que allò que està passant sigui com sigui. Llavors això jo crec, bueno no crec, sempre ho treballa a les tres assignatures. Després es clar més concretament a nivell de Desenvolupament comunitari, doncs clar, treballes tot el tema de comunitat, però de quina forma a la comunitat i la gent que hi ha a la comunitat hi han molts micro sistemes que formen part d'un macrosistema. Llavors de quina forma cada sistema aporta un sèrie de creences, valors, maneres de fer, no? Però com això també afecta als altres sistemes, com aquest altre sistema al ser influenciat per aquest també es modifica, i aquest al modificar-se, modifica també als altres. Per tant sempre hi ha lo ambiental en aquest sentit de dir és molt ecologia, per entendre'ns. Hi hauria tota la part ecològica de dir, bueno a veure, es que al final tot es va retroalimentant, nodrint, i a l'hora de que hi ha un punt que a vegades això port ocasionar com desperfectes, per dir-ho d'alguna manera, perquè evidentment també si passa algo, entre cometes "xungo" pot afectar, però també si passo algu bo també afecta. Per tant hi ha com tota aquesta retroalimentació. Es clar, en Desenvolupament comunitari, aquí potser si que he treballat la part ambiental pròpiament com ambiental, com la natura, com l'ecosistema més també a nivell de carrer. D'això, com dèiem abans, de com afecta també l'ambient més a nivell físic, en els llocs. O sigui a la Mina, que hi ha mogollon de basura, pues clar, això farà que la gent quan arribi allà, home, doncs molta alegria no poden sentir perquè veus el terra brut, tot guarro, tot desangelat, tot horrible, no?. Llavors dius, bueno!. I de fet una de les accions que farem amb un grup de mares justament és intentar canviar aquesta cara a la Mina. De dir: "ei, venga, vamos a darle..", anem a fer algo tingui sentit i buscar també els recursos perquè això pugui ser.

Bàsicament des d'aquesta perspectiva de dir, bueno, es que si no canviem també l'entorn és molt difícil. Però és cert que aquí hi ha un aspecte important. Amb molts barris s'ha pogut fer com una transformació a nivell de lo que és lo ambiental, a nivell d'urbanisme. Si que és cert que aquella remodelació a nivell d'urbanisme ha generat una sèrie de canvis però penso que, o la comunitat s'implica en aquest procés o simplement són els arquitectes que diuen "Ai mira vamos a hacer un edificio estupendo para que esto quede precioso"..., el canvi no hi serà. O sigui, hi ha un canvi com molt petit perquè evidentment no és lo mateix. Lo que parlàvem ara, si tens un edifici maco i tal, això farà una diferencia en les dinàmiques, però si tu no acompanyes aquell canvi d'estructura a nivell urbanístic d'un acompanyament a les persones que viuen al territori per tal de que elles també sentin des d'elles el canvi, que això implica, o pot implicar, o pot ser l'inici d'una nova forma de vincular-se, de relacionar-se, d'expressar-se... o si no tampoc serveix. Per tant sempre el treball, per això aquesta connexió que em demanaves. O sigui, com a treballador social o si com a persona que esteu en la societat treballant com a educadors, hi ha d'haver-hi com aquesta connexió amb la comunitat. De dir, bueno, que ells siguin els que facin el canvi, i de quina forma ells s'impliquen en aquests processos i ter tant també transformen els propis ambients. En tots els ecosistemes. A nivell de natura i a nivell d'entorn d'ells, de on viuen, com es relacionen i que fan. Per també apreciar els recursos naturals, perquè a vegades no hi ha aquesta apreciació. Llavors la connexió per mi es molt, molt directa. Molt directa i molt necessària a l'hora.

La pregunta següent va també en aquesta relació. Consideres que la inclusió de la dimensió ambiental en pla d'estudis del grau d'educació social ha d'estar basat en el concepte de desenvolupament sostenible.

Si. Quan m'anaves dient aquesta pregunta anava pensant que hi han molts matisos. Pensava l'aspecte de dir, bueno, què entenem per ambiental? Si que es algo que cada persona entén o connecta amb lo ambiental. Perquè al final són com significats i significants amb els que connectem però que dius, però bueno, però realment, "eso que és?". Osea, "eso que és?", i com això es tradueix a la realitat i des de on

vivim lo ambiental. Llavors en relació a aquesta pregunta crec que hi han com diferents matisos. Si que es veritat que hi ha una part que tindria a veure amb el desenvolupament sostenible, per que es clar, automàticament si tu actives..., bueno, el que parlàvem abans de dir, si partim de la idea de lo bàsic, de dir hi han un recursos naturals que la terra ens esta donant i que moltes vegades no s'utilitza. O sigui, en els països en vies de desenvolupament si, perquè es clar, com es necessiten construir canals i "no se què", fem un ús. Però en canvi aquí com que tot això ja està construït no utilitzem aquests recursos naturals. Quan en canvi a través d'ells pots fer no només tot el tema de sensibilització de que els nanos o la gent es sensibilitzin de tots aquests recursos naturals, si no que es poden convertir en projectes socials. Es a dir, també ho necessitem, no?.

Llavors, fer aquesta interrelació de dir com afecta i con és afectat i a l'hora quin ús fem de totes aquestes polítiques d'un desenvolupament sostenible, perquè a l'hora, de retruc, a on et porta és al fet, es clar, això ja es molt de utopia... de dir, perquè no?. Vaig conèixer a un nano allà a Arobig, que es dedica a fer desenvolupament sostenible de comunitats. Llavors ensenya a la gent a crear, bueno, no crear perquè a través del foc... o sigui, a través dels recursos naturals ell monta tota una comunitat. I no necessiten cap recurs extern. Bueno..., es molt bèstia. Bueno, ensenya a la gent a com obtenir tots els seus recursos. Jo, en una conversa que tenia amb ell ara fa un any, li deïa que és fort perquè, es clar, si ara aquí per exemple hi hagués una guerra o passés qualsevol cosa, nosaltres això no sabríem fer. Tu per que estàs molt entregat a aquest projecte i perquè has hagut de viatjar al països "entre comillas", nombrats del 3r mon. Però es clar, com canviaria si realment hi hagués aquesta formació i realment com educadors socials es pogués anar a les comunitats a treballar amb aquella comunitat tot el desenvolupament sostenible de la comunitat: que sigui orgànic, ecològic, harmònic.. des d'aquesta perspectiva. Es clar, seria per una banda una feina més, més en els sentit de una aportació nova, i per l'altra banda molt des de tot el tema de desenvolupament, desenvolupament tant comunitari, com personal, com ambiental com en tots els sentits. De dir: "hombre, es la clave". De fet és la forma també de que la gent comencin a no necessitar els recursos a nivell polític o de govern per també poder fer això. Que es tornar una mica como "a la época antigua", però de dir, bueno, si recuperes lo comunitari i li apliques tot el tema de desenvolupament ambiental. Total, si, si, jo veig que és una de les possibilitats de poder-se encabir.

Segons el teu criteri, quins canvis es necessiten implementar dins els programes, les activitats acadèmiques, assignatures, matèries, (etc.), per incloure aquesta dimensió ambiental en tots aquests contextos que estàs comentant?

O sigui, coses concretes a treballar vols dir?.

Bueno, o des de lo global o des de lo més concret, lo tu creguis, des de la teva opinió. Es a dir, per poder contemplar totes aquestes que estem parlant ara.

Es clar, jo penso que hi ha d'haver-hi... Es clar, es que com a procés es difícil.. en el sentit que són moltes coses que s'ha de tocar. Vull dir, es clar, es que pot incloure's a les assignatures... però una, com ho inclous?. Perquè també crec que té a veure amb la mirada del professional que està impartint aquesta assignatura. Llavors, es clar, hauríem potser també de canviar la perspectiva o la panoràmica, entenent la realitat com un procés, com un tot i com un si; que no hi han parts per entendre'ns. Perquè si, la concepció que tenim nosaltres és que hi han parts, i automàticament al fer aquestes parts potser no podrem incloure aquesta dimensió ambiental. Perquè la seguirem tastant com una dimensió a part. Llavors ho trobo complicat el fet de incloure-ho. Si no complicat de dir, si no hi ha aquesta transformació, de dir: ok, entenem... i llavors hi hauria ja tot el paradigma més sistèmic en aquest cas. El paradigma més sistèmic, el paradigma més si vols fins i tot de la quàntica, de com tot s'afecta simultàniament a si mateix. Llavors, es clar, en aquest sentit si que tindria un sentit incloure-ho des de aquesta perspectiva. Perquè potser podria ser com el paradigma per incloure, diguéssim que totes les parts que s'han anat fent dels diferents desenvolupaments: doncs ambiental, pues comunitari, pues personal... tots aquests es puguin agrupar perquè al final tot forma part d'una mateixa cosa.

Llavors potser seria la manera de incloure-ho, afegint aquesta perspectiva. I a l'hora vinculant-lo en tot el tema social de dir: bueno, com a educador, si jo utilitzo el que implica el desenvolupament sostenible o el

desenvolupament ambiental, quins efectes jo veig en les comunitats que estic intervenint?. No té perquè ser una comunitat de barri, si no que pot ser a nivell d'una residència d'avis, o un centre obert. Com entenem també, com afecten els espais.

Llavors hi hauria un tema d'espais, hi hauria tot el tema dels recursos, de com fer dinàmiques i activitats per potenciar aquests recursos. I justament també per crear fins i tot comunitat, o sigui, que la pròpia gent que està en aquell entorn, ja sigui un casal d'avis o sigui el que sigui, pugui aportar també algu. Jo a vegades ho penso molt en els hospitals. Penso: si el metge es planteja que ell està ingressat aquí dins, no faria aquest edifici. Però com en el sentit de, com a nivell també d'ambient, de com fer també espais que generin una transformació en si mateixos. I a l'hora com aquesta transformació, que també t'invita a fer-la l'espai, però tu també la pots fer a través de l'espai. O sigui, hi ha com una retroalimentació allà. Fins i tot, es clar, també es pot aplicar a nivell de cooperació. Es a dir, sou educadors socials, per tant el món no s'acaba amb el que tinc al davant, sinó que les coses que passen també en el tercer món, però que al final ara també poder som nosaltres, també es pot anar allà a fer accions. Però que hi ha moltes accions que allà són molt necessàries i poder també ho són aquí. Llavors són dinàmiques com més concretes. I jo penso que es pot incloure des d'aquesta perspectiva de que això forma part de lo social. Es que de fet, sense això no tindria sentit lo social perquè són els fonaments per començar a construir i llavors recuperar aquests recursos. Si.

Només queden dues preguntes. La següent és: els problemes ambientals que actualment es presenten a nivell global i local, quines característiques creus que tenen des de el teu punt de vista?

Et refereixes més a la contaminació o tot lo que està passant?

Problemes ambientals, aquí i globals..

Doncs problemes ambientals... es clar, en aquest cas.. hi ha un punt de les polítiques que hi han a nivell de cada país i les legislacions, i com fan perquè allò s'articuli d'una manera o d'una altra, que molt poques vegades van a favor de la terra i del desenvolupament. O sigui, es clar, és molt sesgat poder, però moltes vegades tot el tema de recursos a nivell ambiental es planteja des de l'explotació. I de fet es diu la paraula "explotació". I ja nosaltres mateixos, com a raça humana, com a ésser humà, ja estem explotant aquests recursos, es a dir, no els estem usant. Llavors jo penso que el fet potser de ser conscient, de que hi ha un tema d'ús i que per tant tu utilitzes aquell recurs per alguna cosa. Penso que això també faria una diferència. Perquè sinó, que es el que passa?. Que malgastem els recursos. Però els malgastem perquè no hi ha potser aquesta consciència de, bueno, això és un bé comú, i per tant, es comú. I tornem al ecosistema com algú més ampli, es a dir, no és que nomes sigui meu perquè jo estic en aquest entorn, si no que un recurs com a aigua és general, és a nivell del món. Llavors potser també aquesta perspectiva potser podria fer alguna diferència.

Es clar, ara mateix els governs són en aquest cas com molt parcials. O sigui, ells atenen a les seves polítiques dins de les seves ciutats, dins dels seus països i dins els seus municipis. En canvi aquesta perspectiva de recuperar això que tu plantejaves faria també una diferència de economitzar i fer sostenible els recursos. Llavors, es clar, si ens posem a nivell de terratrèmols, o de contaminació, bueno, es que tornem a lo mateix, hi ha un mal ús dels recursos naturals per l'esser humà. O sigui, l'esser humà, l'ús que en fa no és l'adequat.

I a l'hora també penso que és un reflex nostre a nivell intern. O sigui, tants terratrèmols, tants huracans..., lo mateix que passa fora és lo mateix que passa dins. Llavors en aquest sentit també la societat a nivell global esta en un procés com de molta transició i de molta ebullició. Aquestes guerres que es poden produir en el territori, també son guerres ambientals perquè la natura també reacciona. Si partim també d'aquesta perspectiva de dir: també formem part d'un tot més ampli que és l'univers i que és el sistema solar, doncs evidentment això també està afectant a el que és el que ens sosté. Que a vegades perdem de vista el sol, i dius: bueno, si estàs aquí també es per ell. I a vegades l'oblidem. Quan en canvi dius: és el recurs, el bé primordial, sense ell no existiríem. I en canvi com esta allà a dalt ens és com igual. Però també a través del sol es generen també tots aquests efectes naturals. Llavors, bueno, no tenir en compte també tota aquesta

globalitat, també fa una diferència. Llavors jo crec que és això, a nivell de polítiques i a nivell de l'esser humà i quin ús fa també d'aquests bens, de recursos naturals.

I per acabar.. Quins tipus de coneixements crec que s'haurien de tenir actualment per afrontar aquests problemes ambientals? Des de la teva perspectiva...

Per una banda, és clar, conèixer tot el tema ambiental. El tema ambiental en el sentit de com funcionen els ecosistemes, com està funcionant també la natura, quines són les legislacions, quines són les lleis que diuen com això està funcionant. Seria com una cultura general però d'ambientals. O sigui com una cultura general, com algu com...si es vol aplicar tot el tema que és l'educació social. Com algu com bastant, no se si dir genèric, però com de fer com una passada de dir, bueno, que entenem per tot això?, quines són les polítiques que estan operant?, quines són les situacions que ens trobem?, que entenem per desenvolupament en aquest cas sostenible?. És a dir, treballar tots aquests aspectes i, és clar, la part personal com de canvi de mirada de l'humà, de com utilitza els recursos i quin ús en fa. És clar, per mi això és lo principal. Si no hi ha aquesta sensibilització és molt difícil que puguem comprendre que les coses es poden fer de forma diferent. Perquè si no és com que tot ho dones per fet. En canvi, aquí no hi ha aquesta consciència... Jo recordo quan vaig anar a Bolívia i allà no hi havia aigua, és clar, jo allà vaig valorar molt l'aigua, perquè era: molt bé, ens havíem de banyar al riu, obres una aixeta i no hi ha aigua... És clar, són coses que a vegades dones per fetes. Aquí obres l'aixeta i hi ha aigua, bueno, i et pots dutxar cada dia. Aquest fet de prendre consciència també fa una diferència. Llavors, és clar, per mi, també per *sesgo* meu propi, és treballar tot el tema personal en aquest sentit de la sensibilització. Però no només el sensibilitzar, si no que la sensibilització et porti també a un canvi d'actitud. I a l'hora aquest canvi d'actitud des de on tu estàs atenent aquesta realitat que tens davant, també faci que la teva acció també sigui una altra. I llavors, a través de noves accions que vindran condicionades per noves mirades, es podrà començar a construir també algu diferent. I també algu diferent en l'àmbit de la sostenibilitat i del desenvolupament sostenible, per les comunitats, amb les comunitats. Jo crec que aquest és un punt important.

Moltes gràcies, per poder fer l'entrevista.

Entrevista 4.

Data de realització de l'entrevista : Dijous 14 d'abril de 2016

Nom del professor/a:

XXXX

Gràcies per l'entrevista.

De res.

Dades generals

El teu non, si us plau?

XXXXX

Quina és la teva titulació o àmbit professional d'expertesa?

Doctora en antropologia.

I pel que fa a l'educació social?

He treballat amb adults, amb persones que venien de presó bàsicament.

Quants anys d'experiència docent tens en el grau d'educació social?

Des del 2008.

8 anys. Quina vinculació contractual tens amb la UB?

La meva categoria es diu Professora Col·laboradora Doctora permanent.

No és associat?

No, no. Sóc personal laboral permanent. Indefinit.

Quines assignatures fas a la facultat d'Educació Social?

Ara estic fent Reptes i interrogants de l'educació social, Àmbits professionals, un seminari de pràctiques de 3r i l'assignatura d'Exclusió i mediació.

Totes a la tarda o matí?

Totes al matí.

Molt bé. Entrem a les preguntes si et sembla. Creus que hi ha reflectit a les assignatures del grau d'Educació Social algun tema relacionat amb la dimensió ambiental, el medi ambient? Des de una concepció general

No. Potser en les practiques com un dels àmbits que s'ofereixen als estudiants és l'educació ambiental. És un àmbit molt minoritari. He estat 7 anys en la coordinació de les practiques i com a molt hem aconseguit 2-3 places a l'any. Com a molt.

Val. En quin sentit, perspectiva o dimensió creus que es treballa?. Seria més a les pràctiques o...

Si a les practiques, si, sens dubte.

Ara anem a un altre àmbit de preguntes. Creus que qui ha alguna relació entre l'educació ambiental i l'educació social?

Pues es una pregunta digamos... de muy fácil formulación pero de difícil respuesta. Claro que hay un diálogo porque la educación al fin y al cabo trata de acercarle al otro el mundo y herramientas para poder entender y hacer con ese mundo. Y lo que tiene que ver con el ambiente, con la naturaleza, con lo que nos rodea, es parte del patrimonio cultural. Entonces aquí sería el punto de intersección, en la transición de ese patrimonio.

I en quin context o àmbits ho relacionaries tu doncs, aquesta interrelació entre l'educació ambiental i l'educació social?.

Ámbito?

Ámbito o temática del grado de educación social o...

No ho sé. No hi ha cap assignatura específica, cap espai més enllà de les practiques on es pugui treballar la qüestió que té que veure amb l'ambient.

Però tu consideres que té algun valor treballar-ho?

I tant, clar, si, si. La naturaleza i el entorno como parte de esa cultura, de una construcción cultural que hay sobre eso, tiene que ser accesible a las personas con las que los educadores trabajan. O sea, es un elemento más de transmisión; la relación con ese entorno, los misterios de la biología, saber el nombre de los árboles, irte al bosque o a un parque urbano y saber de lo que estamos hablando... Claro que sí, esto es parte del patrimonio cultural.

Bueno, ara entrariem a la fase de que els alumnes de 3r i 4rt de grau d'educació social han fet aquest treball que t'esmentava abans i que han considerat que han fet amb tu una assignatura on han vist reflectit algun tema relacionat amb l'educació ambiental, el medi o la dimensió ambiental. Així, des de lo més concret a lo més general. Podries dir-me com creus tu que ells han percebut això i com creus que està vinculat dins d'aquesta assignatura?

Doncs no tinc ni idea... Se me vienen a la cabeza dos cuestiones. Una puede ser la más evidente que son las prácticas, he hablado de educación ambiental i he ofrecido porque era la coordinadora de este ámbito concretamente. He ofrecido y he buscado espacios dónde los educadores sociales pudieran tener un lugar con relación a la educación ambiental. I se me ocurre que tal vez pudiera ser la asignatura de Reptes i interrogants, no sé muy bien porque. En algún momento cuando hablamos de este postulado de David Harvey del capitalismo que se apropia por desposesión de ámbitos tan cotidianos como éste del medio ambiente, puede que haya hecho alguna mención algún año.

Pues varios alumnos lo han considerado...

Pues mira que bien.

El motivo por el que lo introduces ya me lo estabas comentando, este ámbito más del capitalismo, este ámbito de...

De acumulación por desposesión.

Exacto. ¿Consideras que la inclusión de la dimensión ambiental en el plan de estudios de grado de educación social tendría que estar basado trabajando todo el tema del desarrollo sostenible?

No estoy segura. No estoy segura de eso... tendría que pensarlo más. Lo que sí que puedo contestar con un poco más de rotundidad es que en el grado cabe introducir toda la cuestión que tiene que ver con la cultura. Es paradójico que estemos en una facultad de educación y que los educadores sociales no tengan

ni una miserable asignatura excepto la de 4to, Arte cultura i educación, dónde se hable de la cultura y del arte. De la cultura en sentido amplio, y dentro de la cultura, vuelvo a insistir, está el pajarito este que estamos escuchando ahora... ¿cómo se llama?, ¿es un herrerillo? es un... ¿qué es?

Por los sonidos no los acabo de reconocer a todos porque son muy complicados...

Pues claro que sí, claro que debería ser un espacio más donde el educador/la educadora podría tomar ese utillaje cultural, conceptual, que le permita ofrecerlo a los chicos con los que va a trabajar.

No sé si tanto el desarrollo sostenible, eso lo tendría que pensar un poco más. Pero el ambiente como tal, como eso, como los misterios de la biología, ¿cómo funciona?... yo que sé, como... ¿cómo funciona una célula?

Y que cambios consideras que se necesitarían implementar dentro de los programas, de actividades académicas...

¿Así a en general?

Materias para incluir...

Seriedad. Seriedad y rigor. Cultura. Es muy paradójico que la facultad de educación tenga un grado vaciado de cultura. No hay... no hay literatura, no hay cine, no hay medio ambiente, no hay naturaleza. Esto es un vaciamiento más en otro sentido del término.

Ahora vamos por un par de preguntas y acabamos ya, bastante rápido. ¿Los problemas ambientales que actualmente se presentan a nivel global i local, que características crees tú que tienen des de tu punto de vista?

¿Problemas ambientales?, ¿Que dimensión tienen esos problemas ambientales?, ¿Cómo nos afectan o de dónde salen?...

Las características... es decir si tienen...

¿Cómo el punto común de todos?

Exacto...

El punto común de todos, y no quiero parecer digamos demagógica con esto, pero el punto común de todos es que están inscritos en un modelo de desarrollo económico y político que depreda el medio ambiente. Y por tanto es imposible, no se puede hablar de, digamos de respeto al medio ambiente, o como hablar de los derechos laborales, como el derecho al ser humano en general dentro de un sistema económico como el que tenemos. Este sería el denominador básico.

Y según tu concepto. ¿Qué tipos de conocimientos, por no decir competencias, crees que deberíamos tener los seres humanos actualmente para afrontar estos problemas ambientales? Des de esta perspectiva que tú comentabas...

Para empezar, como bípedos sin plumas y demás, digamos, sujetos urbanitas... consumo responsable. Para empezar. Consumo responsable no solamente de nuestros alimentos, digamos, tratar de comprar las zanahorias de aquí del Maresme. También del uso del transporte público. Pequeñas cosas de nuestra cotidianidad que pueden permitir un cierto cambio. A demás de salir de digamos a la calle y tratar de abrir espacios de palabra para que estos aires neoliberales tomen otro rumbo. Pero de manera más pedestre, más mundana, en las prácticas de consumo cotidianas, este sería el punto.

Muchas gracias.

Entrevista 5.

Data de realització de l'entrevista: Dijous 14 d'abril de 2016

Nom del professor/a:

XXXXX

Buenas tardes, muchas gracias por su tiempo.

Dades generals;

Vuestro nombre es...

XXXXX

XXXXX

¿Cuál es vuestra titulación o ámbito profesional en la que son expertas?

Reina: Soy doctora en ciencias de la educación y trabajo en la Universidad Politécnica Pachuca e investigo temas que van al desarrollo humano de los alumnos, principalmente ingeniería.

Entrevistat: Soy doctora en pedagogía también y soy profesora de aquí de la facultad de educación.

¿Cuántos años de experiencia docente tienen en el grado de educación social?

Entrevistat: Ella en educación social no, pero en la universidad...

Reina: Si, yo como profesora tengo 20 años.

Entrevistat: Y yo todos los de educación social, 23.

¿Y su vinculación contractual con la Universidad de Barcelona es... son profesores titulares o...?

Entrevistat: Ahora agregada.

Reina: Yo soy profesora -investigadora a tiempo completo en la Universidad Politécnica de Pachuca, México.

¿Y qué asignatura realizan en la facultad de educación social de la universidad por la mañana o por la tarde?

Entrevistat: Bueno, básicamente por la mañana. La asignatura de Fonaments didàctics en 2o, prácticas en 3o i TFG en 4rto.

Reina: En mi caso principalmente también la mañana. En la línea de Humanidades, Desarrollo humano, que aquí tenemos Inteligencia emocional, Ética profesional, Valores del ser i otras.

Pues ahora entramos en la entrevista. ¿Creéis que hay reflejado en las asignaturas del grado de educación social algún tema relacionado con la dimensión ambiental, el medio ambiente... i en que asignaturas, i en qué sentido, perspectiva o dimensión?

Entrevistat: Yo creo que indirectamente sí. Antes sí que había la asignatura de Educación ambiental, Pedagogía ambiental. Y yo supongo que transversalmente sí. Lo que no sé si explícitamente esta como tal.

Reina: En el caso de México, en la Universidad Politécnica de Pachuca, en la asignatura de Valores del ser, hay un tema que se relaciona con la ecofilia, el respeto al medio ambiente. Entonces no se trata en profundidad pero si se hace una reflexión con los jóvenes.

¿Dónde veis la relación entre estos dos aspectos, entre la educación ambiental i la educación más social? ¿Creéis que hay una relación?

Entrevistat: Si. Yo creo en el sentido más de sostenibilidad, responsabilidad y de nuestro compromiso ético con el mundo, ahí tiene que estar. Muchas veces la educación ambiental en la educación social acababa siendo más de educadores que están en recursos de educación ambiental i quedaba como mucho más limitado y yo creo que la visión tendría que ser más holística.

Reina: En el caso de formación de ingenieros definitivamente sí que va relacionada su formación como ingenieros con el respeto al ambiente y el compromiso social también, de todo lo que ellos vayan a diseñar o proponer en ese mismo sentido que comentaba, de la sustentabilidad.

Por tanto, ¿en qué contexto o ámbito lo relacionarían ustedes en el tema de la educación social? ¿En qué contexto o en que ámbito relacionarían la educación ambiental con la educación social?

Entrevistat: Creo que en Educación en valores por ejemplo sería una. En Educación ética yo creo que ahí estaría un claro ejemplo. Y después en cuestiones mucho más prácticas como en planificación y diseño, o sea, esta parte también más...

Reina: Igual, aquí toda la línea transversal esta de desarrollo humano. Se trata de incidir para que ellos cuando lleven a cabo su quehacer profesional lo hagan precisamente con compromiso, respeto y tratar de mejorar la sociedad.

¿Consideran que tiene algún valor trabajar la educación ambiental en el grado de educación social? De hecho ya lo han comentado un poco...

Entrevistat: Sí, sí.

Reina: Si

Los alumnos de 3o y 4o curso de educación social de la universidad han hecho un cuestionario para mi trabajo y han concretado que han hecho alguna asignatura con ustedes i han visto reflejado algún tema relacionado con la educación ambiental, el medio o la dimensión ambiental. ¿Podría explicarme como lo ha vinculado dentro del grado y en concreto en la asignatura que usted ha dado con los educadores sociales? En que dimensión lo ha introducido...

Entrevistat: Yo confieso que lo trabajo poco explícitamente. Si, más transversalmente y más como ese legado de compromiso con el mundo. En este sentido más genérico, más trascendente por decirlo de alguna manera. Pero no lo trabajo tan en concreto. Y después si llega algún TFG o si llega algunas prácticas relacionadas con el ámbito, entonces claro, evidentemente, se trabaja y profundiza, ¿no?

Reina: En nuestro caso lo trabajamos a manera de reflexión porque les hacemos ver que todos somos parte de un planeta, de un mundo, y entonces en la manera que podamos cuidar esa dinámica planetaria o este mundo, pues entonces podemos no solo aportar profesional, sino también personal y socialmente.

Podríamos concretar un poco más el motivo por el que lo había introducido en la materia pero bueno, usted lo acaba de comentar muy bien, que es esta mirada sistémica...

Entrevistat: Si la mirada sistémica.

¿Considera que la inclusión de la dimensión ambiental en el plan de estudios del grado de educación social de la UB tiene que estar basado en el concepto de desarrollo sostenible? (a Reina) para usted sería sustentable, ¿no?

Reina: Si, pues definitivamente el desarrollo en ese caso de trabajo social, de educación social. En nuestro caso como de futuros ingenieros, pues definitivamente tendrían que tener en general las bases de esa sustentabilidad para que cuidemos más nuestro mundo.

Porque ustedes trabajan con ingenieros. ¿Industriales...?

Reina: Pues tenemos ingenieros en mecatrónica, en automotriz, software, financiera... en general.

Entrevistat: Tienen toda aquesta vessant humana que està super bé.

¿Y nosotros, en nuestra parte de educación social que es la que me interesa en concreto? (ríen las tres)

Entrevistat: Yo creo que sí que es muy necesario, está clarísimo. Lo que pasa que a veces también cuando se acaban rediseñado los planes de estudio a veces hay cosas que pierden que pierden fuerza, y creo que este fue uno de los que perdió fuerza.

¿Qué cambios se necesitan para implementar dentro de los programas, de las actividades académicas, asignaturas, materias...en general, para incluir la dimensión ambiental, según su concepto?

Entrevistat: Claro, yo creo que, si el papel del profesional del educador social estuviera más reconocido con educación ambiental, como lo estuvo en su momento, tendría más hincapié en el plan de estudios. Pero como ha perdido ese papel más profesionalizado es una cuestión más transversal y más sistémica,.. Ahí ha perdido como fuerza en su presencia explícita. Entonces yo creo que si educador social profesionalmente estaría reconocido en educación ambiental sería más fácil.

Así que es más una cuestión de que los grados se han profesionalizado, eh?

Entrevistat: Hacia el mercado vaya.

Reina: Y también yo creo que es muy importante la toma de conciencia porque efectivamente des del análisis cultural-social queda claro que es necesario. Sin embargo a la hora que se desarrolla una corbícula de ingenieros es complicado comprender la importancia de la multidisciplinariedad porque únicamente a veces se concentran en contenidos específicos y no ven esa integrabilidad, que es muy importante.

El problema ambiental que actualmente se presenta a nivel global y local, ¿qué características creen ustedes desde su punto de vista que tienen? Qué características tanto a nivel global como local.

Es una pregunta compleja...

Entrevistat: Si (ríe).Yo creo que los problemas ambientales es que la gente no toma esa consciencia de que nos afectan a todos. Como que se ven... como si esos problemas no nos atañeran... y justamente sí que nos atañen porque es nuestro futuro y es nuestro presente. Entonces, ese tomar conciencia yo creo que es lo más importante.

Reina: Igual yo creo que hace muchos años no teníamos tantos problemas ambientales y yo creo que sí que hace falta fortalecer la educación. Como ahora se habla de alfabetizar para la tecnología, pues antes no se tomaba conciencia de que tirar la basura en la calle, por ejemplo, le podía repercutir a... si lo hacemos nosotros en México les repercute a ustedes en España, por supuesto.

Y la última pregunta y no les tomo más tiempo y muchas gracias... ¿Qué tipo de competencias, porque ahora hablamos de competencias, conocimientos, habilidades en general... creen que se deberían tener actualmente para afrontar estos problemas ambientales de los que estábamos hablando?

Entrevistat: Yo creo que es el compromiso ético. Como competencia es el compromiso ético. Es... nuestro paso en el mundo deja una huella, entonces... ¿qué huella vamos a dejar?

Reina: También arriesgarnos a cambiar, no? porque en la medida en que nos arriesguemos a poco a poco entrenarnos a colocar la basura en su lugar, utilizar menos agua, cuidar más ese ambiente, (etc.), pues entonces, pues poco a poco ya lo veremos como algo natural, y si no lo hacemos, pues menos. Y también se lo transmitiremos a nuestros jóvenes y niños.

Pues muchísimas gracias por su tiempo.

Entrevista 6.

Data de realització de l'entrevista: Divendres 15 d'abril de 2016

Dades generals

Nom del professor/a:

XXXXXXXX

Si et sembla comencem...

Te contestaré en castellano.

Si, si, por supuesto. Jo et faré les preguntes i tu com et sentís més tranquila.

Dades generals

El teu nom?

xxxx

La teva titulació-àmbit professional d'expertesa?

Treball social i Sociología

Quants anys d'experiència docent tens en el grau d'educació social?

Aquest, 1. Aquest es el primer. En educación social 1.

Y la vinculació contractual que tens amb la universitat?

Sóc professora associada.

Les assignatures que fas a la facultat d'educació social i el torn? Quines matèries dones?

Estic donant Drets Humans i Marcs legals en educación Social.

Al matí, no?

Si aquesta al matí. Només lo de educación social?

Si, lo d'educació social.

No, no la de Drets humans és a la tarda i la de Educación i cooperació per al desenvolupament és al matí.

Ara ja entrem a les preguntes. Creus que hi ha refelctit a les assignatures del grau d'eduació social algún tema relacionat amb la dimensió ambiental, el medi ambient..?

En tot el grau?

Si.

No sabría decirte porque no he revisado todos los planes docentes, pero por lo menos en los que yo he tenido que trabajar no está incorporado de manera explícita. Sí que contenidos te lo permiten, permiten hacer la vinculación, pero de manera explícita no está.

Por tanto, en ninguna asignatura en concreto crees que...

Pero yo solo te puedo hablar de las asignaturas que conozco, los planes de estudio que conozco. Pero como educación ambiental no está plasmado en los que yo he trabajado.

¿Tú crees que hay alguna relación entre la educación social i la educación ambiental?

Sí, claro. En todo lo que yo trabajo que es en Educación en derechos humanos y educación para el desenvolvament estamos hablando que estamos educando para la ciudadanía global. Y la ciudadanía global está directamente vinculada a la idea de un desarrollo sostenible o de trabajar la educación ambiental desde la perspectiva de que hay interdependencia entre todas las personas que habitan en la tierra. La educación ambiental desde la perspectiva de la educación en Derechos Humanos debería estar incorporada porque forma parte de la tercera generación de derechos humanos. Forma parte de los Derechos Humanos emergentes. Por tanto la sostenibilidad del planeta es un derecho Humano, por una parte, y por otra parte, en todo lo que hablamos de cooperación al desarrollo evidentemente todo el impacto de... estamos trabajando sobre como el impacto de nuestras relaciones de producción o en la forma de producción en el territorio en los países del norte i parte de los países del sud.

Pues por lo menos en estos dos temas yo lo veo relacionado. Pero también lo veo relacionado en que en todas las competencias profesionales de un educador o educadora social debería incorporarse una mirada reflexionada i crítica sobre la forma en que estamos habitando el mundo, la forma en que estamos trabajando y formar las competencias que tenéis que desarrollar en vuestra profesión están vinculadas a esta necesidad de mirar el mundo de manera interconectada, ¿no? de la interrelación del mundo. Y no solo esto, sino de las causas y las consecuencias de las desigualdades y la educación ambiental yo creo que tiene mucho que ver con las desigualdades. No es un tema que vaya por un sitio y por otro, o sea, la desigualdad en el uso de los recursos naturales tiene que ver con las desigualdades económicas y tiene que ver con las desigualdades en el planeta, tanto a nivel norte-sud pero también aquí. O sea, en la clase de educación para el desenvolvament trabajamos... había un trabajo que planteo un grupo que tenía que ver con que hacíamos con los desechos o con los residuos en el norte, en europa. Esos residuos se van a descampados industriales en el sud. Evidentemente tenemos que educar para tener una mirada con respecto a esos residuos. Y no solamente en eso si no que todo el tema de las... aquí en nuestra mirada no puedes entrar si en nuestro hábitat más directo sino que todo lo que nosotros consumimos viene de otros países. Todo lo que consumimos y nuestros modelos de consumo están vinculados también a modelos de desigualdad en otros países. Por eso la educación ambiental no creo que sea ajena a la necesidad de hacer una reflexión sobre la forma en que desarrollamos nuestros patrones de trabajo, de conducta, de nuestro día a día.

Por tanto la segunda parte ya me la has contestado porque era en qué contexto o ámbito lo relacionabas... pues ya lo comentabas... lo ves como una forma implícita.

Lo veo en el trabajo sobre las desigualdades en todos los niveles. La desigualdad social, la desigualdad económica está vinculada con la apropiación de las materias primas, básicamente. Con como utilizamos las materias primas para nuestros modelos de desarrollo. Entonces claro, un educador/educadora social tiene que tener esta mirada de contexto. NO podemos educar a una niño/niña sin tener en cuenta si estamos planteando la reproducción de modelos que explotan los recursos naturales. Deberíamos revisar eso también críticamente.

¿Consideras que tiene por tanto algún valor trabajar la educación ambiental en el grado de educación social? Ya me lo has contestado y por qué también.

Los alumnos de tercero y 4o de la universidad del grado de educación social pues han hecho un cuestionario y han comentado que en una asignatura contigo habían visto reflejado algún tema relacionado con la educación ambiental, el medio o la dimensión ambiental a nivel genérico. **¿Podrías explicarme como lo has vinculado dentro de esta asignatura?**

A ver, en el tema de la educación y la cooperación por una parte la hemos planteado que la educación para el desarrollo es la educación para la ciudadanía global. Por lo tanto, la educación para la ciudadanía global

incluye muchas educaciones hermanas o el gran mundo de lo que llamamos las educaciones para el cambio social. Entonces en estas tipologías de educación para el cambio social encontramos la educación para la paz, la educación para los derechos humanos, la educación para la interculturalidad i podríamos ubicar también la educación ambiental. O sea, son modelos educativos que convergen la educación para la ciudadanía global, y la educación para la ciudadanía global es el modelo que estamos trabajando des de los programas de educación para el desarrollo i de cooperación internacional. La educación para el desarrollo se hace en los países del norte, es decir en el día a día, en nuestra escuela. Se puede hacer en la clase o se puede hacer en cualquier sitio. Por lo tanto... Y la cooperación sería de alguna manera fijarnos en que consecuencias tienen nuestras intervenciones en los países del norte respecto a lo que sucede en los países del sud. Por una parte eso pero por otra también mirar de qué manera estas educaciones hermanas nos ayudan a plantear una mirada más reflexiva sobre la interdependencia en el mundo. Eso por una parte. Y educación ambiental yo creo que también forma parte de la educación en derechos. Por lo que te decía al comienzo, porque los derechos humanos emergentes no están hablando de la necesidad de un modelo de desarrollo que incorpore una reflexión sobre nuestras formas de consumo y sobre cómo estamos trabajando y como nos estamos apropiando de las materias primas sin pensar en el futuro del planeta ni las consecuencias que tienen nuestros hábitos de consumo. Y en educación para el desarrollo lo que hacemos es mirar críticamente nuestros modelos de consumo, porque impactan, no solamente aquí en el norte sino también en los países del sud. También otra cosa que reflexionamos es mirar cuando miramos a otros países i vamos a establecer relaciones de cooperación tenemos que ver también en qué contexto se están desarrollando estos modelos de cooperación. Entonces poníamos el ejemplos de que si nosotros queremos ayudar a otro país... entonces la primera generación de educación para el desarrollo dice, bueno para ayudar a este otro país, entonces tenemos que hacer caridad, darles cosas. Después más adelante esto evoluciona i dice, no, tenemos que ayudarles a pescar. Bueno, vale, les enseñamos a pescar porque como no saben pescar les tenemos que enseñar a pescar. Luego esto evoluciona claro, y críticamente i dice, ostras pero si les estamos envenenando los ríos, llega la transnacional europea explota a las comunidades indígenas y las saca del territorio. Entonces nuestra cooperación no es enseñar a pescar porque los que están defendiendo en este caso el medio ambiente son los pueblos indígenas. Por lo tanto nosotros, nuestra cooperación tienen que ser más crítica y por lo tanto una parte una parte de nuestro proceso reflexivo es explicarles, por ejemplo en una escuela, que impacto tienen las transnacionales en la apropiación sobre el río en Honduras. Que ahora ha pasado que una líder ambientalista hondureña la han asesinado por defender su territorio. Pero además de defender su territorio por defender el río Guanacaste, ya no me acuerdo del nombre del río... por defender el río de las transnacionales. Estas transnacionales tenían financiamiento holandés y chino. Por lo tanto, o sea, defender el río es defender no solamente un territorio, es defender el futuro de la humanidad. Nosotros también deberíamos de alguna manera apoyar, o sea, mirar críticamente nuestros procesos de cooperación para apoyar a están comunidades que están defendiendo la naturaleza y defendiendo también un modelo alternativo de consumo frente el modelo tractivista que hemos practicado hasta ahora.

Por tanto, desde esta perspectiva que estas comentando... pues ya me has comentado como lo has vinculado y el porqué, porque los has introducido en el programa de la asignatura también... ¿Consideras por tanto que la inclusión de la dimensión ambiental en el plan de estudios del grado de educación social ha de estar basado en el concepto de desarrollo sostenible?

Vale. El desarrollo sostenible tiene muchos cuestionamientos como modelo. O sea, la gente que plantea el decrecimiento te dirá que el desarrollo sostenible no es posible. Creo que es una forma de introducir el tema en una asignatura porque todo el mundo cuando habla del desarrollo sostenible entiende lo que es el desarrollo sostenible. Pero al mismo tiempo yo plantearía las miradas críticas respecto al desarrollo sostenible como concepto, porque hay autores que sostienen que el desarrollo como lo entendemos ahora que es el desarrollo exclusivamente económico y a partir de la explotación de los recursos naturales es un desarrollo... solo falta cambiar algunas cosillas para ponerle la postilla de sostenible. Otras personas dicen que hay que cambiar el modelo de desarrollo y apostar por otro tipo de relaciones de producción y eso. Pero para introducirlo estaría bien pero... aportando las distintas mirandas reflexivas sobre el tema.

Que cambios se necesitan implementar dentro del programa, actividades académicas, asignaturas materias en general para incluir esta dimensión ambiental.

Según mi criterio...soy bastante nueva entonces no tengo la dimensión del conjunto...

Pero con la idea que tienes...

Yo creo que tenemos que fijarnos en las competencias básicas de esta carrera. O sea, este grado plantea una serie de competencias básicas, y estas competencias... si trabajamos a partir de la reflexión de las competencias podríamos incluir temas como la educación ambiental, porque creo que complementan y facilitan el desarrollo de las distintas competencias a las que apuesta el grado.

No se específicamente que asignatura... como se podría... eso no lo se. Pero a nivel de revisar las competencias básicas con las que trabajamos yo creo que hay una oportunidad para introducir estos contenidos. Quizás en algunas asignaturas de manera transversal o planteando algún trabajo, o planteando alguna asignatura optativa.

Solo nos quedan un par de preguntas. Los problemas ambientales que actualmente se presentan a nivel global y local, desde de tu perspectiva, ¿qué características tienen?

Que características tienen los problemas ambientales... ¡son económicos! (ríe).

Los problemas ambientales son apropiación de materias primas, explotaciones del medio por codicia... Los problemas ambientales no son porque si, tienen una base de un modelo económico que está intentando acabar con los recursos naturales para enriquecer a unos pocos. O sea es un modelo...

Básicamente el problema del medio ambiente es un problema de desigualdad en el planeta y de desigualdad también entre algún capital financiero que quiere enriquecerse a costa de... y no le importa arrasar con lo que encuentre a su paso. Por eso que creo que es necesaria la educación ambiental para plantear una perspectiva crítica también sobre los modelos de desarrollo y sobre la forma en que opera el capitalismo salvaje y el sistema neoliberal. El neoliberalismo se basa en la explotación de recursos naturales, y como se basa a en la explotación de recursos naturales i como necesitamos extraer de los recursos naturales todo, nos vamos a quedar sin nada. Y hay que... yo creo que hay que mirar esto críticamente, pero al mismo tiempo hay que mirar reflexivamente las iniciativas de las comunidades sobretodo indígenas y campesinas en otros países que están intentando resistir a las presiones del modelo neoliberal planteando relaciones de armonía con la naturaleza, relaciones respetuosas con la naturaleza... no sé.

Y la última pregunta... ¿Qué tipo de conocimientos competencias se deberían tener actualmente para afrontar estos problemas ambientales como educadores sociales?

Yo creo que por una parte toda la reflexión sobre la ciudadanía global, la interdependencia entre países, comunidades, seres humanos, animales y medio ambiente... y la capacidad o competencia de la reflexión crítica... también la competencia... no sé si ponerlo como competencia pero en definitiva sería... tendríamos que desarrollar nuestra capacidad de trasladar la abstracción a ejemplos prácticos y concretos, para trabajar con los grupos que tengamos que trabajar. No sé, la competencia sería, y que además lo permitiría la educación ambiental, de lo global a lo local, de esta posibilidad de examinar nuestros conceptos teóricos al servicio de modelos de cambio. En este caso de cambio sobre nuestros modelos de consumo, modelos de producción.

Pues muchísimas gracias, de verdad que ha sido un placer.

Entrevista 7.

Data de realització de l'entrevista: Divendres 22 abril de 2016

Nom del professor/a:

XXXX

Dades generals

Bon dia, moltes gràcies per atendre, per aquest temps.

El teu nom si us plau?

XXXX

Quina és la seva titulació o àmbit professional d'expertesa?

La titulació? O les titulacions?

Si, per situar una miqueta...

Les titulacions són magisteri, després filologia catalana i després em vaig doctorar en ciències de l'educació. Tant mestre com filologia, quant estava més amb català per adults, que vaig fer la filologia, però tot anava molt..., el meu camp que reconec més propi, meu, és la part de la didàctica d'acompanyar processos educatius.

Quants anys d'experiència docent té en el Grau d'Educació Social?

Des de que va començar la diplomatura.

Al 1992?

Al 1993 em sembla. Vaig fer la didàctica.

I la teva vinculació contractual amb la universitat és titular, no?

Es titular. O sigui, vaig entrar al 1991 de doctoranda i becada, amb una beca i després.. Com seria això, al 1997, vaig treure la plaça fixa diguéssim. O sigui de 1991 al 1997 van se contractes de beques o interines o places interines i ja després al 1997 vaig treure la titularitat

Les assignatures que realitzes a la facultat d'educació social d'aquí de la universitat, en concret del grau d'educació social em refereixo, en quin torn de matí o tarda les fas i quines assignatures?

Generalment.. Bueno es clar, o sigui, a veure, tu dius graus, no diplomatura, perquè abans hi havia diplomatura..

Ara..

Ara, en general estic matí i tarda, i generalment des de que va començar el pla Bolonya, des de que van començar aquests estudis com a grau estic fent assignatures... Bueno Identitat al matí, Identitat a la tarda, Anàlisis de les relacions educatives a 3er, Identitat és a primer i anàlisis és a 3er, que ho deus saber tu millor que jo.. (riu), he estat a coordinació de pràctiques, he portat seminaris de pràctiques... optatives?... I bueno, llavors ja és qüestions de màster i tutorització de treballs en algun cas.

Doncs ara entrem explícitament en la entrevista...

Creus que hi ha reflectit en les assignatures del grau d'educació social algun tema relacionat amb la dimensió ambiental, el medi ambient?..

Bueno, es clar, jo no conec totes les assignatures, però les que coordino, les que sé o així.. així explícitament, jo crec que no. Explícitament. Però aquests dies hi pensava, o sigui, que estigui explícitament així "cuidar la part de l'ambient i tal", jo crec que no. Que no està així explícitament. Si que sé que el pla d'estudis conté una assignatura específica que és optativa de medi ambient o educació ambiental.. Per exemple, sempre hi havia hagut però en el pràcticum abans de que... no, també, també ara, però.. no sé si ara s'ha perdut més.. però sí que en el pràcticum sempre hi havíem tingut places de pràctiques d'educació social en el àmbit ambiental, que eren més qüestions educatives relacionades amb projectes que vetllaven per la consciència dels nans, nenes i nens de les escoles.. ensenyar la relació amb el bosc, el parc, com cuidar-ho... Hi havien coses d'aquestes, alguna cosa relacionada amb els animals també. Però sempre, almenys que jo recordi, al menys dels anys, fins i tot els primers anys... Es clar, que podien ser... dues - tres places? Màxim, si arribava. En aquest sentit del que podríem dir "medi ambient". Una altra cosa és com considerem això: medi ambient. Perquè aquí vull dir una cosa però no se si amb aquesta pregunta

Llavors la dimensió o la perspectiva amb la que es treballava era en aquesta assignatura De pràctiques. I en el pla nou, hi havia una assignatura que depenent del professorat i de tot això o s'activava o no s'activava. Si hi havia algú preparat..

Tu creus que qui ha alguna relació entre l'educació ambiental i l'educació social?

Bueno, aquí es on començaríem a veure que és això de d'ambiental i d'educació ambiental, no? Perquè, es clar, jo que també conec,... jo que sé, aspectes de la pedagogia sistèmica, de les psicologies i de les aportacions més humanistes i tot això.. des de la psicologia, la pedagogia i l'educació... ambient també es considera a les persones! O sigui, la mare i el pare és l'ambient de la criatura: la casa, els espais físics però també els espais... l'àmbit de la persona i les relacions que creem.

Aha...

Perquè, a veure, i se sent parlar, de dir: aquella persona és tòxica. Perquè d'alguna manera té unes dinàmiques que... poc respectuoses, pels seu temes, que no ha treballat, perquè ens surt a les dinàmiques, es clar, tenim moltes coses a dins, no? I el més fort que tenim a dins, que són aspectes que ens han transmès de l'ambient primer de tot, el primer ambient de relació fonamental que és la família, ha estat el nostre ambient. Com està la comunicació allà? Quines dinàmiques ens hem agafat nosaltres, però potser pertanyen als altres?. Allò que hem respirat, allò que hem viscut, aquelles emocions que potser no s'han explícitament... Tot allò que hem viscut té a veure també, per mi, amb l'ambient. Perquè està en el nostre ambient humà. Si que es parla del medi ambient com si no.., a part de l'humà, però jo penso que tot està interrelacionat.

Aha..

Per tant, per mi, l'educació social i la part ambiental, tant el que es considera més medi físic com medi humà, és tenir en compte l'ambient. De les persones i les relacions.

Si, si...

Perquè tenim una interacció amb això. I té una relació, perquè cuidem l'ambient com ens cuidem nosaltres, per tant això està, sobretot, molt interrelacionat. Menyspreem coses i cada vegada també hi ha més consciència.. Fixa't, hi ha més consciència de l'ambient relacionada amb més consciència de com ens hem de cuidar. Per mi també hi ha algú aquí.

O sigui que la relació ja me l'estàs dient. Perquè la pregunta era: on veus la relació?

En la relació mateixa entre l'ambient físic i l'ambient humà i que l'educació social no és aliena d'això. I sobretot, serem, o sigui les educadores i els educadors socials, sou l'ambient de la relació que establireu i

tindreu. I l'ambient amb el que dieu, amb el que feu i amb com cuideu els espais, com cuidem això, com cuidem.. els espais també on ens contenim nosaltres.

Bueno, es que m'has contestat les dues preguntes següents... on veies la relació, en quin context o àmbits ho relacionaves... Es a dir...

En un context tan transversal i d'una continuïtat que no trenca amb els sabers culturals de les cases, que hem après a les cases, i que ens han passat. En la nostra pròpia experiència vivim en relació amb les nostres famílies, no?

No se si això...

Tu creus que té algun valor treballar l'educació ambiental en el grau d'educació social?

Mira, precisament quan em llegia aquestes preguntes i a mi em venia dir-te això, explicar-te això, a veure.. jo crec amb aquesta visió, eh?... més àmplia, amb el que parlàvem... és fonamental i transversal. Hauria de ser transversal a totes les assignatures, tenir com present això. Des de les polítiques socials, perquè depèn de què afavoreixin, estan cuidant un ambient propici o no del propi desenvolupament, o d'un pacte cap a la persona, vull dir, estan... és tot això. És fonamental, per mi. I a totes les assignatures.

Jo crec que a Identitat, que són les assignatures en que estic implicada, i amb Anàlisi de la relació, que ja saps tu que son les assignatures que, menys també em deia el que podia sostenir alguna cosa que.. no se.. que més em feia créixer a mi, i que creixíem mútuament a l'aula, no? Doncs per mi cuidar l'ambient era molt important, era: com estàs, com parles, com et dirigeixes, com vas explicant el sentit i com el vas interrelacionant amb cadascú que està allà. Perquè jo no estic sola a la classe, vull dir, estem en un entramat relacional. Jo per mi això és molt important, i té a veure, jo hi veig que té a veure amb aquest ambient i de com el cuidem.

Es que aquesta era la pregunta següent eh?

Je je

Els alumnes de tercer i quart del grau de la UB han tingut la gratitud amb mi de contestar-me un qüestionari i han esmentat que han fet una assignatura amb tu en que han vist reflectit aquesta temàtica relacionada amb l'educació ambiental, el medi o la dimensió ambiental, en alguna de les teves assignatures, en concret Identitat. Llavors la pregunta era si em podies explicar com ho havies vinculat dins dels grau o dins de l'assignatura.

Clar, maneres diferents. Però jo també per tot el tema de.. podem dir... la vida m'ha portat, que ha estat un regal també, de poder estar a prop amb educacions.. amb una educació més lliure, més alternativa, tot això.. que vol dir això? Jo, això, també m'ha inspirat a mi. I ara recordaràs per exemple que les primeres classes que és tan important fer comunitat, fer comunitat (subratlla). Perquè després això us ho emportareu, que per els inicis també podreu tenir en compte això, per mi això, ja té a veure amb l'ambient. O fins i tot fer partícips de que la classe és més enllà d'una aula concreta i d'un espai concret. Si fa bon temps en aquests jardins que tenim... es un altre regal de la vida, com no fer-ho servir, i tocar a terra. I veig que cada any ve com un agraïment també d'això: "Ostres si, mai ens haguéssim pogut pensar que féssim classes a la universitat a segudes a terra tocant la gespa". I hi havien comentaris com: "Ostres, que important tocar la gespa...". I a més a més un altre comentari interessant, no se si del grup teu quan hi éreu o altres, que se'n han fet de diversos, és: "Estant més a prop de terra, el pensament i les idees tenen una qualitat diferent". Doncs això és cuidar-nos, cuidar-nos integralment: el cos, l'ànima, el pensament, el créixer, el compartir..., estàs tocant com un..., no? Més... Com les criatures que estan més a baix. El cap es com si es pogués relaxar una mica més, perquè com sempre anem drets i anem cap amunt.. això (dirigint-se al cap) Buuu!, va a cent! I quan comences a seure i a estar més avall doncs... Es que fins i tot, el tornar a la classe de dies que no plovia, la gent seia a terra. I si, jo: "com vulgueu, com estigueu còmodes". I encara tinc fotos d'algú estirades allargades, estirades de panxa enlaire. Dues mirant-se i anar parlant... (riuen).. i perquè

no?. Sentien la necessitat també del cos, aquesta llibertat de sortir d'una cadira que et posa allà com un quatre.

Si totalment. Ja m'has dit el motiu pel qual introduïes això..

I llavors aquí vindria no només el sortir fora, l'aula, sinó, tu ja saps que per exemple, es clar, això va lligat també amb aquesta visió del educar en relació, en que, osti, no ens mirem els clatells. Es a dir, aquell ambient també físic de l'aula el podem crear de moltes maneres. També perquè, com la gespa pel que t'he dit, per mi també és important la reflexió de dir: "Això ho hem trobat així, les cadires estan així en files. Però, i fer-nos la pregunta: com ho volem això?". Es a dir quantes vegades estareu en institucions en que les coses venen donades d'una manera, però, què important que et facis la pregunta!. I jo per mi, això també té a veure, com estàs tu amb les relacions de fora?, per tant amb l'ambient que es crea, teixida de moltes coses: de l'espai físic, de les relacions que et venen donades, de les directrius que et venen donades... forma part d'un ambient. I fins i tot com ens cuidem nosaltres. La presència que volem tenir, la cura,.. no se, per mi això és super-important també. I jo em poso coses maques per venir aquí a classe amb vosaltres (riu), ai mira. També em va inspirar el llibre de *El perfume de la maestra*, en un dels capítols, però en relació amb això, que m'hi fixo: que tens?

Perquè tu també estàs creant ambient...

Exacte. Que no és una cosa... que és important.

Ai mira, quantes coses surten!

Ho sabia que sortirien moltes. Per això he començat: "No et preocupis que ja veuràs com si".

Consideres que la inclusió de la dimensió ambiental en el pla d'estudis del grau d'educació social ha d'estar basat en el concepte de desenvolupament sostenible?.

Es molt bona aquesta afirmació perquè a mi em ve que de vegades aquesta sostenibilitat pot ser entesa d'una manera bastant instrumental. Es a dir: "posem el cartró aquí, posem el plàstic allà, recollim les coses quan anem al bosc, etc.." però es que jo veig una dimensió molt més potent. Aquesta molt més interrelacionada, es clar que potser.. es clar, hem d'anar començant per coses petites. Bueno, però coses petites que.. jo la sostenibilitat l'he après a casa, amb la meva família. "Si aquí no hi estàs ara, doncs apaga el llum que no cal que el tinguis encès mentre no hi ets". I tot l'aprofitament de residus, de.. vull dir que hi ha una cultura sostenible, precisament que ve de la mà generalment de les dones, que aprofitaven el que sigui, i en no res et posaven una plata de menjar a la taula, eh? I que sembla que això amb les teories de sostenibilitat que els tius han començat a nomenar, sembla que això no hi sigui. Vull dir, per mi la sostenibilitat va molt lligada a les relacions de vida, de sostenir la vida, de la creació de la vida, perquè.. això ja ho veig en mi, llavors respecto les plantes, però perquè també m'ho han fet estimar a casa meva. I de vegades això es veu tot com quarteritzat: ara s'ha de fer una política europea de sostenibilitat... escolteu, per favor, això era a casa, a les pròpies cases d'una manera o una altre. Però bueno, que aquí també entrariem en quin coneixement de les dones s'està realment inspirant o es deixa perdre.

I la sostenibilitat jo també diria que va per aquest respecte a la vida, però no a la vida de que hi un arbre i, ai que bé, i els protegim, i el bosc, que, perfecte, però també a l'hora, com ens protegim, com ens cuidem, tot això que hem parlat. Perquè emmalaltim la terra i emmalaltim nosaltres, per tant hi ha un sistema sostenible, que no ho és. Ni sap per la vida, ni sap pel menjar que es produeix d'aquesta manera, no se. Per això, ara també és interessant veure moviments. I fixa't també, això és interessant, moviments creatius, alternatius, que van sorgint i ja interrelacionen l'educació, el model de vida, el model d'organitzar-se, el model econòmic, no?. Per tant, i les relacions que volen tenir, per tant això a mi m'està donant una pista, jo crec, de que això està molt més interrelacionat. Potser tu ara coneixes més i no se..

No, no...

No se si quan es diuen ara "programes mediambientals", medi-ambient, ve molt la idea dels boscos i això, però jo suposo que cada vegada això està molt més interrelacionat. És quin model de vida tenim, quin model d'educació, de quin model de relacions educatives tenim. Perquè això no s'aguanta, la gent. D'acord, segons com ho vegin, no ho veuen sostenible i se'n van. No suporto una classe nomé amb PowerPoint i que no em miren a la cara i que no pugui dir: en la relació d'això jo que m'hi val, que estic aprenent?. Ja no és sostenible. O sigui que el vocabulari també el podem ajustar per parlar de moltes experiències que ens passen i que no són sostenibles. No són sostenibles l'estrès que portem. No és sostenible! (riu).

No és sostenible, si, si...

I si no ho veus, encara que ens apassioni, perquè jo no he fet res que no m'apassioni però... es la manera de vegades com t'hi poses també o què passa. Si no ho veus, el cos per si sol també ho veu, que també forma part d'aquest ambient.

Es el medi que conté...

Que ens conté...

Les nostres emocions...

Les nostres emocions, sensacions, els nostres pensaments, òrgans,...

Si, si.

I ens pensem que som nosaltres els que manem. Hah!

Quins canvis creus que es necessiten per implementar dins dels programes, de les activitats acadèmiques, assignatures, matèries,.. així molt en global.. per incloure aquesta dimensió de la que estem parlant.

Per incloure aquesta dimensió de la que estem parlant, per mi és un procés de consciència... de les relacions, d'això que diem, de la implicació, de ser. És un procés de consciència, per tant, de com també et plantejes quines relacions i quines... ostres tu que..

I canviar paradigmes. Perquè clar hi han molts paradigmes de que l'educació és que els adults estem suggerint i dirigint, ostres, el que han de pensar els altres. El que han de saber i el que han d'aprendre. Doncs jo crec que és més sostenible, que clar que estem aquí per alguna cosa, però podem coordinar aspectes perquè hi hagi molta més interacció.

Encara que hi hagin desacords, evidentment. Perquè dels desacords sorgeixen noves preguntes. Ostres en això no hi havia pensat, i mira l'altre m'ho diu, i de vegades també amb el cos, com s'està la gent, que esta allà, bruum.. si no que hi ha una dinàmica diferent. Que ja la gent s'empana, perquè no està aquí. Per tant una consciència què, es clar..

Però per travar-ho dins del programa del grau específicament?

Tu dius en la dimensió que hem parlat...

i, si... En la dimensió que hem parlat, perquè la teva dimensió tal i com ho estaves explicant té a veure amb el macro, del macro al micro...

Però jo dic la consciència perquè si jo.. i per experiència, no? El que cada una hagi treballat de la seva consciència, quan coordinem les assignatures, si ens posem d'acord, es clar, podem rescatar moltes coses i dir: "ho hem fet", deixant un marge que hi ha gent que, es clar... algú diria: "ostres, això és molt ideològic", però jo es que no ho veig ideològic, jo ho veig tot quasi ideològic, segons quines altres coses, no? (riu). No se...

Es clar, jo només veig aquest camí perquè és una transformació de dins. I el fet, o sigui, hi ha una qüestió que penso que ha estat important i que de vegades potser en algun moment no l'hem acabada de cuidar pou precisament, pels embolics i pels estressos de tantes coses superposades de vegades que tenim aquí a la universitat... però ho torno a rescatar, per allò que tu dius per anar al micro, les coordinacions de les assignatures, quan no és una coordinació instrumental de repartiments i de comptar crèdits i de no-se-què, que compartim un pensar i un enriquiment entre les companyes, això per mi també es posar en acció un procés de consciència. A llavors, clar, jo he pogut avançar perquè altres m'han aportat, i jo he aportat i altres també ho han acollit. I altres potser no poden acollir-ho perquè estan en un altre ideari de pensament que està des de l'experiència i està més exposada des de la relació no hi creuen. Creuen en una relació més vertical, o més dirigida o més el que sigui, no?.

Però aquí ja hi ha com implementar-ho, a partir de grupets o de vegades en grans grups. Però en grans grups de vegades també es perd una mica perquè.. no sé, ho veig molt dispers, cadascú a la seva... no hi ha com una força de concentració.

I això s'ha pogut fer quan s'ha pogut fer, es a dir, posar-nos d'una manera molt de veritat cada una i també a compartir. Amb dues, tres, quatre.. un equip. Però quan estem bastanta gent, alguna cosa se'n va, no se, una energia, una dispersió, una divergència, un ego que ens surt de cadascú, uf! Que passa. Que això mai ha quedat materialitzat. Però dins d'això si que hi han hagut petits moviments, sigui en assignatures concretes, sigui en la comissió de pla d'estudis, que mira, van a portar unes assignatures, que després bueno, les hem acabat de vestir però... van aportar assignatures que fossin molt transversals. Jo els he agraït sempre a les companyes que van estar en aquella... en aquell grau. O sigui, Identitat i desenvolupament professional conté moltes vessants de disciplines diferents, però no és disciplinar en aquest sentit, es van arriscar. Es van arriscar a fer-ho, eh? Com Anàlisi de les relacions educatives igual, Comunicació i interrelació o intercomunicacions...

Interrogants i reptes..

Interrogants i reptes, fantàstic, la Marta, tot el que han generat. I es clar, també hi han posat professores que ja ens anava bé, que ens quedava estret lo altre diguéssim.. m'he de cenyir a això? (riu). Si et preguntes: com vols estar a l'aula?

I també és important la consciència si tens comunitats de pensament fora del que està establert diguéssim. Per exemple a mi m'ha ajudat molt Duoda. Que pensem les relacions de les dones amb el món no a través dels codis culturals, que el gènere està molt bé per veure això, però és dir, però a veure, això és el que d'alguna manera ens ha vingut construït podem dir. Però i tot el camp? Experimentem tot el camp que no està construït i que té a veure amb el nostre desig de ser en el món. Es clar, per mi és una comunitat de pensament això. O quan teníem les italianes o les Sofies bastants anys, ara els grups de recerca també amb els que som per mi és... els valoro per això també perquè hi ah un risc, un risc en el bon sentit, un risc des del desig de d'aprofundir per no anar a interpretar, ni anar a dir ni res.. és anar a aprendre de les relacions amb altres i portar-ho aquí,... bueno no se. Però bueno, això també és interessant.

Només tenim ja dues preguntetes...

Ai quin rollo!

No al contrari, magnífic!. Els problemes ambientals que actualment es presenten a nivell local i global, quines característiques creus que tenen?

Els problemes ambientals que tenen a nivell local i global, que veus, que són aquestes frases estàndard. Lo global i lo local o lo local i lo global... però per mi de vegades és indefinit, que és lo local? Perquè lo local podria ser ara i aquí i que no està al marge de lo més global, que estem dins d'aquest entorn, no?.

No se... però com ho deies la pregunta?

Els problemes ambientals que actualment es presenten a nivell local i global, quines característiques creus que tenen?

Bueno, jo tornaria a anar al mateix, eh? A l'ambient més local de respecte de les criatures quan es fa un respecte al procés de vida de la criatura, quan la mare es veu que és l'ambient de la criatura, no qui dirigeix aquest ambient, si no que el respecta, jo per mi aquí és l'inici de quelcom molt important. Perquè, si això va creixent, creixerà en respecte amb relació a la casa, en relació bueno, a tots els altres àmbits que van contenint tot això. Però es que el primer ambient és aquest.

Perquè, es clar, fa falta molts anys i moltes experiències perquè realment suposo puguem estar... puguem viure sense neurosis, però tots aquests inicis de la maternitat lliure en relació a l'educació lliure.. perquè al cap i a la fi vam començar les dones de dir: "Ostres, doncs potser si jo em sento que he de respectar a la meva criatura, doncs si no hi és un lloc on realment també es pugui respectar i sigui en un context el més natural possible... doncs per mi és això, el procés d'aquella consciència que dèiem. Que aquí hi ha un origen, que de vegades se sobreposa, però per mi aquí hi ha una clau molt important: quan lo local es cuida en lo més essencial, en anar a l'origen. Perquè és quan no tenim les necessitats cobertes que comencem a pidolar. A pidolar molt, a pidolar coses, a que ens facin cas, perquè no estem prou assossegadament amb nosaltres. I anem pidolant sempre. A que m'escoltin a que em diguin gràcies, que em reconeguin, que no se que, que no se cuantos,.. És aquí on es formen totes aquestes relacions d'emocions i mirada cap el món, és aquí jo crec lo primer que hem de cuidar. I hi ha algunes propostes que jo he vist d'Ajuntaments i tot això que ho tenen tot també molt en compte, eh? Es nota molt també segons quines idees tenen el govern hi ha i quines dones hi ha que, amb l'Entrevistat Simó i aquestes d'esquerres que es van notar, tots els programes que van fer de recolzament a la primera infància, comptant amb les mares i demés... Jo crec que era molt important. Es clar perquè, una criatura d'aquí, una criatura d'allà... es trobaran a l'escola, faran comunitat allà, es trobaran amb les mestres.. per tant tot això fa una interacció, no? I si vens ja més consistent.. però això ja han de passar algunes generacions perquè encara hi han moltes coses per curar. Per això torno amb la consciència de què diem, què fem, com estem, per a què ho fem.. més que perquè ho fem, perquè les causes són mil i una... perquè ho fem el que estem fent, per qui ho fem... Per mi aquestes són preguntes de sostenibilitat. També. Es a dir, de sostenir la vida que portem en relació amb els altres i amb el medi ambient.

Bueno vaja això sembla un... (riu)

Em sembla molt interessant. Les perspectives diverses són genials..

A veure que et sortirà! Quina tens tu!

Es clar, també hi es, també hi és...

Que es clar, en relació també amb el que has esbrinat també... també et posa nous...

És molt interessant perquè hi ha una interacció entre tots.

Quins tipus de coneixements creus que s'han de tenir actualment per afrontar els problemes ambientals? Coneixements, competències... A vegades trobar el terme és molt...

Bueno, el que diria la Inna Praetorius, la competència, què és una competència com global, seria la de saber estar "ahí". Saber estar en el moment present. Saber estar. Que sigui sostenible allò, no?. I que aquest saber estar té a veure, des de quan neixes i el que faràs després, fins adulta i el què faràs... O sigui, saber ser-hi. Que aquesta també és una competència per l'educació social molt important i per l'educació.

Coneixements? Ostres, aquests que també hem introduït també, no? De poder veure'ns una mica més des de l'emoció, des del cos, comprendre'ns d'una manera més holística, interrelacionada amb tots els altres ambients i xarxes. Parlem de xarxa però, a veure, que sigui sostenible i que sigui una sostenibilitat que arribi a respectar la criatura humana, doncs hem de fer una feina també de com et deia abans de consciència, no?, de com estan les relacions. Perquè això jo de vegades he vist lo de la xarxa, que podia

ser una competència i que podia ser un coneixement estar en xarxa i no se que.. Però de vegades són discursos més que enfocaments pràctics relacionals, no se. I llavors poden caure també més la instrumentalització. Perquè per només dir "xarxa", no arreglem es coses. Vol dir que si, que mirem d'una manera més àmplia, que ja és molt. Que això ja sembla que si que ha calat, però després com mirem, com estem quan mirem, que tenim en compte quan mirem, a veure, no se.. Que això té molt a veure amb això que et dic de que encara emocionalment estem en un moment amb unes competències molt incipients. Jo puc tenir una mirada àmplia de treballar amb xarxa, però després trobo allà un tio que no trago i no sé gestionar això, doncs llavors de que em serveix la xarxa? Bueno, m'entens? Per això dic que lo emocional també estem molt encara en bolquers, pràcticament amb tot això. Poc a poc potser es va fent camí.

Clar veus, per aquesta també es clar... bueno, sort que hi ha molta gent. Cadascú suposo que t'anirà dient segons el que. Es clar, osti, poder-nos auto conèixer valorant la importància... ostres es que ara estic tan sensible amb això, valorant la importància del nostre nivell energètic per exemple. Propi. Es parla de l'energia global com desconnectada de tot això. I es clar, el que sustenta la vida humana és l'energia. Sense aquesta energia els òrgans s'emmalalteixen. Bueno, doncs com també...

Es clar, quin coneixement? Doncs per mi, tot això té sentit. A més en totes les facultats, sigui dret, sigui el que sigui, sigui economia, sigui evidentment la facultat d'educació. De tenir comprensions noves i que van venint... i que també hi són, perquè també hi ha gent que fa temps que es cuida d'això però es clar, no surt a la tele cada dia això. Que són coneixements sobre una saviesa humana de les relacions, del saber estar, de l'autoconeixement, del saber coneixes, per tant saber-nos regular també. Autoregular, que això ja el propi cos és savi amb això, el que passa el que el cap, com que a vegades el tenim desconnectat del cos,... Doncs tots aquests coneixements de cos i d'ànima i energètics per mi són molt importants i que també estiguin en aquest mapa de repensar uns estudis que integrin el que podem dir ambiental, cultura ambiental. Cultura de la relació, tot això. Es que de fet són les pràctiques, no? de relació amb el món?

No se per aquí...

No se si vols aportar alguna cosa, que suposo que ens podríem estar hores aquí.. vols aportar alguna cosa?

Jo penso que amb el que hi ha, si després hi ha alguna pregunta.. perquè es clar, jo també m'he anat cap a uns aspectes, pel que sigui.

Moltes gràcies per tot

Nom del professor/a:

XXXX

Dades generals

El teu nom si us plau?

XXXXXX

Quina és la seva titulació o àmbit professional d'expertesa?

Titulació diplomad en Educació social i màster universitari en Joventut i societat. I expertesa, com em dedico a ser tècnic de joventut, podem dir que les polítiques de joventut, la intervenció socioeducativa amb joves, i dins d'això la participació juvenil.

Quants anys d'experiència docent tens en el grau d'Educació Social?

Aquest és el 6è curs. O sigui que porto 5 i mig.

I la vinculació contractual que tens amb la UB és associat, no? m'has dit..

Si

De 12 crèdits...

De 18.

18 crèdits. Les assignatures que realitzes aquí a la facultat d'educació social de la UB són al matí o ala tarda? I quines són?

En aquests anys he anat variant. En aquest curs d'Educació social només estic fent Pràctiques externes 1, que és de 3r. Faig un grup de matí. I en cursos anteriors, fins l'any passat i els anteriors havia fet Interrogants i reptes de futur, en grup de matí, i Identitat i desenvolupament professional havia tingut un grup de matí com de tarda. I havia fet també pràctiques de 4rt.

Per això sortien alumnes que deien matí i tarda. Jo sóc de tarda i no t'havia tingut mai, i pensava, qui deu ser? Perquè jo no havia coincidit mai amb tu.

Bé doncs entrem a les preguntes específiques. Des del teu parer, eh? Creus que hi ha reflectit en les assignatures del grau d'Educació social algun tema relacionat amb la dimensió ambiental, el medi ambient,...?

Crec que no. No ho dic amb convenciment però no crec que hi hagi cap relacionada amb el medi ambient.

Per tant i en quines assignatures pensaves tu ni en quin sentit tampoc perquè...

Bueno, es clar, em pensava que deies assignatura pròpiament de medi ambient. Que crec que no però es que igual n'hi ha i no ho se, perquè no estic... no ho se. Però en assignatures que puguin sortir, hi ha l'assignatura d'àmbits, que en funció del professor o professora pot ser que parli de medi ambient. I després a les pràctiques, si hi ha algun, com m'ha passat a mi, amb algun estudiant que ho fa en algun centre de medi ambient doncs a les hores si.

Suposo que també depèn del professor, a l'assignatura que jo havia fet, però que allà no ho havia tocat, Interrogants i reptes de futur d'Educació social, poden sortir també com a reptes el àmbits, i per tant pot sortir aquest també.

Tu creus que hi ha alguna relació entre l'educació ambiental i l'educació social?

Si. O si no n'hi ha, hi pot haver. Hi pot haver en el sentit que l'educació social la podem veure a tot arreu. I per tant allò de garantir que les persones amb menys drets o menys oportunitats o amb risc d'exclusió, o certes circumstàncies de vulnerabilitat, puguin accedir al que altres poden accedir en l'àmbit del medi ambient també.

I si ja parlem d'educació mediambiental, doncs si ha alguna intencionalitat educativa, si hi ha un programa. Si que el problema pot ser si és educació ambiental dins de l'educació formal, com allà posem la part social, perquè està més pautaada i costa més entrar-hi. Però si parlem tant d'educació ambiental com d'acompanyament d'aquelles persones perquè adquireixin uns certs aprenentatges etcètera, doncs si i tant.

I per tant ja m'has dit on veus la relació...

Jo m'enrotllo...

I en quin context o àmbits ho relacionaries? En un context o àmbit específic en el que el relacionaries o a nivell genèric...

Es clar em ve al cap, tots els projectes que hi pugui haver en temes d'educació ambiental. Potser que amb tots aquests projectes que tinguin a veure amb l'educació a persones, o sigui, no per a persones que es van a formar per treballar amb coses relacionades amb el medi ambient, sinó que han de treballar amb persones en un context que es treballen coses diguem del medi ambient, si. Perquè aquesta part de garantir les oportunitats dels altres, dels més desfavorits etcètera. Si, o sigui més en.. per tant clar, les escoles amb les que vaig acompanyar a fer pràctiques aquí a Can Coll.. però no sé fins i tot les escoles de formació amb temes de... es que clar, jo ho posaria a tot arreu l'educació social. Igual que als instituts, les escoles.. i per tant les escoles de formació professional de temes forestals, etcètera, perquè no?

Però també pot ser una de les sortides d'aquelles persones que treballen amb nanos, per exemple, o amb altres, no se... Penso que es pot arribar a incloure a tot arreu. Amb això no et concreto gaire, però...

Bueno, la pregunta seria: consideres que té algun valor treballar l'educació ambiental en el grau d'educació social i perquè?

Si, per dues qüestions. Una el propi valor que té l'educació ambiental, no? Que ens pot fer despertar més consciència sobre el medi ambient i retornar-nos una mica la natura, que estem... potser deshumanitzats en aquest sentit sobretot els que vivim més a prop de la gran metròpoli, no? I per altra banda també observant el grau i el que diuen els estudiants de que hi han certs temes que es repeteixen molt: temes de la infància, i que hi han certs, diguem-li àmbits, que no es toquen, en assignatures obligatòries o troncal però també en optatives. Per tant en aquest sentit també perquè els estudiants puguin triar més diversitat d'assignatures.

Els alumnes de tercer i quart del grau d'educació social han fet aquest qüestionari que et comentava i han esmentat que han fet una assignatura amb tu on han vist reflectit alguna temàtica relacionada amb l'educació ambiental, el medi, la dimensió ambiental... en sentit molt ampli, eh? Podries explicar-me com ho has vinculat dins del grau o en concret a la teva assignatura? Es a dir, quan els alumnes t'han citat en més d'una ocasió és perquè ells han copsat que en alguna de les teves matèries que era Identitat i desenvolupament comunitari en concret.

Desenvolupament professional?

Perquè desenvolupament comunitari no feies?

No...

A vale, es que algú m'havia posat desenvolupament comunitari. Doncs Identitat.

I Desenvolupament professional.

Pràctiques també posava. I no se si alguna altra matèria. Em sembla que eren aquestes dues les que estaven marcades... ara t'ho estic dient de memòria. Doncs ells han copsat que d'alguna manera tu has treballat algun element en aquest sentit.

En les pràctiques és que és evident perquè hi han pràctiques a Can Coll, són projecte d'educació ambiental i per tant, per fer una immersió en aquell context de les pràctiques havien d'entendre que s'estava fent allà i fonamentar-ho i per això ho vam tocar. Perquè va ser un lloc on aquells estudiants van escollir fer pràctiques i a mi em va tocar acompanyar-los, no? O sigui va ser la seva elecció i tal i com es va repartir el pràcticum em va fer a mi haver d'abordar aquest tema.

I en l'assignatura d'Identitat i desenvolupament professional, que és una assignatura d'autoconeixement, eh... clar, no ho recordo haver tocat aquest tema però jo faig les classes de manera molt improvisada, i en aquesta sintonicitat encara més. I intento que siguin molt participatives i partir molt de les necessitats i dels sabers que també tenen el grup d'estudiants. Per tant, cada classe és diferent i cada grup és diferent. I sí que utilitzo les inquietuds que tenen les diferents persones per estirar el fil d'allà i aportar fonament, o.. no? Per tant no recordo com que hagi sortit, però sí que surten reflexions, sempre reflexions en que per aquesta assignatura, de perquè vull ser educador/educadora social i aquesta visió vocacional i, que a vegades pot ser una mica ingènua, però que hi ha aquesta voluntat de transformació de la societat, no? i per tant aquí entra tot, no? I el tema relacionat amb l'ecologisme també hi surt, les grans revolucions, i potser va sortir per aquí. O potser en altre moment filosofant d'allò de la societat actual, de quins problemes que hi ha, i les bosses de pobresa on són, i que no sortís per aquí també el tema que et deia abans d'aquesta deshumanització, desnaturalització i la necessitat a vegades doncs de tornar a entorns més rurals que et porten més a la consciència del que és el medi ambient, no se.. i que potser es va tocar per sort.

Però estic allò intentant..

Recordar...

Deduir-ho més que recordar. Pot haver anat per aquí, no se..

Consideres que la inclusió de la dimensió ambiental en el pla d'estudis del grau d'Educació social hauria d'estar basat en el concepte de desenvolupament sostenible?

Sí. Però clar aquí hi ha una càrrega ideològica també. I com que cada professor té llibertat de càtedra, cadascú amb la seva ideologia d'alguna manera. Explícita o implícitament. En aquest nivell sí. El que passa que penso que també educar vol dir per mi induir a la reflexió i a l'actitud crítica i perquè els estudiants puguin també tenir una actitud crítica han de conèixer diferents posicionaments i els pros i contres de cadascun. I si no els aporten ells em toca aportar-los a mi.

Per tant, sí, però com a tot, com en tot, no? Que cap a on s'hauria d'anar, sí, i fins i tot parlar de decreixement també.

Quins canvis es necessiten implementar dins del programa, de les activitats acadèmiques, assignatures, matèries,... per incloure aquesta dimensió ambiental segons el teu criteri?

Que caldria canviar de les assignatures?

Aha... Quins canvis creus que...

Crec que això formaria part de la revisió que caldria fer a tot el grau, de revisar totes les assignatures, cada professor com la fa, la bibliografia.. a fi de que no es repeteixin coses, i per tant, si no es repeteixen tantes coses vol dir que s'han d'oferir altres coses. I per tant aquí pot entrar la dimensió ambiental i altres dimensions que no s'estan tocant. Llavors és una part més com d'ampliació del que ja existeix.

Molt bé. Doncs només ens queden dues preguntetes. Els problemes ambientals que actualment es presenten a nivell local i global, quines són les característiques, al teu parer, eh? que tenen? Des de el teu punt de vista, eh?. quines són les característiques generals...

Els problemes?...

Els problemes ambientals tant a nivell local o com a nivell global, com tu vulguis...

Doncs en una paraula podríem dir el capitalisme, però es clar queda... per argumentar-ho... doncs que ja fa una bona pila d'anys que les economies més potents del planeta s'han basat en una productivitat creixent per allò de que l'economia ha de créixer constantment, no? I creix la població i creix el moviment de diners i això, si pensem que la terra és el planeta que hi ha i són faves contades tot lo que hi ha està claríssim que és insostenible, no? Com començar tots a viure en castenyers. A la llarga és insostenible. Pe tant el problema bàsic és aquest. El l'actual, i també pensar i dissenyar les polítiques púbiques sense una visió a llarg termini. O sigui per satisfer el que ara les persones que poden, o sigui els grans poders, la gent que té molts diners vol, a benefici allò per.. a curt termini, per dir-ho així, no? Però es clar, això és una visió.. t'ho m'has preguntat la opinió però això és una visió sociopolítica, no? i econòmica. Entenc que és això. Si que es clar, si vols visions més filosòfiques com el decreixement, es clar, no es només una visió o una estratègia que pugui tenir a veure amb el medi ambient, sinó de la organització de la societat.. per tant amb els valors també, per tant amb la presa de consciència de que tots pertanyem a la mateixa comunitat global, en temes a viciats potser seria així, no? Però en temes... L'Eudald Carbonell també ho deia també, no tenim consciència de pertànyer a la mateixa espècie, els humans. I per tant si no la tenim aquesta consciència i la despertem, és impossible que cuidem el nostre sistema, per tant el en context del medi ambient també. Però no sóc per res expert d'això, eh? Aquesta falta de sentiment de pertànyer a la mateixa espècie, els arqueòlegs diuen que com que clarament, al menys dins de la nostra consciència, és la superior del planeta, no s'ha de disputar l'hegemonia amb cap altre espècie, no ha de lluitar contra ningú, doncs aquests vestigis de violència i agressivitat que encara tenim, perquè evolutivament han passat molt pocs anys, els encarem contra nosaltres mateixos. I per tant, ens ho estem carregant. Per tant, per solucionar això, aniríem a aquests principis bàsics de totes les tradicions, espirituals, ... que els humans som grups de gent que ens agrupem per sobreviure millor. I en el fons és allò que és l'amor no, que... és la base de tot i ho trobem en totes les ensenyances hi ho trobem en un sentit positiu i constructiu. Si quan mirem als altres, els mirem amb amor, i ens preguntem més, pot semblar un discurs de predicador i et plantejes més que puc donar jo, enlloc de què m donarà l'altre, és que ja està... Els comento als alumnes Què és lo essencial de la vida? Hi ha gent que diu ser feliç..... I els poso un exemple: estàs en un petit parc de davant d'una escola i hi ha uns nens que al sortir de l'escola van a jugar al parc i imagina't que vas allà i que tens un grupet de 10 nens i nenes i treus 9 caramels i els dones un a cada un, però, n'hi ha un que es queda sense. Quines cares creus que tindran aquests nanos, no? Segurament hi haurà algun nen que agafarà el caramel i se'l menjarà, un altre que se'l guardarà, un altre que mirarà als altres o un li portarà a la mare... i el que no li ha tocat es quedarà perplex. Però imagina que dels altres 9 nens, sense que ningú li digui res, ni ha un o una que s'acosta al que no en té, i li comparteix o li dóna el seu caramel. Només explicant això, jo ja m'emociono, només explicant-ho. Els adults, si veiem això, ens cau la baba, no? Realment, això, és el que té força. Però dels 10 nens, quin és el que està més content? Jo crec, que molt probablement el que ha donat el caramel, el que l'ha compartit, per tant quina és l'essència de la vida, no? Doncs ho tenim claríssim, no? Llavors, perquè no ho fem? El secret està en donar, és l'amor.

No, no, perfecte, perfecte. Quins tipus de coneixements creus que,... coneixements, capacitats, competències perquè com ara està tot junt,... creus que s'haurien de tenir per afrontar els reptes ambientals?

Relacionat amb això que deia abans de la consciència de que tots pertanyem a allò mateix... tenir una visió més global, més sistèmica de que tot afecta a tot, de que tot és un gran ecosistema i que el que fem per un costat afecta per l'altre, no? Un pel de consciència de la responsabilitat que cada persona i per cada microsistema té en tot el planeteta, no?

Per tant això és més despertar consciències, per tant vol dir lluitar per la visió més col·lectiva i no tant per l'individualisme que han fomentat, d'aquests anys de consumisme tan potent. No se que més dir-te.. (riu)

Jo per la meva part ja estaria. Vols aportar alguna cosa més.

Potser esperaves més desenvolupament en les respostes. No, potser aquestes dues darreres preguntes no tenen a veure amb l'ES, o bueno, ja és més específiques, o tindrien més a veure amb la justificació del perquè cal educació amb medi ambient.

Moltes gràcies.

Nom del professor/a:

xxxx

¿Tu nombre es?

Anónimo (ríe). Voy a poner un nombre artístico.

El ámbito en el que tu... bueno la titulación o ámbito de expertise tuyo...

Ninguno.

Ninguno...

Además una vez me pasaron una ficha de la facultad para que para que pusiera los ámbitos de expertise o como se llame eso... y ninguno, ninguno. Bueno es que eso los filósofos des de Sócrates ya lo somos, por lo tanto es una larga tradición, o sea, no es que sea una boutade, es una larga tradición, sí, por tanto ninguno.

¿Cuántos años de experiencia docente tienes en el grado de educación social?

En Educación social no mucho, no. Empecé el primer... mira me podría acordar porque el segundo año... cinco años yo creo, que es cuando me trasladé digamos enterito a Educación social. Igual no, hacia alguna cosa pero solo en educación... igual des de que tengo la Antropología cultural que tengo la primera, igual 10 años que doy clases en el grado, sí. Pongamos que 10 años, pero he ido aumentando mi dedicación i cada vez he hecho menos cosas en pedagogía. Pero no porque yo haya querido, por cómo van las cosas.

Y estas vinculado contractualmente con la UB a nivel de titular, ¿no?

Sí, sí. Ya prejubilado. Llevo... el otro día recibí la notificación de que la universidad me reconocía el 11vo trienio. Poca broma. O sea, debo llevar treinta y... más de 30 años.

¿Qué asignaturas realizas en la facultad de educación social de la UB?

Ahora, Sociología de la educación y la de 4o de Arte y cultura, la que hacía con Violeta. Ahora solo esas dos.

Y todas por la mañana, ¿no?

Todas por la mañana, sí.

Bueno, pues vamos a las preguntas ya... directas. No son muchas, eh?

¿Crees que está relacionado en las asignaturas del grado algún tema relacionado con la dimensión ambiental?

No tengo ni idea. Debe haber alguna optativa dedicada a ese asunto pero como tampoco sé cómo se enfoca no tengo ni idea, no lo sé.

¿Tú crees que hay alguna relación entre la educación ambiental i la educación social?

No lo sé, nunca lo había pensado, pero no lo creo. Nunca lo había pensado así. Yo es que tengo también una idea de lo que es educación muy heterodoxa, eh? Entonces a mí me parece que la educación no tiene nada que ver con cambiar el mundo, ni con mejorar el mundo, ni con nada. No tiene que ver con esas cosas. Tiene que ver otras pero, no creo no creo, no. Es más, la manera como para hablar de educación se usan metáforas ecológicas ahora, como "el aula como entorno de aprendizaje", o como "ambiente de aprendizaje" i eso, de entorno y ambiente son metáforas que vienen de la ecología. Entonces, eso a mí no me gusta. A diferencia de los animales, el hombre era un ser mundano, tenía un entorno sino un mundo, y un mundo es otra cosa, una cosa muy diferente, digamos, un mundo simbólico, cultural... Pero vamos no lo sé, no sabría decirte, tendría que pensarlo ese asunto.

Me gusta esta idea del mundo...

Bueno, lo que pasa es que en la naturaleza seguramente forma parte del mundo. La naturaleza es lo más artificial que hay. Solamente des de las ciudades se define la naturaleza claro. O sea, es lo más artificial que hay, es una construcción cultural. Por lo tanto la naturaleza seguramente forma parte del mundo... del mundo humano digamos. Pero vamos, uno de los..., vamos la gran revolución mental que inaugura el que exista algo así como educación es cuando los griegos empiezan a formular que en el ser humano no hay nada dado. No hay nada natural, no hay nada que venga dado. Entonces esa idea que es revolucionaria es una herejía, es la que abre la educación moderna. La idea de que el ser humano se hace y no viene dado. O sea, no hay nada natural en el hombre, ni siquiera la naturaleza que es una cosa que el hombre define i gestiona i administra.

Yo he llegado a ti porque los alumnos de 3o y 4o pues después de haber estado trabajando unas cosas con ellos han comentado que habían hecho una asignatura contigo que habían visto reflejado algún tema relacionado con el medio, la dimensión ambiental, la educación ambiental.

Pueden ser alumnos míos en Antropología y en Sociología. En Sociología, desde que yo soy profesor de la asignatura, he hecho siempre un monográfico sobre la pobreza. Por lo tanto ahí, la cuestión esta ambiental-ecológica-natural, o ha aparecido muy tangencialmente, digamos en relación a alguna cosa... Ah! Pero quizás sí, quizás sí, lo que pasa es que esa es de 4o, en la asignatura de 4o sí que le damos vueltas un poco a la cuestión de los residuos. Pero no tanto des del punto de vista ecológico, sino como metáfora del mundo digamos. El pensar que una de las maneras que se puede hablar de nuestra sociedad es pensarla desde el punto de vista de los residuos que producen, sino también como se relaciona con ellos. Como los piensa, los gestiona, los invisibiliza, los siente... lo que sea, ¿no? Entonces es de ver el mundo des del basurero. Y que es lo que el basurero dice de nosotros, ¿no? Pero eso en ningún momento desde el punto de vista este de "tenemos que aprender a reciclar i...". no., nunca des de este punto de vista, eh? sino como punto, como un lugar de pensamiento digamos, eh? Pero eso es un planteamiento de la asignatura de 4o. Y entonces, que yo recuerde, ni en Antropología ni es Sociología he hecho salir esa cuestión explícitamente. A lo mejor viene en la conversación en relación a algo, eh? Pero así explícitamente, que yo recuerde, no. Entonces no sé qué te habrán dicho las chicas.

Se referían a temáticas que...

De alguna manera les han hecho pensar a ellas en eso. Tal vez sí.

La pregunta siguiente era: cuál era el motivo por el cual lo habías introducido en el programa pero esta dimensión...

Explícitamente no. Pero como eso que te digo es en 4o, si tú has hablado con las chicas de 3o...

No i de 4o

Ah pues entonces tal vez por eso. Pero es una cosa de que nos estamos enterrando en nuestra propia mierda digamos, tiene que ver más bien con una manera de pensar como es nuestro mundo, que no con lo que sería la educación ambiental más convencional, ¿no?

A lo mejor quizás en Antropología en relación a la cuestión de la herencia, porque como en Antropología sí que hablamos un poco de la educación como algo que tiene que ver con lo que se recibe y lo que se da, entonces igual habíamos hablado de lo que el mundo, el planeta tierra, ya no sé si se lo vamos a dar a nadie, porque lo estamos devorando nosotros mismos, ¿no? Nos lo estamos comiendo. Por lo tanto ya no tenemos esa sensación de que hay algo que pasar a las otras generaciones. A lo mejor ahí sí que salía. Pero también para pensar la educación en relación a la herencia, no por pensar... qué sé yo, el tema de la naturaleza como un tema propio.

Bueno también, supongo que cuando nos comentabas la frase maravillosa de Hanna Arendt, de que para poder... de que la educación también era en relación a como nosotros éramos capaces de amar al mundo...

El amor al mundo sí. El amor al mundo, claro, ya te digo que seguramente la naturaleza forma parte del mundo, sí. No sería el mundo digamos, eso, de los objetos artificiales y culturales. Esa distinción parece aquí que no se pueda mantener. Pero si seguramente eso quizás en relación a la transmisión sí que lo haya trabajado alguna vez, es idea de que..., que también es muy de la Arendt, eh? de que nosotros como somos devoradores, los consumidores, eh? somos devoradores, entonces la relación que tenemos de comérselo todo,... como de hacer pasar todo como algo metabólico, de comérselo todo. Entonces tiene que ver con que nos estamos comiendo el planeta, pero que también nos estamos comiendo las tradiciones... todo, lo estamos convirtiendo en recurso, en economía, en turismo, en lo que sea, eh? Esa idea un poco del animal devorador, digamos, insaciable, esa idea sí que ha aparecido en algún momento, eh?

¿Tu consideras que la inclusión de la dimensión ambiental en plan de estudios del grado debería estar basado en el concepto de desarrollo sostenible o de algún otro tipo de...?

Lo que pasa que... lo que esa pregunta a mí me haría pensar es que... A mí, eh? que ya de digo que no..., que tengo una manera de pensar que no es la más convencional aquí, eh? Pero lo que a mí me haría pensar es que... ¿cuál es el criterio pedagógico? O sea, que significa eso de lo ambiental o de lo sostenible y esas cosas, como algo que tiene que ver con la educación... ¿Qué significa ahí? Entonces eso me haría pensarlo, pero no te podría decir que sí, sí o no. Depende. Depende porque, bueno, siguiendo a la Arendt en ese texto que tú has citado, dice que la educación tiene que ver con la transmisión del mundo y no con la instrucción, en formas de vida. Para la Arendt, la educación no tiene que ver con decirle a la gente como deben vivir. Entonces yo creo que toda esa cosa que hay alrededor de lo ambiental tiene que ver con decir a la gente como tiene que vivir. Que es mejor decirle a la gente que es mejor vivir de una manera que vivir de otra. No deja de ser una cuestión moral, en definitiva.

¿Qué cambios crees tú que se deberían implementar en los programas de las actividades académicas, asignaturas, materias...?

Que cambios en general o en relación de eso de lo ambiental.

Si, en esa relación que tú estabas estableciendo...

Me voy un poco en relación a lo respondido en la pregunta anterior. No lo sé. Tendría que pensarlo en tanto en cuanto de qué significa para la idea misma de la educación... o sino no sabría decir nada. No sabría decir nada porque, digamos, que la carrera esta, recibe presiones múltiples. Es decir, cualquier tema social sensible, pues es igual de lo que hablábamos de las sexualidades alternativas, la gestión de las emociones, las adolescentes embarazadas, la cuestión de los refugiados, la multiculturalidad, etc.. Entonces como todo, son causas nobles y buenas que bueno, entonces uno debería estar obligado a decir. "claro, claro, claro que sí, y es muy importante, y habría que..." Pero a mí me parece que el que sean causas nobles i buenas no significa nada. Podríamos hacer un buzón para recoger causas nobles y buenas, que estaría bien que la gente conociera y estudiara y tal... y hacer una lista muy larga, muy larga muy larga... y además ir cambiando carreras cada 10 años según las modas del momento. Tendríamos que hacerlo así como móvil. Entonces en esa lógica sí que si... "Oh! Claro muy importante", pero si me viniera la de la transexualidad también le diría "No, si, muy importante", y me vendría la de los jóvenes y las drogas y le diría "Si, claro,

muy importante". ¿Entiendes lo que te quiero decir? Pero eso me parece que es un poco banal. Entonces te dirá que sí, que es muy importante pero sería para quitarme de encima la pregunta.

De todas maneras, yo creo que eso lo deberías poner, que estoy a favor del fin del mundo. Que estaría bien una política educativa digamos orientada al suicidio de la humanidad. Es decir, que decidiéramos poco a poco, tampoco hay que exagerar, pero ir teniendo menos hijos o lo que fuera, e irnos extinguiendo lentamente, y entonces dejar al mundo en paz. Y reconocer por una vez que el animal humano es un experimento fallido, es un milagro, una experiencia muy rara, muy improbable, que no salió bien. Un experimento fallido i entonces darle la oportunidad que produzca quizás, tal vez, algún otro experimento que venga de la rana o de las arañas, con alguna forma de conciencia que pueda hacerlo mejor. Pero yo creo que ya después de tantos años de darle tantos años de vueltas, deberíamos reconocer que somos un experimento fallido, y que lo que mejor que podemos hacer sería suicidarnos elegantemente, ¿no? Digamos,... tranquilamente, elegantemente, pero decidir, como decisión colectiva, de que lo mejor que le puede pasar al mundo es que nosotros desaparezcamos, esta raza infecta, y así desaparezcamos. I encaminarnos a ello con alegría, buen humor y sin que pase nada. Además, tantas formas de humanidad han desaparecido, hemos exterminado, tantos dioses, ¿qué se yo?, tantas lenguas, tantas maneras de vivir han desaparecido... que desaparezca la nuestra consumista, vorágine i depredadora pues tampoco pasaría nada, ¿no? No sería ningún escándalo. No estaría mal que dijeras sobretodo que el proyecto educativo realmente revolucionario de la modernidad sería preparar a la humanidad para su propia extinción. Elegantemente, no hace falta ni con guerras, ni con bombas atómicas, ni con Chernóbil, ni con masacres, que es una forma muy fea de desaparecer,... que desapareceremos igual eh? Porque nos moriremos por eso, eh? enterrados en nuestra propia mierda. Pero entonces mejor, ante esta alternativa, mejor quitarnos del medio de una forma elegantemente i decir, pues qué se yo, pues salimos mal... (ríe)... pues ya está, nos quitamos del medio. No sé. A mí me alegraría que la humanidad fuera capaz de hacer un gesto elegante con el mundo, con la naturaleza. De quitarse del medio, de decir, no tenemos nada que hacer, quitémonos del medio, ¿no? Eso sí que sería un gesto humilde y sostenible (ríe)

Pero eso sí que está muy claro para mí, que eso de que nosotros desde nuestra arrogancia, podemos ahora tener la suprema arrogancia de creer vamos conservar la naturaleza y no a destruirla, no deja de formar parte de la arrogancia del ser humano que le parece que él puede hacer lo que él quiera. Por tanto podemos decidir conservarla en vez de destruirla, pero no deja de ser una posición igualmente arrogante. Entonces la única que sería no arrogante sería extinguirse humildemente y bailando, eh? nada de cultos ni nada eh?

Dignamente, no?...

Yo a veces hablo de eso a veces con un amigo mío porque el sí que... A mí lo de los bichos me da igual, yo pienso que si la cosa explota y ya se queda sin bichos y ya no queda ni siquiera oportunidad, a mí me da igual. Pero mi amigo dice que no, que a él lo de los bichos le hace tilín, entonces, que hubiera en una época esa especie de milagro extraño del carbono, que introdujera esa cosa milagrosa llamada vida, tan improbable, a él le parece que eso... Tendíamos que reconocer que nosotros somos un experimento fallido, el animal humano es un experimento fallido, pero que esa cosa de la vida en su pluralidad a lo mejor no. ¿No? Entonces él dice que no, que nosotros deberíamos extinguirnos para darles una oportunidad a los batracios. Yo que soy un poco más así, digo ¿qué más nos da los batracios? Pues ya a tomar por culo todo. Pero la posición más bonita es la de Antonio, la más elegante. La de, démosle oportunidad a que la bacteria produzca otra cosa.

Bueno, es que me has respondido a prácticamente a todas las otras preguntas y no sé si querías aportar alguna cosa...

No solo lo del fin del mundo. De que ya está bien. (Ríe) El animal humano, es un animal interesante. Si lo pensamos así, no moralmente, si lo pensamos cómo un animal interesante, ha producido cosas interesantes, a veces da miedo a veces da risa, es capaz de todos los absurdos, a veces produce una cierta

ternura, a veces produce compasión, pero es de verdad que es un animal interesante. La cantidad de cosas que ha producido, de formas de morir, de vivir, de religiones, de hablar, de relacionarse con los recursos, de amar, ha producido cositas interesantes, a veces muy crueles, pero interesantes, hasta en su crueldad hay algo interesante, ¿no? Porqué nos matamos, ¿no? Pero en el momento en que se pone en riesgo a sí mismo y a todo lo demás, entonces este interés ya no sé si compensa, sabes?

Mientras duró también estuvo Bach, Cervantes, estuvo la música, es capaz de producir esas cosas, cómo también los campos de concentración y Chernobyl, es el resultado del mismo animal absurdo, del mismo, eh? No de dos caras del mismo. Si pensamos que el hecho por ejemplo de que siga habiendo cine, (ríe) nos autoriza a permitir que siga habiendo Chernobyl, porqué una cosa no va sin la otra, pues entonces iremos a la última película y... (ríe). Lo que pasa es que esta manera de pensar, ya lo dirás, que conste que estas afirmaciones son para jugar con las ideas.

Quiero decir, que también si pensamos con una cierta ternura el animal que somos, que no tiene nada dado, por tanto, todo puede ser de cualquier manera, puede hacerse a sí mismo de cualquier manera, ya sé que es absurdo, eh?, pero a lo mejor, igual, podemos permitirnos hasta lo absurdo, de darles a nuestros bisnietos, la oportunidad de empezar otras cosas y de otra manera, que es absurdo, eh?, que es una creencia absurda, tan absurda, cómo cualquier otra, cómo creer en Dios, eh?. Pero que ese gesto absurdo, bueno, a lo mejor, en lugar de desaparecer elegantemente, pues vamos a darles a nuestros bisnietos en las condiciones en las que estén, que son inimaginables para nosotros, la posibilidad de reencaminar las cosas, o de hacerlas de otra manera, no? pero ya te digo que esto es tan absurdo cómo creer en Dios, o en la redención o en el juicio final, tan absurdo como eso, pero absurdo por absurdo, **porque no?**, Claro, pero las dos serían igualmente radicales, suicidémonos colectivamente o démosles a nuestros tataranietos una oportunidad, porqué las dos están basadas en nada, en definitiva.

Esta es también una relación interesante, por primera vez en la historia, la humanidad se piensa a sí misma desde su final inminente, y eso es una cosa que no había pasado nunca. Pasó cuando la bomba, pero esto de ahora no deja de estar en la misma onda que la bomba. O sea cuando la bomba, todos los movimientos antinucleares y antiguerra y cuando la guerra fría en los años 50 -60, tenían un poco esa idea, ¿no? La humanidad por primera vez en la historia es capaz de auto suicidarse, entera, ¿no? entera. Entonces esto de pensar la condición humana desde la inminencia de su propio suicidio, pasó con la bomba, y ahora pasa con todos estos ecologistas más radicales, que están pensando en la humanidad desde la inminencia de su propio suicidio y de ahí que tenga ese tono a veces cursi, tenemos que cambiar...y a veces trágico que es bonito, cuando aparece ese punto trágico.

Madam de Pompadur algo que atraviesa el mundo de (después de mí el diluvio) del destino de la humanidad está cantado y allí es cuando la conversación tiene otra textura. Lo interesante es esta trágica, que estamos comentando, de que nos dice esto de la condición humana, de lo que somos.

Esta parte trágica que nos conecta con la conciencia, este animal que sabe de sí mismo que es una cosa muy rara, Iroshima abre la conciencia planetaria, esa cosa de que somos conscientes de que tenemos conciencia en tanto que especie. Iroshima inaugura esa era. En Chernobyl los manzanos florecen, los campos siguen cultivando patatas, la primavera es espléndida, el mundo no ha cambiado, pero todo lo que era familiar y amable que era el mundo, se convierte en una bomba toxica, se convierte en un enemigo tuyo. Y eso, es nuevo, marca un antes y un después La situación entonces ya no es cómo vivir después de Chernobyl, sino cómo vivir en Chernobyl, es decir, cómo vivir en un mundo que se ha vuelto todo él en hostil, que tú, lo has convertido en hostil vuelto hostil, porqué lo has contaminado. Que acontecimientos del mundo producen la conciencia planetaria, Chernobyl la produce, de una forma muy especial, distinta a la de Iroshima. Iroshima es la destrucción, pero Chernobyl, no? Chernobyl es la contaminación.

Es necesario un acontecimiento que nos enfrente a ello globalmente, no la podíamos haber tenido antes. Un Español del siglo XVII no puede tener una conciencia planetaria, depende de las cosa que a ellos les daba que pensar, hasta que no hay una catástrofe atómica, eso no puede surgir cómo, tiene que surgir. Sólo aprendemos de lo que nos pasa,...**Pero al límite.** A la inminencia, por eso decía de lo trágico, que

es lo que hace a la humanidad se piensa a sí misma en la inminencia de su desaparición, pero en la inminencia cierta, no de cachondeo, ni reciclando más, ni nos unimos con el protocolo de Kyoto. La inminencia es una inminencia real y por eso la posibilidad del suicidio colectivo, sólo ahora se hace real, porque sólo ahora sabemos que somos una especie peligrosa, globalmente peligrosa, no sólo porque hayamos exterminado a los aztecas, o los nazis se cargaran a los judíos, que masacres ha habido toda la vida, pero somos globalmente peligrosos. Eso no lo podían pensar los Españoles que masacraban a los Aztecas, porque estaban masacrando otros para hacerse más ricos ellos.

Los más radicales de la consciencia ecológica, los que están pensando en la inminencia de la desaparición del mundo, seguro que piensan que el único programa viable sería la extinción de la humanidad. Yo creo que ésta gente estaría en eso, que la mejor política de educación ambiental es que desaparezcamos cómo especie, No a reciclar, ni consumir menos, ni nada de eso, sino que poquito a poquito, vamos a darnos 100 años y vamos a ver cómo lo hacemos.

De todas maneras yo me acojo a la frase de H.Arendt, de que en la brecha del tiempo que se nos ha dado... Si bueno, igualmente absurda, eso no deja de ser, cómo ella misma diría una confianza en el milagro. El Milagro, bueno ya sabes la definición, de H. Arendt del milagro. El milagro es aquello que lo que no pueda ser, sea. Creer que pueda ser lo que no pueda ser. Eso es un milagro, pues si no hay un milagro...**Pero el milagro no creo que sea sólo por si mismo, alguna cosa a lo mejor, podemos.**

Cómo conclusión de la conversación, podría ser eso. Sólo un milagro, puede salvarnos, pero un milagro, a lo Arendtiano, no que venga un hombre con poderes cómo Superman o Jesucristo, da igual. El milagro, cómo eso, creer, lo que ella llama al milagro, creer en la improbabilidad **de lo que puede suceder**. Creer en milagros es creer que puede ser lo que no puede ser.

Exacto. Qué es la base del educador social.

Eso, pues ves, allí ya tienes, para lo de la educación social y el ambiente. Ahí sí, ahí sí que me gusta y yo permitiría introducirlo porque ya no tiene que ver con la cosa moral de mejorar el mundo, sino que tiene que ver con el pensamiento sobre la condición humana y que es la educación en la condición humana. Ahí, sí que me parece interesante lo ambiental, ahí, en lo de enseñar a la gente a separar y reciclar, y eso, allí no, me parece interesante, bueno sí, pero como cualquier otra cosa.

Dades generals

El teu nom?

XXXXX

La teva titulació o àmbit professional de treball...

De titulació sóc diplomada en Educació social i l'àmbit de treball sóc directora d'una entitat social que es dedica al voluntariat social universitari i a la lluita contra el fracàs escolar. I per altra banda sóc professora associada de la UB.

Quant anys d'experiència docent tens en el grau d'educació social?

4.

Y la teva vinculació contractual és associada, no? has dit..

Si.

Les assignatures que realitzes a la facultat d'educació social en quin torn les fas i en quines assignatures fas?

Es que ara estàvem parlant d'això, del drama dels associats. Ara mateix... En tots els quatre anys o ara?

Ara..

Ara faig una assignatura de Pedagogia y una assignatura d'Educació Social. I Educació social la faig ara a les 12:30, bueno és Pràctiques externes 1, Tutories, i pel grau de pedagogia faig..

No pel grau d'Educació Social. I en altres anys?

Per altres anys havia fet Interrogants i reptes de l'educació Social, una altre que era... el tema de la memòria el porto fatal.

T'entenc perfectament...

Una altre que era algo sobre les emocions, del tema emocional, no? Educació emocional..

Educació en valors...

No era educació en valors era Educació emocional o algu així. Es que no me'n recordo del títol però parlaves de les emocions i de com treballar-les, com gestionar-les i tot plegat..

Això a Educació Social..

Si a Educació Social. I crec que també Pràctiques internes. Ah si! I Acció socioeducativa a centres residencials.

Molt bé. Anem a les preguntes. Tu creus que hi ha reflectit en les assignatures del grau d'Educació social algun tema relacionat amb la dimensió ambiental, el medi ambient...

Que jo sàpiga no. També és cert que no em sé totes les assignatures que tenen. Però a mi no em sona. He estat xafardejant i tal i no em sona que cap tema del medi ambient estigui reflectit a cap lloc.

Doncs ja passem a la segona.

Vinga!

Creus que hi ha alguna relació entre l'educació ambiental i l'educació social?

Val, quan parlem d'educació ambiental de què estem parlant. Jo ara t'estic parlant de medi ambient i ara, he sentit un altre cop el que m'has dit i.. de què estem parlant?

A veure.. es una mica... Jo no t'estic preguntant que és l'educació ambiental.

A vale, m'estàs preguntant a mi, jo que entenc.

Es clar, segons la relació que tu fas, m'estàs definint l'educació ambiental.

Ah, vale, vale. No perquè.. ho entenc com a... es clar, m'ha fet un fallo el cervell, ho he entès com el medi ambient, però ara estic pensant,... pot ser això, pot ser l'educació contextual que tenim tots a l'ambient, el context en el que vius, pot ser algu molt més físic, de si el tema infraestructura i tot plegat, doncs... que ho interpreti com a mi en doni la gana, no? Vale, docs ho agafaré en base al context amb que ens formem i vivim.

A les hores, refaria la primera pregunta que et diria que si, que si que es reflecteix. Es clar, es que jo ho he pensat en medi ambient. Si, jo crec que en moltes. Si que es tracta. Si que penso, per exemple, jo n'avia fet una aquesta d'Acció socioeducativa als centres residencials tractava, hi havia un punt que tractàvem la família i tal, però potser al final acabava sent una mica per pobre. Quan en veritat, en tota acció socioeducativa l'ambient o el context és bàsic i imprescindible. A altres assignatures que he tingut, es clar, Pràctiques no entra molt tot plegat, tot i que també. Però bueno, ara que penso no hem parlat de l'entorn i tot plegat, o sigui que no ho hem recollit. I l'altra assignatura, les altres dues, eren més a nivell personal i a nivell teòric. Així que no entrava. Però jo penso que si que es recull. Potser es podria recollir un mica més.

Per tant la relació que tu veus entre l'educació ambiental i l'educació social aniria més en aquest aspecte més del medi, del context...

Si.

Val. I en quin àmbit ho relacionaries. En algun en concret, en algun col·lectiu concret, en algun àmbit concret...

No, perquè si parlem d'infància, per exemple, penso en família, extensa, nuclear, el que sigui, perquè estem parlant, no? d'educació social, doncs estem en perfils amb dificultats, etcètera. A les hores, pot ser família, pot ser amics, pot ser a tots els diferents actors que.., no? tot el tema xarxa, tots els diferents actors que interactuen amb el nostre subjecte d'acció, per dir-lo d'alguna manera.

Si parlem de gent gran tornem al mateix, no? tornem a la importància de la de la família, del context, fins i tot d'amics, no? de com el fet de que la gent gran se li vagin morint els amics porta a que això acaba afectant a una persona. O no se, en gent gran penso, les noves tecnologies, com això pot acabar afectant el fet de que acabi aïllat. Perquè ja no et truquin per telèfon. Penso que sí que s'hauria d'incorporar una mica més.

Des de la teva perspectiva, consideres que té algun valor treballar l'educació ambiental en grau d'educació social?

Si, si.

I pel que m'estàs dient... I per que?

Si, però en el sentit més ampli. Perquè ara que li estava donant voltes pensava en això les tecnologies, els amics, vull dir comences a pensar... i jo no soc una experta en aquest tema però...

Molt bé. Mira els alumnes de 3r i 4t curs del grau d'educació de la UB, els vaig demanar si podien participar en un petit treball en relació al que estem ara fent la entrevista i van esmentar algunes assignatures que havien fet amb tu i a on havien vist reflectit d'alguna manera aquesta relació entre lo ambiental i lo social.

A vale!

Els m'han portat a tu..

Doncs mira, són més conscients ells que jo potser! Vale, vale.

De fet ja m'has dit com ho has vinculat perquè m'estaves parlant d'aquesta dimensió del context que segurament es la que pot ser que ells hagin vist reflectit. No se si voldries afegir alguna cosa més en aquest sentit. Com creus que ells quan han vist reflectit això, perquè si que ho han esmentat explícitament, com creus tu que ho has vinculat.

Es clar, si que jo parlo del context. O sigui, trobo que el context sempre és molt important i si que en parlo i l'esmento. Potser ja et dic que també, com que he estat un any de paron, i ara m'he reincorporat una mica així en plan suau. Per tant fa com dos anys que noestic a tope.. tinc allò.. la memòria esbiaixada i tot plegat i son ells més conscients que jo. Amb la qual cosa m'alegro a les hores que es hi hagi quedat, però si que el que el que hagi pogut parlar, perquè és el que jo sé, per tant no puc haver parlat de altres coses que no se, és el que et comentava ara, no? de com el context pot actuar o no, pot ajudar o no, pot facilitar, dificultar o no a l'acció en un subjecte, per exemple, o en com aquest subjecte se sent i això afectarà a com nosaltres podem treballar amb ell, etcètera.

El motiu per tant ja està esmentat.

Consideres que la inclusió de la dimensió ambiental en el pla d'estudis el grau d'Educació social hauria d'estar basat en el concepte de desenvolupament sostenible?

Mm. Si, i perquè. Si perquè tot i que és una paraula com de moda des de fa uns anys.. no podem desenvolupar-nos de cap altre manera que no sigui sosteniblement. No?, la mateixa paraula o diu. És sostenible. Si no és sostenible per tant te data de caducitat. Amb la qual cosa, hauria de ser dintre d'aquest paradigma i molt centrat en la persona, que va molt vinculat, però molt centrat en la persona. Quan moltes vegades parlem d'això o parlem de serveis, o es fan serveis o accions, se centren molt en l'entitat, amb els professionals, no tant en facilitar això, facilitar lo altre... i no se centra en la persona. Jo he vist realment pocs projectes que realment el nucli sigui allò.. el protagonista real sigui centrat en la persona. Perquè ho dic, perquè penso que està molt...

Et refereixes al subjecte educatiu...

Si perdona, si el subjecte educatiu. Perquè ho esmento? Perquè trobo que està lligat una cosa, un servei o quelcom que al final no està realment centrat en l'usuari, no? per mi, potser a llarg termini però al final acaba tenint també data de caducitat. Per exemple, en un moment de crisi queda lo millor, els que tenen més recursos o els que va més gent... hi haurà una selecció natural. per tant els temes naturals d'ideologia cap aquí seria una mica això.

Des de el teu parer, quins canvis es necessitarien implantar dins els programes, de les activitats acadèmiques, assignatures, matèries, eh? per poder incloure aquesta dimensió ambiental. Segons el teu parer.

Val. Primer, uff! Que ordeno. Et dic pluja d'idees i després si hi ha algu a desenvolupar m'ho dius. Tema professorat associat, tema subjectes educands.

Tema professorat associat. Jo sóc associada, i he estat fent durant temps assignatures de les que no tenia ni idea. Aquesta és una reclamació que des de fa molt temps fem els associats i cau, no se si "en saco roto" o no, però ahí està. Ara he començat a fer assignatures que estan relacionades amb lo meu, però això és un problema perquè a les hores, que fas? estrictament el necessari, el pla docent i el que pots, i no avarques lo mínim imprescindible que si no tens coneixements no pots aplicar. Per tant, punt 1, professorat realment especialitzat en els temes que s'estan parlant.

Segon punt, variar i ampliar realment el subjecte educant en l'Educació social. Perquè sembla que en aquesta carrera bàsicament s'estudien infants i joves, val? Es com infància i adolescència, a totes les assignatures, per tot arreu. Ah! No tens a gent gran? i ja són optatives, val? Gent gran, potser algo de drogodependència, potser la dona, no? però es com res. Però el que si que tens per activa i per passiva és infància i adolescència. Si us plau, obrim mires!. Si es que a demés els alumnes estan o esteu farts de ja de la infància i de l'adolescència, que està molt bé, però es que hi ha moltíssima cosa més. Jo sóc educadora i justament ara estic amb infància i adolescència però jo hi treballo directament. Però per exemple era un col·lectiu amb el que no hi volia treballar directament, no? Hi era com, on puc veure més cosa? Per tant obrir. I llavors si obres també has d'obrir contextos, ambients, no? digue'm-li com vulguem, molt més enllà. Perquè si només tens un col·lectiu i et quedes amb això, quant te'n vagis a un altre.. home, alguna cosa podràs transportar, no? gent gran, infància.. alguna cosa podràs agafar però les realitats i les necessitats i tot el que tenen no tenen res a veure l'un amb l'altre. Jo diria bàsicament això. I després, es clar, que quan es parla segons quines assignatures, es parla del subjecte i fins i tot el jo, no? Ara penso en assignatures com Identitat em sembla que és la que es parla de jo, del jo com a subjecte social.

Del jo com a subjecte social, exacte..

Es clar, en aquí també entra el meu context, no? Com carrego la meva motxilla i o no la carrego, amb qui la descarrego o no, com treballo això o poso límits o no amb als subjectes, de...o sigui amb l'educand, no? amb l'usuari, per diferenciar-lo de mi. Com la casa meva, la meva parella, o amb qui sigui, els meus amics, vomito, o no vomito o com porto una motxilla, no?... vull dir també s'ha de treballar amb mi. Per tant, no se si es treballa però també seria algú a tenir-ho en compte. A partir del moment en que no som individus individuals sinó que vivim en societat, i amb comunitat, i en col·lectiu, per molt que visquem en cel·les, això s'ha de treballar.

Només ens queden dues preguntes. Des del teu parer,.. totes són des del teu parer, eh?... els problemes ambientals que actualment es presenten a nivell global i local quines característiques creus que tenen?

Val. Crec que hi ha un tema de frustració generalitzada i de no saber canalitzar-la, no? Context de crisis, quan no és la crisis són els polítics que no es posen d'acord, si no són els refugiats, no? Tot genera, al menys des de la sensació que jo veig en el ambient, frustració, i a de més mal canalitzada perquè ningú ens diu o sabem com canalitzar aquesta frustració, no? Fer actuacions o no, canalitzar-la o gestionar-la? Veig frustració en l'ambient, veig desànim o desmotivació també perquè ens estan venent: "no, la crisis no s'ha acabat i tal i qual..." Bueno es que potser hem canviat de paradigma, i s'ha d'acabar de dir que no s'ha acabat la crisi i dir estem en una nova etapa senyors i senyores, i això és el que hi ha. No és el mateix dir aquesta nova etapa s'encara així, que estar-te dient tot el sant dia del món, es que la crisis no s'ha acabat, perquè t'enfonsa com una cosa simptomàtica depressiva, no?

També penso que ja els hi està bé que estiguem en aquest... a lo depressiu, perquè així no fem tant de soroll. Però també per contra veig ganes. Pot semblar una mica contradictori però la frustració, el desànim

i tal i qual.. veig que hi han ganas de canviar coses, però... el que deia abans... no es que sigui mal canalitzat, però és com que tothom vol fer coses i no sap com.

A part d'això jo crec que hi ha el mateix que fa uns anys.. tot un tema de.. com es diu això? Ai! Ara no em surt el nom...bueno, ho diré d'una altra manera... com pobresa hereditària, no?... Un tema d'educació hereditària... no es diu així, ara m'he quedat en blanc... no? El nivell d'estudis que jo tingui, que tenen els meus fills i tot plegat. Que tot això sempre ha estat i ara potser és més evident perquè hi han més oportunitats, amb la qual cosa qui no les agafa o no té l'oportunitat d'agafar-les es més evident. I perquè hi han més mitjans de comunicació que t'ho fan evident, i que evidencien més que tu tens unes mancances, no? i que a demés t'ho fan saber. Per si no ho sabies a demés t'ho fan saber, no?

Provocant encara més sentiment de...

Es clar, de fracàs de culpa i no... si, si, de fustigar-te, perquè jo sóc culpable de que els meus fills no.. si, si, si,.. i això provoca que encara et frustris més, que tinguis més ganas però que no saps canalitzar ni una cosa ni l'altre. Torno a dir, no saps canalitzar, no saps gestionar, no sabem en general, vull dir, parlo en tercera persona però perquè parlo en general de tothom. Així resumint.

I la darrera. Quins tipus de coneixements, vull dir, avui parlem de competències eh? (riu).. fiquem-li el paraigües de coneixements, habilitats.. el que tu vulguis,.. creus que s'han de tenir actualment per afrontar aquests problemes ambientals.

Mmm. Crec que s'ha de tenir molta empatia ben entesa. Perquè la empatia es una paraula, és un clàssic de paraula que tothom et diu: "si, si, posar-te en el lloc de l'altre"... i va molt més enllà. Es com... no és fàcil. Crec que dues qualitats, no se si són coneixements, però dues qualitats que s'han de tenir i que s'han de treballar molt són l'empatia i l'assertivitat, i que s'han de transmetre a demés. Perquè aquesta és l'altre, jo a lo millor estic, no? amb problemàtiques i tal i qual, i si veig a un altre que a lo millor està pitjor o lo que sigui, a sobre hi poso més llenya, no?. Es això que moltes vegades ens costa emfatitzar amb l'altre i es com, ostres!. Si tu estàs en una situació similar, deixa de posar el dit a la llaga, no? Vull dir que ens falta empatia i assertivitat.

Crec que ens falta molt.. pensant en lo del context, lo de l'ambient que comentaves... crec que ens falta tribu. Es que potser no va tant per coneixements, eh? Potser m'estic desviant del tema... Ens falta tribu. Jo sóc professora, tinc feina, sóc mare,... i sent mare me'n adono que ens falta tribu. I la intentes fer, eh? amb gent i tal, però és molt complicat, molt, molt complicat. Llavors ens falta tribu. A nivell de que quedi un dia amb els nens, a nivell de poder-li plorar a algú, a nivell de que algú que et coneix, al veí del veí del 5e que et coneix que et pugui ajudar a no se què. O sigui tribu entès com realment fer xarxa. I que molts cops la tribu, on està? a barris, o a territoris, o a contextos on hi han famílies o gent amb situacions desfavorides. Perquè és el que hi ha. Perquè és, la veïna del 5è que et recull els nens del cole o que et fa no se què, et fa una truita de patates. O t'ha dit que tal veïna necessita una dona per pagar-li, per cuidar a no se qui, et dona una feina.... això es tribu, lo que diem xarxa. Doncs faltaria tribu. Perquè, bueno, els meus pares són de la generació de la competència, la individualitat i tal i qual. Ara hem tornat a..., Bueno que això potser no funciona tan bé però estem encara en allà, i no acaba de funcionar. I el que jo me n'he adonat treballant en barris, es clar, jo parlo de Barcelona però per exemple treballava molt a Besos, Ciutat Meridiana i tal, és que això hi era. La xarxa real entre ells, entre veïns i veïnes hi era. I totes: "done'm un cop de mà, cuidame el hijo, dame un trabajito, házme esto, házme lo otro, si vas a comprar comprame eso...", y al final te frustracions i tal i qual, al final són petites coses a la vida. Ara m'he posat massa filosòfica (riu).

A nivell de coneixements no et sabria dir. De competències o coneixements... Em tornes a repetir la pregunta? (riu)

Quins tipus de coneixements, habilitats... es que crec que ja ho...jo crec que ho has portat a un aspecte, però..

No volies acotar-ho, no?

No, no. Per això volia deixar-ho tot com molt ampli. Perquè crec que quan acotes molt... ja sé que les entrevistes s'han d'acotar molt, lògicament... però quan acotes tant... no permets que surti així.

No, no, està clar.

Llavors com que jo sé que això és així, i encara que em porti més feina em sembla molt més interessant i ric, no poder agafar tota aquesta dimensió que cadascú de vosaltres per la vostra expertesa, pel vostre context, per les vostres realitats personals, li doneu aquest punt de mira. Per això li deia coneixements, habilitats, competències.. cadascú que li digui.. allò que a tu et sorgeixi quan jo et faig aquesta pregunta.

A mi em sorgeixen 4 coses. Em sorgia lo de empatia i assertivitat i em sorgeix molt lo de la tribu. Però fins i tot t'ho podria d'aquí a la universitat, eh? Jo estic bastant decepcionada amb l'alumnat, però bueno, això ho diria amb la boca petita, i bueno ja els hi dic, els hi dic també, no els hi dic així, els hi dic assertivament (riu). No vull dir, dit d'una altra manera, però és de.., mare meva!, em faltaria compromís.

Un exemple clar, i no té res a veure amb això que em preguntes, l'altre dia arribo a classe..., la meitat de la classe, "que ha passat?". "Que hi ha vaga"(diuen). "Ah, hi ha vaga? No m'he enterat". I els hi vaig dir: "jo us vaig dir que si havia vaga m'ho diguéssiu abans perquè jo pugui tenir el dret d'escollir també, no? I com a persona lliure, puc escollir, i així no puc escollir". I em diuen: "no, no, es que és una baga convocada a nivell d'Espanya però els sindicats catalans, andalusos i no se quin més, no s'hi han adherit, per tant aquí no hi ha vaga". Aaaa! Així que la meitat de la classe que falta és perquè me sumo a un bombardeo i no vinc a classe un dia.

El següent dia de classe els hi dic: "que tal la vaga? perquè no hi havia vaga i no se que... i perquè era la vaga?". "Pel 3+2, 4+1" (diuen). Era un dia que hi havien eleccions d'estudiants. "Ah! ostres doncs m'imagino que anireu a votar ara". Jo em vaig enterar perquè tenia un paperot a la meua taula. "Anireu a votar ara, no?". "A votar el què" (diuen). "Per escollir un estudiant que us representi, que una cosa per les que lluitarà o no serà per això que heu fet vaga". "Ah! i com hem de votar si no sabem a qui?". "Ah! A mi m'ho pregunteu?, vosaltres sabreu!". Em falta compromís en aquest sentit de, fas vaga, em sembla perfecte, però primer sàpigues perquè, i segon, va tio!, lluita, mou-te, escull, vota, que és un dret i un deure. Trasposat a aquí, eh? però t'ho podria dir del carrer el tema del compromís i m'incloc jo també, eh? començo una cosa, deixar moltes coses a mitges... la gent es crema, es frustra, i es tot una mica així...

Vols afegir algun aspecte que et suggereixi el que estem parlant...

No, m'han fet venir moltes idees al cap del que seria interessant. I seria interessant fins i tot una assignatura només d'això per poder veure les dimensions de.. de tot el que el context avarca, tots els sentits possibles, no? amb tots els col·lectius amb els que potser podem treballar. La veritat es que seria super-interessant i necessari. Ja et dic, una de les potes que trobo molt coixes que trobo en aquesta carrera és el tema dels col·lectius que s'estudien. I ho veus, que a la que ofereixes una cosa una mica diferent els alumnes s'hi agafen..uaaa! Que xulo, que interessant!. Però es clar, una assignatura, una altre, són quatre anys estudiant, són molts anys.. quan senten "Infància i adolescència" ja els hi veus la cara en plan... "no, si us plau, más no!". A les hores.. no, això... dir que em dones la oportunitat de dir això que ja feia temps que ho volia dir, de obrir realment a oportunitat real com a assignatures obligatòries o troncats el tema de realment estudiar més col·lectius, i a les hores, amb els col·lectius allò que el context... i ja està.

Doncs moltíssimes gràcies.

Entrevista 11. Mª Teresa Romaña

Experta 1

Data de realització de l'entrevista: Dia 27 d'abril de 2016

Dades generals

Mª Teresa Romaña

Quina és la teva titulació o àmbit de treball?

Sóc pedagoga, doctora en pedagogia.

I t'has especialitzat en...

Temàtiques ambientals. Però tant sigui ambient construït, ambient arquitectònic i tal, com sigui educació ambiental, seria educació per a la natura o com es vulgui dir. Serien dos línies. La meua tesis doctoral era sobre construït i educació i tal... però amb els anys he anat decantant la part docent cap a l'altre visió. I aquesta visió d'arquitectura ho tinc com més a nivell més de màster.. en algunes coses. Que està emergint ara molt més que abans. Es una cosa que ara sembla que agafa vida i joestic parlat de l'any 1992, que ja han passat uns quants anys.

O sigui que tu vas.. la teua experiència docent en el grau d'Educació social és des dels inicis a l'any 1992.

Bueno, la primera que vaig impartir d'assignatura que en aquell moment Pilar Eras també era l'any 1988.

1988.

Si no recordo malament.

O sigui fins i tot abans de..

Abans del grau d'Educació social jo ja impartia coses d'educació ambiental. Quan es va posar el grau d'Educació social, a les hores li van anomenar pedagogia ambiental, però és el mateix, no vaig fer distincions, vaig fer lo mateix a Pedagogia que a Educació social.

Vale. Ara entres en això. Es a dir, des de la teua concepció, si parlo de pedagogia ambiental o parlo d'educació ambiental...

Podriem fer distincions epistemològiques, però en aquell moment la decisió del canvi de nom no va ser ni meua, va ser del cap d'estudis... i m'era igual.

Ara ho dic també de cara al meu TFG perquè alguns textos em parlen de pedagogia ambiental.

La mateixa distinció que es fa entre pedagogia i educació.

Exacte.. Pedagogia seria la teoria, la ciència de l'educació. I l'educació seria la praxis.

Ja està.

Però després és igual.

Podem parlar del mateix.

Si.

D'acord. La teva vinculació contractual..

Es titular, des de l'any 1994.

I les assignatures que has realitzat a la facultat d'educació social...

Ha sigut aquesta bàsicament.. a veure. De fet, he fet un parell d'anys teoria de l'educació, diguéssim, com es digui ara, eh? Perquè ara és Tutories i situacions contemporànies d'educació o algu així. Que va introduir un mòdul sobre temes d'arquitectura i educació que els hi va interessar força. Però... bueno.

Molt bé. Doncs ara preguntes ja de la temàtica. Creus que hi reflectit en les assignatures del grau d'educació social algun tema relacionat amb la dimensió ambiental, el medi ambient.

T'hauràs d'informar tu, (riu). No ho se, no puc respondre, ningú m'ho ha explicat, ningú m'ho ha dit. Si tu fas aquest estudi amb aquestes entrevistes segurament seràs la que ho sabrà millor. Jo crec... tendeixo a pensar que no, però si resulta que hi ha gent que alguna cosa fa, doncs estaré encantada de saber-ho. Pensa que les coordinacions són molt relatives. La gent sap que jo em dedicava això durant molts anys, ho sap, però ningú s'ha adreçat a mi i jo no he estat buscant que han fan els altres. Se'm ha acudir pensar que per defecte no, però tampoc ho podria afirmar segur i ara tampoc ho se. A menys que m'informis (riu)

El que em surt és que un percentatge molt elevat dels alumnes han dit que no, que no s'ha fet res, i els que han dit que si ha sigut en una pinzellada en alguna temàtica per exemple... Animació sociocultural, en relació a temàtiques de campaments, de joves,... aquest contacte amb la natura. Però bueno, molt puntualment en coses molt concretes. Per això m'interessarà anar ordenant més tot aquest altre àmbit.

Tu creus que hi alguna relació entre l'educació ambiental i l'educació social?

Mmm. 100%. 100% perquè no pots entendre que està passant sense pensar en doble via. La via social, socioeconòmica i la via diguem ecològica. I no es pot separar. Una cosa és el funcionament ecològic dels ecosistemes del planeta i una altra cosa és com la intervenció humana, que mai és neutra, que ve també molt segada des de un punt de vista social, econòmic, polític... doncs està alterant aquest equilibri general diguéssim. A les hores, no es pot entendre el problema ecològic, la crisi actual que ja fa 20 anys que ja hi ha crisi però és igual, ningú s'ho creu, doncs no es pot entendre sense abordar qüestions socials que després podrem entendre més. Però es que no s'entén, es que no es pot explicar, no és un tema tècnic. No és només un tema tècnic com alguns ens volen fer creure. Bueno... 100%.

Per tant la relació tu la veus en tot.

No puc entendre el problema si no coneixo aquests dos àmbits. Es així. I entenem per social socio-econòmic bàsicament. També polític, perquè hi han polítiques, però sobretot socio-econòmic, és un tema de sistema econòmic. En parlarem més però... Però es que jo no ho puc entendre... des de que jo vaig entrar l'any 1994, abans del 1994 ja vaig dibuixar aquestes tres grans línies. Una d'elles senyalava aquest problema, una hi estat totalment centrada i un altre diem que surt del quadro. I després ja ens estendem però el que és segur es que no es pot entendre si no analitzes com funciona el sistema econòmic, com això condiona la vida de les persones, els seus comportaments, inclús els seus pensaments i, a partir d'aquí, no ho puc explicar. I tot el que sigui fer una educació ambiental només pensant en diguéssim en una educació a favor de la natura com abstraïda, descontextualitzada d'aquesta qüestió, es vàlida, però es una petita cosa, una molt petita part de l'educació ambiental. Es a dir, fer educació a favor de la natura ensenyar, jo que sé de l'escoltisme, totes aquestes línies a favor de inclús, d'animació socio-cultural tot això està molt bé,.. i està molt bé però queda pobre per entendre el problema, es pobre. Jo ja m'ho vaig plantejar i vaig dir: no, aquí passen més coses. Després amb els anys aquesta visió jo me l'he anat reforçant, perquè?, perquè he trobat

autors i tal, i gent que està en la mateixa línia molt sorprenentment. Diguem inclús hi ha un article de l'any 1995, que jo ja havia plantejat això quan la meua titularitat, un article que m'encanta, d'un autor que m'encanta, que és mexica, que té aquestes tres línies definides. O sigui, que realment hem coincidit i que no es joc a dos, sinó que és un joc a tres. Hi han tres grans línies, tres grans carreteres o autopistes que t'expliquen que es això del problema ambiental amb matisos diferents. I això és interessant de saber, que hi ha una pluralitat d'explicacions, però que en qualsevol cas la teua pregunta és: està unit? Esta unit. No es pot separar. Impossible. Ni en cap de les tres línies es pot separar.

I quines són aquestes tres..

Aquestes línies serien: una línia que jo anomeno ambientalista, una línia que anomeno eco-socialista i una línia que anomeno culturalista. Els noms són resultat d'una evolució, perquè la literatura diguéssim internacional juga una mica i tal i, hi pot haver una mica confusió de termes. Jo he adoptat aquestos que... i son aquestos.

Llavors el discurs ambientalista seria el discurs dominant i diu que el problema és tècnic, entendre'ns. Aquí tenim un problema tècnic, no utilitzem bé la qüestió tècnica, hem de aconseguir més eco-eficiència, estalviem quan utilitzem, no deixem de consumir,... es un discurs que també es diu capitalisme verd, però que no deixa de ser un discurs capitalista i que per tant el sistema ha anat creixent, això vol dir consumir més, però han de consumir que impacti menys. I llavors tot el problema és no canviem el rol de l'individu, l'individu és un consumidor bàsicament, és un consumidor responsable li diuen, però tan el que fa es utilitzar aparells altament eficients o separar residus i dipositar-los als contenidors... però mai se li diu que ha de reduir. I t'ho estic fent molt resumit, eh?, si, si. Primera cosa.

El discurs eco-socialista es justament és el que ens dona la visió que estàs tu comentant: realment, es a dir, bueno, no es pot separar desigualtats socials i problema ambiental. Per exemple, si estudiem la petjada ecològica, que es un concepte clau, en diferents països està claríssim. Els països rics tenen una petjada ecològica molt superior als països pobres. Això ho pots fer per zones o per països. Que vol dir una petjada molt superior? Vol dir que estan acaparant la capacitat del planeta, més del pastís general. Estan acaparant molt més, del pastís a nivell ambiental, a nivell natura, a nivell ecològic, estan acaparant més que els altres. Vol dir que els altres tenen un tros molt més petit, en canvi són molta més gent. Si mirem riquesa i pobresa, es clar, ja una franja intermitja però realment la major part del planeta viu amb menys recursos. A les hores aquí hi ha un plantejament general. Però es que també la quotidianitat de qualsevol de nosaltres, vol dir que qualsevol de nosaltres que vivim en un país ric, per molt conscients que siguem i per molt que vulguem, tenim una petjada molt superior a qualsevol altre. Jo que sé, un Nord-americà promig té gairebé 10 vegades més un blangadeixí. Que això s'hauria de veure que vol dir petjada, però bueno, en tot cas es una eina interessant. Existeix també des d'aquesta línia eco-socialista tot un plantejament de crítica a l'economia convencional, el capitalisme verd, i un plantejament que se'n diu d'economia ecològica. Economia ecològica és una disciplina acadèmica, dura, interessant, amb molts textos interessants, que justament ens està ensenyant a plantejar el sistema econòmic, amb eines econòmiques però mai fora del cicle ecològic general. Es a dir, amb respecte a la natura. Això vol dir que inevitablement els països del nord ens hem de apretar el cinturó, però en un sentit més de l'antic, aquí pot entrar en part el decreixement, el famós decreixement. però en qualsevol cas ens està dient que no podem continuar de la mateixa manera, i que per tant hem de reduir, no només reciclar i reutilitzar sinó que hem de pensar en reduir i perquè la capacitat del planeta, diguéssim... per entendre'ns... el gran tema és el Co2 i el canvi climàtic, eh? doncs la capacitat del planeta a nivell de regeneració del CO2 està ja més que saturada. Ja estem demanant al planeta molt més del que pot. I això és al nord. O sigui responsabilitats diferents. Per nòrdic i estil de vida ric. Lo que afecta a la gent es l'estil de vida, imposat pel sistema, i és el que costa de canviar. I aquest discurs és el que va a analitzar totes aquestes qüestions.

Després estaria el discurs culturalista que seria més radical. I seria com si diguéssim el més alternatiu. Perquè els eco-socialistes no són anti-tecnologia, són a favor de les coses eco-eficients, que tinguin menys impacte energètic. Tot està en el tema de l'energia i els tema del CO2, bàsicament. Hi han més temes: biodiversitat, tal. Bueno, que passa? Doncs els eco-socialistes no estan en el tema anti-tecnològic. Són tecnològics, es a dir, estan a favor dels avenços del nord, però ojo, aquesta tecnologia només distingeixen

entre tecnologies viables i factibles. Les factibles són les que s'han de fer. I factible vol dir en equilibri del conjunt, tan social com ambiental. Tot el que no es pugui fer, no s'ha de fer. O sea que ells tenen aquest principi de preocupació.

Els culturalistes, que és un discurs més radical, propugnen més una vida alternativa i critiquen les modes culturals, econòmics, inclús tot el científicisme, tota aquesta dèria de la ciència com algo que ens ha de guiar, com si la ciència donés els valors que hem de tenir, quan els valors venen per una altre via. Bueno, tota aquesta línia la critica i vol entrar en modes de vida radicalment alternatius, es a dir, reduir la escala econòmica, comunitats i regions, acabar amb aquesta idea de la globalització, etcètera. Aquí hi haurien varius exemples però no hi entro. El que passa que seria com el discurs més radical de tots, canviem de vida 100%. Els ecolsocialistes diuen, canviar de vida, però no 100%, segueix vivint a casa teva, seguiràs utilitzant electricitat per tots els aparells, etcètera, per dir-ho així. Però consumeix més col·lectivament. Per exemple, que diuen els eco-socialistes? Et diuen, el consum individual no té sentit, cooperatives de consum. Es a dir, socialitzar moltes coses, perquè això abarateix. Una cooperativa de consum no pot funcionar a base de supermercat que tot està en tot moment i important coses d'altres països que té un impacte ecològic claríssim, el CO2 etcètera. Doncs hem de canviar les formes de consumir però podem seguir consumir bastant, socialitzant-les. Està l'economia del bé comú, està tota l'economia solidària, tots aquests plantejament dintre, que engloben dins d'aquesta visió més social i el protagonista seria diguem un subjecte social, no seria l'individu. El discurs no et diu, la responsabilitat és teva, individual, i t'enganyen. Clar el segon bé diu, responsabilitat col·lectiva, i ja t'ensenya a seguir una prioritat comunitària, saps? noves comunitats, noves maneres de viure, tot això.

Estic una mica desordenada però són tres grans vies que et poden dibuixar coses que s'estan fent, no només teòriques sinó coses que existeixen. La realitat és més barrejada, no és pura, no és allò de dir aquest discurs tal... no, la realitat és una mica més híbrida com sempre, i el discurs intenta ser més net, però bueno, forma part de la cosa i a les hores és això.

A les hores, lo social, des de luego, lo social des del punt de vista de discurs 1, s'obvia o diu que és la suma de los individuos, però no exactament això perquè no és veritat, lo social és un discurs absolut??? I el 3r discurs el transforma en comunitari que és un matís que no té el discurs 2. El subjecte social del discurs 1 és més polític, i aquí no es tracta

de política, ja són una mica de exemple del culturalisme, són experiències "x" de comunes, d'ecoaldees, de coses així o tan hippies, o directament les tribus indígenes. Les tribus indígenes són un model de viure que és molt llunya del que podem pensar del mon desenvolupat, però bueno, seria un model, d'aquest tipus comunitari.

Es clar, serien 3 formes d'abordar-ho. Hi ha gent i escrit i experiències de tot, es clar, la societat és molt plural, encara que ens vulguin fer veure que no. Però és molt plural. Lo que són aquestes 3 grans visions, engloben tot el que es pot pensar i com es pensa, inclús les solucions que donen, inclús el tipus d'educació que et venen. Perquè cadascuna té la seva educació i no és el mateixa, són matisos importants. Per exemple, la visió 1 bàsicament és: separa i deposita, és bàsicament això, i consumeix consumidor responsable. La situació 2 és un ciutadà més planetari que pensa allò, esser global por local, i que és participatiu, crític. Participació no individualment merament, si no socialment, associadament amb altres, crític, etcètera.

I el discurs 3 es parla de valors que en altres discursos no es tracten explícitament, com són valors estètics, valors espirituals, etcètera. Valors que no estan tan clarament treballats, diguéssim, que es discurs 1 i el discurs 2 que es deixen com menys importants, no? La qual cosa no vol dir que les persones no els tinguin com a importants, però els discurs no ens ho dibuixen així.

Jo he dit tres discursos, tres grans mirades que expliquen quin és el problema, perquè està el problema, com podem solucionar-ho i quina educació ambiental toca fer. Aquesta és la meva visió del mapa.

Fantàstic. Es que era això... La dimensió que volia tocar amb tu era una miqueta més anar aprofundint...

Aquesta pluralitat. Entenc que el meu missatge sempre ha sigut plural, eh? Perquè jo puc tenir simpaties, es clar! Però jo sempre he donat un missatge plural. Lo que no pot ser i trenca la idea de que hi ha només una educació ambiental o que hi ha només una veritat, això a la universitat s'ha d'acabar.

Es clar..

Tu pots tenir unes simpaties i declarar-ho, però no vull donar un discurs escorat perquè a les hores estic enganyant. Jo puc tenir les meves simpaties, insisteixo.

Això ens passa a tots, es clar, evidentment...

Bé doncs, les següents preguntes ja cauen per si mateixes. Creu que té algun valor treballar l' Educació Ambiental en el grau d'Educació social, es evident que si.

Es evident que sí. I a més és que la educació ambiental en el fons es parlar d'educació. No ignorar una dimensió nostra que, per cert, això ens ho fa veure molt, molt i molt, el discurs 3, des del meu punt de vista, que es aquesta dimensió animal, aquesta dimensió corporal.. tot això és el que el discurs 3 és el que ens pot ajudar.. eines que podrien entrar dins del discurs culturalista, que ens podrien ajudar a entendre, inclús la dimensió inseparable de nosaltres mateixos com a elements participants i elements pertanyents a la natura. O sia, pertanyents a una unitat biocèntrica, diguéssim,.. seríem parts de la vida. I això ens costa molt, perquè occident ha sesgat molt el tema, ha sesgat molt el tema i ens ha separat i ens ha donat una visió dualista del cos i ment, de ànima i de cervell. Ens ha donat una visió que des de Plató que és fatal. I en canvi el discurs 3 com que té elements de treball i propostes interessants. Per exemple una proposta que a nivell educatiu jo crec que és molt interessant que és el "jo ecològic". És un constructe que es va inventar un filòsof i que després han adaptat altres disciplines, com la psicologia social i tal... "el jo ecològic" és una forma d'entendre la identitat, i es una forma d'entendre la identitat ampliada. Perquè la nostra educació diu, vale, hem d'ampliar la nostra identitat per tots els humans, o sea, aquesta la declaració universal dels drets humans, i bueno, jo, la meva família, el meu guru, la meva ciutat, i fer com una ampliació d'identitat d'entendem que això èticament és desitjable. En el moment que tots els éssers humans es consideren iguals de debò, tindrem resolts molts problemes. Aquí ja anem a un pas més. El moment en que jo com a ésser viu em consideri de debò com qualsevol altre ésser viu, inclosos els humans, entendrem la identitat màxima. Es a dir, i aquesta és la del "jo ecològic".

Però ja et dic que aquest discurs, el discurs culturalista és el més radical. Però és el més profund, el més aprofundit, lo qual no vol dir que sigui el bo. Cadascú te les seves especialitats, però diríem que és un pas més que els dualisme occidental que ha despreciat el cos, que despreciat la animalitat, fixeu-vos. Perquè fixa't per animalitat ja s'entén que és algo... si som animals. Som intrínsecament animals. Separem, pensem que funcionem separatament però hi han moltes maneres de demostrar-ho, eh? però en la nostra cultura no ens ajuda. En el moment que establim una continuïtat sensorial, afectiva, estètica, de tota mena... amb aquestes altres espècies, vol dir fer coses. I si tu entens que l'altre, sigui qui sigui, és com tu, és un altre tu. No tu, però un altre tu, no li pots fer mal. Si tu fas mal a algú altre és perquè realment no el consideres com tu, com un jo. I això ens passarà amb altres espècies. Llavors la cura de la natura que seria un dels objectius, en realitat és com curar-se a un mateix. Però això s'ha de veure ampliant el nostre concepte. A mi m'interessa molt aquest concepte perquè és el menys treballat fins ara, però bueno, és un tema particular.. que no és incompatible amb la consideració social.

Això es el que Vandana Shiva...

La Vandana Shiva... Sí, en part i algunes autores ecofeministes però ja dic que en els feminismes també hi ha els tres tipus d'ecofeminismes, ambientalistes... també hi ha tres tipus d' ecofeminisme el que passa és que la Vandana Shiva té una barreja del discurs 2, de l' ecosocialista i del culturalista, perquè a la India realment la visió de la natura és una visió una mica diferent culturalment i aquesta separació cos-ment no

està igual eh, aquest dualisme no es dona igual i aleshores aquesta, aquesta... la cultura India té una cosa diferent a la nostra en aquest sentit, i és més senzill entendre coses. Per un occidental és raríssim parlar d'aquesta identificació que gairabé...no és merament corporal perquè és que el cos no és alguna cosa que no té res a veure amb la ment. Són coses intrínsecament unides, no es pot separar la ment del cos i de fet alguns biòlegs ens parlen així ja eh i en neurociències cada cop més, no? bueno pues... El que passa és que això costa d'entrar en la cultura educativa tradicional d'occident. Sempre ens han educat de manera dualista. Sí que té a veure amb la Vandana. La Vandana en el sentit de que és índia, per aquest motiu eh, no tant pel seu discurs que és un discurs més crític, un discurs crític, polític...en fi. Però a nivell d'identitat cultural sí té un avantatge respecte als occidentals i se li nota i també la relació que fa entre la dona i la natura que això també forma part de...bueno....d'una visió...la separació... que el patriarcat sempre ha posat la dona més al costat de la natura, i això ja ho sap la Vandana Shiva i totes les ecofeministes. El patriarcat, aquest sistema simbòlic s'ha aprofitat molt aquest dualisme i l'ha aprofundit. Sigui cos-ment, sigui home-dona, sigui cultura i natura. O sigui, ha fet oposicions en guerra.

Això també juga dintre de tot el tema ambiental. Juga però també trobaríem ecofeminismes dels tres colors i això també és interessant. Ni tant sols l'ecofeminisme és una cosa única. Què va que va.

Clar, és que les realitats són plurals

I al menos trobar tres elements i matisos està bé. Perquè així ja et fas el mapa i tot té un interès eh, de tota mena sempre tot té un interès. Jo no rebutjo cap discurs tot i que algun, com per exemple el que és el capitalisme verd o ambientalisme... bueno, el limito molt. Penso que és molt limitat i que serveix molt poquet i que en part és enganyós, no perquè digui mentides, sinó perquè no diu el que ha de dir. Per ocultar. Ocultar una veritat no és el mateix que mentir però ... per exemple l'argument: som massa gent al planeta pues encara l'estic sentint, que és molt fort. Quan els recursos donarien per tots però no mal repartits.

Clar...

I això passa en tants àmbits. Pues això l'ambientalisme no ho explica. Et diuen massa gent... massa gent per consumir com consumim al nord. No hi podria ser, el planeta no donaria. Els recursos del planeta són limitats per tant donen per consumir els que consumim però els altres no poden consumir. Perquè no dona, no hi ha matèries primeres. O sea, això no.... les matèries primeres tenen un ritme de regeneració. Pues el ritme al que nosaltres extraiem i tal, no és el ritme de regeneració. Per tant estamos, el planeta diguem està en estrès. I tot això només per un 20% o 25 % de la població. La resta no està intervenint en aquest estrès. Bueno això ja és social.

Sí sí, totalment. I desde la teva perspectiva...bueno, de fet ja ho has dit. Quan la pregunta era quin era des de la teva perspectiva el motiu perquè s'havia d'introduir en el pla d'estudis d'educació social, però ja ho has estat dient.

Però és que a més, és entendre el món.

És entendre'l des d'una perspectiva holística i global i sistèmica....

Què està passant

I jo no estic aïllat de... sino que tot és.

I les meves accions tenen conseqüències.

Per tant ja està respost eh. Ara anem a una altra part que m'interessava molt saber el teu parer. La inclusió de la dimensió ambiental en aquest pla d'estudis, hauria d'estar basada en el concepte de desenvolupament sostenible?. Clar, qui estem entrant en aquestes tres dimensions de les quals tu estàs parlant, eh?

També dintre del concepte del desenvolupament sostenible hi ha tres versions. Saps? Vull dir clar. Està la definició clàssica amb l'Informe Goldman que va començar, és la primera gran definició però està molt en discurs 1, ambientalista. Perquè no vol canviar l'equilibri econòmic ni les situacions de desigualtat. Encara que parla dels països pobres, de que hem d'entendre prioritàriament les seves necessitats, etc. Després quan parla de les solucions, són solucions de discurs 1, clarament. És a dir, són solucions que no canvien el sistema i el sistema capitalista genera injustícia i diferències i desigualtats i és així perquè intrínsecament... aleshores això no qüestiona. Què va passar? Aquest informe Goldman que és del 88 va ser un consens de la ONU, d'una sèrie d'experts.. ja saps tu que la ONU pues la ONU és café para todos. No acaba d'apostar... no és la Institució...vale? Tothom ho signa però de fet no canviem res. Passa igual amb les convencions de canvi climàtic. Aquesta de París, que es pensen, la última, bueno. En fi, que joestic una mica escèptica, jo veig que es, bueno, en fi,... aquestes coses.

Hi ha una definició alternativa que és ecosocialista i que han desenvolupat la gent dintre d'aquest discurs, val? que utilitza conceptes d'economia ecològica. Aquesta dimensió de desenvolupament sostenible no és només humana sinó també és de respecte real a la natura. Poso un exemple: aquest desenvolupament sostenible vol dir créixer però mantenint el límit de la biosfera. La biosfera limita el creixement. O sea, mai hem de créixer més, al ritme més superior a això. Jo diria context límit. Mentre que el primer discurs no dirà que és un desenvolupament sostenible. Ell diu: mantenim la natura per què les següents generacions... només parla d'humans... puguin disfrutar com nosaltres. Primera això és impossible al ritme de creixement que portem. No podran disfrutar els que vénen després i això és evident. Però no volen veure-ho. I això se sap des dels 70, quan van començar els discursos sobre el ritme del creixement i les publicacions. Als 70 vam caure els occidentals, vam dir ui, aquest planeta és limitat. I de cop i volta van sortir els informes i bla bla bla. Bueno, però això no ha servit de res. O sigui que realment de desenvolupament sostenible al menys n'hi ha dos i estant bastant clarament diferenciats. La visió del discurs 1 és una visió, de vegades diuen antropocèntrica, és a dir, només centrada en els humans. Tindríem una natura que estaria al servei dels humans. És discurs 1: jo utilitzo la natura pel meu desenvolupament econòmic, eh?. Vale pues aquí la natura al servei. La visió del discurs 2: no, no, la natura i nosaltres ens interrelacionem. Són interdependents. No puc utilitzar-la, ni tinc un límit, si em passo em quedo...per tant tinc el límit. La visió tres és al revés: aquí està la natura i nosaltres som una part d'ella. Al costat de trenta milions d'espècies. Clar, ja és un altre plantejament. Bueno, pues el desenvolupament sostenible va en funció d'això.

Llavors hi han grans diferències i discussions. Alguns textos bons, si tu vols llegir, després ja comentem. Però hi ha coses molt clares. Si, desenvolupament sostenible és algo necessari, és una proposta de solució, jo crec que una mica buida. Perquè després venen les accions i es quan es concreta, però fixa't que té dos parts: desenvolupament, que vol dir desenvolupament econòmic, i sostenible que vol dir vida sostenible. Pues com s'entengui aquesta vida sostenible i com s'entengui com ha de ser el sistema econòmic, aquí tenim unes diferències. El sistema més fort de sostenibilitat, el que es sosté més fort, són els grups indígenes. Els indígenes sí que tenen un equilibri absolut. Evidentment, la societat no podem viure així, és molt complicat salvo casos molt alternatius, eh? que hem comentat abans. A les hores, bueno, com ho fem?.

Però si, desenvolupament sostenible és un dels conceptes clau de l'educació ambiental.

Vale...

Es discurs que ha de sortir, però quan ha de sortir, explicat d'aquesta manera, perquè si no, no val.

Perquè, per lo que he anat llegint una mica, ja també dins d'aquestes tres línies, per això hi ha algú que tendeix més a dir: dins de l'educació ambiental no parlem d'educació per el desenvolupament sostenible sinó que parlem d'educació ambiental, perquè és molt més ampli que no això...

Estic d'acord, i de fet a nivell interrelacional et diré que l'any.. no t'ho se dir segur però... ho podria recuperar, eh? Jo vaig estar a Tessalònica, Grècia, a molta gent d'un òrgan internacional de la ONU, precisament per parlar d'això. I allà es va començar a parlar d'educació per al desenvolupament sostenible. I mi no em va

agradar i ho vaig dir, jo no estic d'acord perquè ens tallem les ales. No és un tema només econòmic, és un tema més ampli, social, cultural de valors... mil coses més. A les hores, dir-li només així es tancar massa el tema. Però l'expressió que ha agafat èxit a arrel d'això és educació pel desenvolupament sostenible, eh? Aquesta és la que ha triomfat, entre cometes, internacionalment.

En el meu plantejament parlo d'educació ambiental.

I jo estic d'acord... ara vull canviar.

Perquè considero que té unes dimensions més àmplies i que va en aquesta direcció de que..

Doncs això es pot datar. La ONU va començar a parlar de desenvolupament i tal, ja més així al 1972. A l'any 1988 va fer l'informe Goldman, va passar temps, eh?. I ja ara només es parla de desenvolupament sostenible des de aquella reunió famosa de Tessalònica. La assemblea general de la cosa van començar a proposar això... i a mi es que vamos, no estic d'acord en absolut. Però bueno, perquè interessa que només sigui desenvolupament sostenible, com si diguem educació pel desenvolupament sostenible, perquè és un tema de d'interès econòmic. Però és interessant, hem de ser més llestos, no pot ser. Les modes són les modes.

Jo la dimensió la faré des d'aquesta perspectiva...

Tu ho faràs bé i tens motius per justificar

Exacte, perquè penso que té totes aquestes altres vessants que el que fa es treballar tot el tema del pensament crític que és la base la educació i no només centrat en una perspectiva tan economicista perquè la mateixa paraula desenvolupament a imaginar...

A imaginar en un desenvolupament humà a estar en una cosa més...

Per exemple, jo ara estic donant una assignatura que en aquell moment de canvi d'estudis es diu, Educació per la equitat i el desenvolupament humà. Bé doncs el que estic fent és educació per la equitat i desenvolupament humà sostenible. Arreglo el problema, dono el millor que jo sé, a més a més ajuntó aquests temes i no és només desenvolupament humà, ha de ser sostenible. Que ja les mateixes Nacions Unides ja diuen que ha de ser sostenible o no és. Es a dir, les Nacions Unides en el fons ho poden separar. Després la cosa funciona com vol però... Si, i tens raó, l'educació ambiental... a sobre és lo més fàcil, a més és més simple. Perquè ens hem de complicar tant? és un paraigües que ho aplega moltes coses. Que va ser el primer invent.

A mi el que m'ha sorprès en tot aquest procés de entrevistes que he anat fent i també amb els alumnes, és com un concepte que fa tants anys que està en el context social es veu des de tantes maneres diferents. Perquè, es clar, com aixopluga tants termes...

Si, però si això ho mires amb finura ho pots entendre en un mapa de carreteres perquè la pluralitat és intrínseca, es intrínseca, i està bé que hi ha hagi de tot. No es de dir, aquesta és dolenta... No! Aquesta fa lo que fa! I està bé que ho faci.

Perquè tu creus que, quan... perquè això ja és un altre tema que en el treball em plantejo, quan.. i tu ho explicaves molt bé en la primera part de la tesi que m'agrada molt el que passa es que la dimensió d'aprofundiment jo no la puc ni tan sols vorejar en el meu TFG, perquè em suposaria un treball i un temps que no em permet el TFG, eh? Perquè són 12 crèdits, s'ha de presentar amb molt poc temps, i tal. Però tu fas una diferenciació entre context - entorn - medi i tal que, en la majoria de les ocasions, ho fem en un mateix. Suposo que en el fons és una qüestió epistemològica que és important de diferenciar-la, però en el meu TFG, jo no em plantejava aquest aprofundiment epistemològic perquè en sembla que no és necessari...

No fa falta...

Vale, vaig bé, no? Perquè en el fons , si agafem aquesta dimensió més àmplia i cap tot.

Si, si, si, cap problema. No ens ficarem. El que passa és que el tema de desconstruït si que em volia fixar, perquè alguns matisos si que són importants. Perquè una cosa és medi, que és un terme que prové de la biologia, i que medi és intrínsecament necessari per l'organisme viu. Un organisme viu sense un medi, no pot viure, és un sistema obert. I això és molt interessant, perquè ja no pot separar-se l'individu del seu medi. Perquè en la nostra cultura, el que deia abans, dualista està separat. En la nostra cultura diu: hi ha un jo i un no-jo. I lo que no és jo, és no-jo.

És l'altre...

L'altre o allò. O allò altre.

Si, si perquè quan és la dimensió que està fora de lo humà ja és allò altre.

Però això no està bé. Tu no ets ningú sense allò.

Exacte..

No existeixes! No pots, tens la absoluta necessitat. Podem distingir, però no podem separar. On està la frontera? On està la frontera? Es que realment és per platejar-s'ho. Per tant la idea de medi és una idea que dona aquesta absoluta necessitat d'imbricació. Mentre que les altres... ambient és molt difós, però bueno ja va bé, és difós i pot aplegar moltes coses. Entorn ja es una mica més concret perquè dona la idea de tancar, de tancament, d'entorn... un cercle, no?. Etcètera,.. són matisos. Però a mi la idea de medi, a nivell educatiu m'interessa molt. Pots dir educació ambiental o mediambiental.

Això és el que he posat.

Si. Lo que vulguis.

Vaig bé, no?

Si, a mi m'agrada. Perquè és més ampli.

Vale, es que jo m'he plantejat parlar d'educació ambiental, perquè si no estem parlant aquí d'una quantitat de termes impressionant...

Aquesta l'entén tothom.

I després... de medi. De medi i medi-ambient.

Pots distingir entre medi-ambient i natura. I aquesta distinció, quan jo parlo de tres discursos, o tres línies o autopistes, és important. Els autors de 1, mai posaran la natura en majúscules i parlaran d'educació per la natura, parlaran d'educació mediambiental, cuidado, eh? Perquè el llenguatge no és neutre.

No...

Els del discurs 3, mai parlaran d'educació medi-ambiental, parlaran d'educació per la natura, amb majúscules. I els del discurs 2, depenen, no estan tan clarament definits. El primer, eeh... abans et parlava de la primera reunió de la ONU... són fites, no és que jo em quedi només amb la ONU, en absolut, perquè passen moltes coses fora de la ONU, masses, més interessants normalment. Però bueno, la primera gran reunió es va fer al 1972 i es deia "Medi ambient i desenvolupament humà". Medi ambient, no natura. Medi ambient... que vol dir medi ambient? el que t'envolta? mmm bueno... Es que no posar un nom a les coses ja vol dir algo. Medi ambient és "lo que te rodea a ti". Ho dic en castellà per emfatitzar-ho. El que t'envolta a tu i al teu grup. Però en si, que és? No diu res. És allò que t'envolta. Medi ambient. O sigui, ja és una visió sesgada. Diguem-ne jeràrquica. Tu estàs per sobre, és evident, perquè tú si que tens un nom.

Em va fer gràcia que l'altre dia a nivell d'Antropologia, es clar, ells diuen: bueno, però es que la mateixa concepció de la natura ja és una construcció des de la ciutat, no?

Avui en dia bàsicament. Podria ser-ho.

Estem fent... bueno, des de la ciutat es quan creem...

Aquesta natura domesticada.

Exacte, natura domesticada.

Si, si. Bueno, perquè és una construcció històrica, eh? Abans no existia. Tot és una construcció. Però es clar és evident que la cosa de la natura ha sigut construïda històricament. I això també té interès. Inclús hi ha hagut una influència, una bona part de la influència de les religions, eh? El que deia abans de lo de la Índia i tal. El plantejament judeocristià és molt dualista, molt. I moltes visions indígenes estan parlant d'una visió panteista, animista, o sigui... no hi ha separació.

Es clar...

No hi ha separació. Hi ha una continuïtat absoluta entre totes les espècies. I hi ha una unitat comú, una comunitat total que seria la comunitat biocèntrica. O sigui els humans formen part, una espècie. O sigui realment.. a demés tot és diví, tot és animat.. així que depèn. Depèn de com et moguis hi ha una construcció cultural sempre, històrica. I això no ho podem evitar, el antropòlegs també són molt útils i també està bé l'antropologia dins de l'educació ambiental, és una de les disciplines que ens fa entendre'ns a nosaltres mateixos.

Està bé, jo no l'utilitzo tant, he pensat més en altres coses. Però entenc que és necessari.

Dins d'aquesta continuïtat a lo millor del meu TFG, que algú pugui agafar el fil conductor, doncs clar, doncs analitzant totes les matèries que tenim, que és el que he fet,... és que es pot treballar a totes. Des de l'antropologia per exemple...

I tant, que és esser humà-natura.

Des de la identitat... i aquesta altra dimensió, que el temps no em permetrà, si que podria ser doncs aquesta mirada de dir, molt bé, tenim tres possibilitats de carreteres, però totes elles ens poden donar elements amb totes les matèries, però cal posar-hi aquesta mirada.

Es que és això, aquest és el tema, cal posar-li la mirada. Que puc aportar des de la meva disciplina. Hi ha moltes coses de l'educació social que tenen a veure amb això d'una manera o altre. Plural.

Aquest era una mica... El meu plantejament era arribar aquí... no sé si la última part la podré fer.

Igual seria bo que tu fessis un exercici temptatiu si vols de dir, jo acabo el meu recorregut pel grau, vull repensar totes les matèries que podrien aportar, i fer una temptativa de dir, podria anar per aquí? O sia.. fer una temptativa. Saps i.. d'ambientalitzar. Seria una mirada per ambientalitzar el currículum del grau.

Exacte...

I a les hores tu que està fent ara això podries fer una prova, a nivell d'això. Quin element es podria treballar en aquesta assignatura, o en aquesta o en aquella?

De fet aquesta era la meva primera idea...

Era fer això...

Era, es a dir... Aquesta dimensió de veure el conjunt i aportar a cadascuna de les matèries doncs aquest element, aquesta dimensió ambiental. I de fet això em consta, perquè em la cerca m'han sortit alguns elements i alguns elements que han fet doctorats de també en aquesta línia de...

Hi ha gent, minoritària, però hi ha gent que sí que vol aquesta línia.

I que estan fent aquesta mirada de dir, com es podria ambientalitzar el currículum. Perquè la dimensió ambiental té doncs varies potes, no?

És transversal.

Es clar, no només és, "Anem a ambientalitzar el campus", energèticament, no-se-què, no-se-què. No, també hi ha tota la part del currículum. Es clar, perquè es que sí no'...

Es queda molt superficial.

Exacte. I una mica aquesta era el meu passet una mica més endavant. Però ja veurem com ho abordo.

"Tuya es la acción no el fruto de la misma"

Exacte, jo ho introduixo, però encara que no tingui tot l'aprofundiment que voldria i que a vegades quan tu tens una edat hi han coses que et sembla que et quedes a mitges, pues fas el que pots.

Les coses es fan, i llavors queda ahí...

Bueno, jo havia preguntat també al professorat, des de la seva perspectiva quins canvis es necessitaven implementar dins del programa de les activitats acadèmiques, assignatures, matèries...

Ambientalitzar... lo que parlem...

Ja està, ja m'ho estaves dient. La dimensió del currículum.

I de tota manera, tu bàsicament el que abogues, es com jo, de dir, "Anem a introduir-ho d'una forma que tothom d'alguna manera comenci a introduir aquesta mirada perquè l'introdueixi dins de la seva matèria".

Però això ha de ser una aposta decidida, políticament decidida pels equips: pels caps d'estudi, els equips deganals.. o sigui, ha de ser una aposta decidida. Sino, no funcionarà. Ha d'haver un ànima, que faci això. Un ànima, "una alma de la cosa", del projecte. No és senzillet. No és senzillet perquè la gent ho pot veure o ho pot viure com una amenaça o com una incomoditat, o como una cosa de: ara que toca, això? jo la meva matèria la tinc. Jo ja porto moltes coses i també tinc una edat i per tant... que ho faci algú que tingui força per fer-ho.

També els preguntava als professors si els problemes ambientals que actualment es presenten a nivell local i global, quines eren les característiques des del seu punt de vista que... és una temàtica molt complexa, eh?

Es molt ampli. És difícil de dir això així "en pocos minutos", és molt difícil, hi han moltes coses.

Bueno, la temàtica estrella del canvi climàtic, però a nosaltres ens afecta poc. Està molt bé parlar d'això però els que patiran i pateixen ja, són els refugiats ambientals, són el sud, els països pobres amb manques d'infraestructures de qualitat, bàsicament. O sigui és un tema que costa molts diners. Ara a París s'ha firmat aquest acord, que és molt bonic, que els països donen 100.000 milions d'euros cada anys entre tots per ajudar als països del sud... Bueno, tot això és molt bonic, ja veurem que passa, perquè es relativament

vinculant l'acord. O sigui, el canvi climàtic és un tema bastant estrella, però després hi han coses molt més properes, com contaminació, tota una sèrie de problemes que vivim al nord, que són específics. També vivim el canvi climàtic, però el canvi climàtic econòmicament ens afecta, perquè de fet s'han fet estudis, però de qualitat de vida ens afecta relativament poc, perquè si fa més calor posem més aire acondicionat, no sé com dir-te. Es a dir, l'estil de vida nord, que no tothom ho pot fer, eh? però l'estil de vida mig del nord apaivaga molt les conseqüències. En canvi hi han coses molt més directes, de temes de salut, de contaminació, jo que sé, varios. Es a través de mil maneres d'estils de vida... El tema del transport, l'energia, en afecta molt al nord l'energia, el tema del petroli i la mania del petroli, la manca de voluntat política d'energies alternatives, renovables. Però la idea del nord és per la idea de no baixar la qualitat de vida de l'estàndard de vida... Podem discutir el concepte de qualitat de vida, eh? Si vols ara el discuteixo... però també es pot discutir. I pel discurs 1, pel discurs 2 i pel discurs 3 és diferent la qualitat de vida. O sigui que també podríem dir que significa per cadascun. Claríssim.

Avui baixava una foto que vaig fer en una botiga de Barcelona d'aquestes del Passeig de Gràcia d'aquestes molt post-moderna que hi havia una imatge que deia. "és millor comprar, que anar al psiquiatra". Bueno, aquesta és una visió molt discurs 1. Després està l'altre, d'una artista alemanya que diu. "compro, luego existo", que és un discurs clarament capitalista. I aquí el discurs ambientalista també va per aquí. "compro, luego existo" la meua identitat és el que posseeixo, el que puc comprar, no una altre cosa. També és molt discutible això. Però bueno, depèn de com ho plantejis també tindràs uns problemes o uns altres. Per tu a lo millor és un problema no tenir mòbil, ò no tenir un mòbil actualitzat, o no poder comprar el nivell per estar al dia i un altre problema és menjar. Vull dir, són molts diferents problemes i és evident que hi molta gradació. O poder respirar bé, o poder veure l'aigua neta, o poder, etcètera. Problemes n'hi ha molts. Encara que insisteixo, el tema estrella, és el canvi climàtic.

Que aquest, és un problema que, ens agradi o no ens agradi, ens acabarà afectant a tots.

No, no, ja ens afecta. Directa o indirectament.

Ara no recordo si va fer dos o tres anys que va haver aquí a Sant Pau aquelles jornades que van fer que va venir aquest investigador del canvi climàtic que està en el grup de... i deia que.. Bueno, totes aquestes ones de calor que fan que els tanatoris hagin de fer naus especials, perquè ja no els hi caben als tanatoris... això ja ho tenim aquí, eh?

El canvi climàtic ja ha començat. El que passa que nosaltres busquem sistemes que poden apaivagar que poden rebaixar l'impacte. Si fa calor, poses més aire acondicionat, que vol dir més consum d'energia, i llavor per una banda arreglem i per l'altre banda posem problema. Així som i no mirem més enllà.

Els canvis dels conreus...

L'alimentació és un tema que als darrers anys s'ha introduït més, a l'assignatura aquesta que et comentava nova i que es un tema que marca moltíssim. L'alimentació, la sobirania alimentària. Bueno, bueno, bueno, el tema de la salut i l'alimentació, ufl!. Gran tema i un bona part de les conseqüències del canvi climàtic ve pel territori de l'alimentació i el transport. És així. S'ha de posar el tema de l'alimentació, que abans no el posava. Problema o tema? Segons de com t'ho miris.

Ara no recordo el llibre de la Vandana Shiva que parla d'això de la sobirania alimentària i dels conreus i tot això...

Bàsic... és un tema de desigualtat social.

Total. I a més a més d'una manipulació absoluta d'unes grans empreses que tenen la proporció major que dominen el mercat i els territoris perquè compren terrenys a Àfrica i altres països...

Per especular.

Es clar, per especular. I llavors, es clar, els preus de venda dels productes...

Totalment controlat per un tema d'especulació molt fort. A l'arròs, al blat,... hi ha un tema especulatiu que fins i tot escandalitza. O podríem dir que escandalitza a alguns. A mi m'escandalitza. Es que no hauria de ser un tema d'especulació, però és evident que estan buscant nous elements... Tot el tema biocombustibles, també està afectant molt, totes aquestes històries que sempre tenen un rerefons de negoci que et venen en color verd.

Que acaba sent, com tu explicaves molt bé i m'agrada molt aquest mapa que has fet perquè em donarà molts elements per ja fer el marc teòric.. amb aquestes tres pistes. Reforçar l'1. Seguir, mantenir el 1.

Si, si. El discurs 1 és el discurs 1.

I li pots anar donant la volta perquè al final és el que domina. o sigui, tu mires els diaris, mires els programes de televisió, mires les coses que parlen..

Segueixen reforçant el 1.

Si. És estranyíssim que hi hagi una altra cosa. A les hores és que és el dominant. Amb la qual cosa no vol dir que no es pugui fer, ni viure, ni plantejar una altra cosa, que és el que hem de fer des de la lluita ambiental. La lluita no pot ser només el discurs 1. Les jornades que es fan... jo es que ni vaig perquè sempre estic veient... ni vaig perquè penso, què em diran de nou?. Vaig per altres coses, que a lo millor no estan parlant de medi ambient, però bueno, que si una fira econòmica solidària, un no se que.. es clar, vas veient uns comportaments molt més interessants, molt més participatius, molt més comunitaristes, molt més interessants.

Però jo pensava, ostres, nosaltres que treballem tot el tema del desenvolupament comunitari, imagina't nosaltres com a professió com podem...

Es clar. I a sobre és una qüestió d'identitat està claríssim. No podem prescindir del cuidado de la natura, de l'entorn, no podem prescindir en el sentit identitari. Hem d'abordar-ho com element identitari, de quina identitat volem tenir. No és imposar un model sinó,.. com reflexionar. De que estem parlant en Desenvolupament i comunitat? El que passa és que tendim en aquesta idea molt centrada en lo humà, molt antropocèntric quan podria ser més biocèntric, i més englobador. Seria com un gradient, no és com una cosa o l'altre, és com molt antropocèntric (per una banda) o molt antropocèntric (per l'altra)... i (al mig) una escala. Vull dir... et podries moure d'aquí, però has d'aprendre a moure't d'aquí. El discurs 1 i el discurs 3 són els dos extrems i entre mig moltes posicions. Seria aquest gradient.

Si però d'alguna manera, alguna posició...

Sinó, estàs traient una dimensió fonamental, no la pots treure, és enganyar.

I la última que els hi preguntava era quins tipus de coneixements, habilitats,... per poder abordar en el grau d'educació social... Es complex ja ho se, eh?

Però la meva pregunta sempre era, bueno de fet ha sortit, eh? Però jo m'ho miro des de... ja no és només el coneixement, és a dir, si no hi ha la mirada, és impossible que s'introdueixi. O sigui que, ha de començar per aquí. A mi m'ha sorprès gratament que, en les entrevistes que he tingut, que en el moment que he preguntat.. s'ha establert com... la pregunta sempre és el motor, no? I llavors.. quan jo pregunto es com que es desapareixen les coses. I això per a mi ja té un valor impressionant perquè amb les persones amb les que els hi hagi fet l'entrevista en algun moment determinat de la conversa que hem tingut s'obrin noves possibilitats en el seu ideari de plantejar l'assignatura.

Ja està bé.

Ja està bé. Ja sé que és poquet, eh?

No, no, que està bé.

És introduir, vale a partir d'aquí, un, un un...

Tot és començar a caminar...

Si d'alguna manera això també ho parlo també amb el cap d'estudis i veuen que és curiós que la majoria de l'alumnat diu que no s'ha introduït en el grau, però en canvi ells... No s'ha introduït, so sigui, zero... però en canvi tots tenen clar que la interrelació és 100%.

Tot i això, que ho tinguin clar, quan tu treballes amb ells és quan ho veuen clar. Perquè és una idea molt confusa. Perquè està poc treballada a l'escolaritat prèvia, perquè mai ningú els ha parlat d'això.

Però que la forma intuïtiva...

Intuïtivament ho saben... però han d'acabar d'entendre-ho. S'ha de treballar. S'ha de treballar.

Quins aspectes creus tu que s'haurien de treballar, per aprofundir en això, eh? Molt a grosso modo.. ja sé que es una cosa molt..

Una cosa són els aspectes, una altra cosa serien els continguts diguéssim disciplinars. És molt difícil que l'educació ambiental no sigui multidisciplinar, eh? Lo ideal seria interdisciplinari. Jo no m'entretinc massa en aquests aspectes, el cas és que si ho penses... d'ambientalització curricular és un tema i si penses en una matèria és un altre tema, concret, d'una matèria específica. Que és una matèria, que clar... Són dos plantejaments no incompatibles, però són dos plantejaments.

Aspectes, tots els que vulguis, des d'un punt de vista disciplinar, totes. Però es fa sempre... jo insistiria perquè jo crec que en el tema d'economia i educació més o menys està, però falta una economia ecològica de l'educació. I aquesta és una disciplina que no entenc com no s'ha introduït d'una manera clara en l'educació. Perquè en l'educació seguim pensant que això no és un tema interessant. No parlo d'educació social, parlo de pedagogia, parlo de formació de professorat. Hi ha molt poca cosa, molt poca cosa.

A les hores, el tema d'una economia ecològica des d'un punt de vista econòmic... que economia i educació es transformés en una economia ecològica de l'educació. Ja estaria ambientalitzant, i a més, té una solidesa aquesta disciplina brutal. O sigui, pel que he pogut llegir aquí, i a Espanya i internacionalment, hi ha una revista extraordinàriament bona en aquest sentit, que a més a més la podem llegir qualsevol professional d'educació.

Com es diu?

Aquesta revista es diu Ecologia Política. I es la millor revista en castellà, però és internacional perquè té col·laboracions amb gent de lo millor, sobre temes d'ecologia política. Però en realitat la porten economistes, aquesta línia d'economia ecològica. Però ja surten elements de reflexió, surten moviments socials que estan treballant per aquesta línia, no se surten moltes coses diverses. Surten coses de anàlisis polític... perquè és interessantíssima. I demés és la única que hi ha una mica de crítica en aquest aspecte. Perquè després te'n vas a l'ecologista, que és aquesta visió culturalista però més reduïda o te'n vas a moltes altres que són de divulgació i tal però que en realitat no qüestionen res. O que poden ser només de biologia, que està molt bé, però la biologia no es basta a sí mateixa, que això ha estat un tema que ha costat d'entendre. Perquè l'educació ambiental, de fet, la van inventar el biòlegs, i totalment per ells. Com a nom i com a idea i de dir: "hem d'educar perquè estem fent malament les coses", però ells no tenen la dimensió social, ni tenen la dimensió de valors, ni tenen la dimensió educativa, encara que han fet educació i molt bé per ells, perquè han fet coses i són els que han iniciat el tema. I en això, aquí el reconeixement. Però es necessiten altres professionals. Però es que de fet un educador social també necessita una formació interdisciplinar si es que no pot ser que tingui una formació només d'educació. Ha de comprendre l'ésser humà, ha de comprendre una sèrie de coses d'equilibris, desequilibris, socials, de tot tipus. Pues igualment en ambiental.

En quan a competències bàsiques, home, la competència és bàsicament una competència integradora de tot això. La persona ha de situar-se. Algun aspecte específic, diria jo, començar per la petjada ecològica, que és un concepte que van inventar uns urbanistes, no t'ho perdís, però que té a veure amb les conseqüències ambientals de la nostra manera de viure. O sigui, la petjada ecològica és un instrument de mesura en hectàrees el consum de carboni, l'impacte de les emissions de carboni que fem. Les emissions de carboni, de CO₂, de diòxid de carboni. I mesura tant en l'edificació, l'alimentació, el transport... i cada vegada hi han més calculadores de carboni. I és un concepte, un constructe, que està en evolució però que ja porta un veintitant anys, des dels 90, és molt interessant. I començar per aquí ja és una visió transversal perquè t'està parlant de tots els àmbits que vius tu com a persona individual, o que podem viure plegats com a comunitat, una població, un país. I per aquí ja estem introduint un tema social. Per mi es molt potent utilitzar la petjada. D'entrada per canviar la mirada. Un pensa que viu frugalment, fa la petjada real i diu, ei, necessito 1,2 planetes. Un resultat típic d'aquest estudis és. "Si tothom visqués com jo quants planetes es necessitarien. Bueno, doncs això que sembla una tontada, és tremendament disparador i formatiu d'entrada. I ja inevitablement et planteja les desigualtats socials. I de veure que: "no tothom, pot viure com jo, perquè jo pugui viure així, necessito altes que consumeixin menys recursos que jo del planeta". Es impossible els recursos són els que són. El nord consumeix el 80% dels recursos i som el 20%. I al revés. I això es real. Hi han estudis fets així. I això ja et situa, no pots separar-ho. I això ja seria un disparador. Jo això es algo que aplicaria... bueno, ho convertiria en un instrument quotidià. que passa quan jo faig això o faig allò, que passa quan jo viatjo així o viatjo aixà? Saber-ho. Això t'ajuda a situar-te: "Vale, jo sóc una persona frugal, si, però algunes accions meves tenen unes conseqüències molt fortes. I no per mi, i no ple planeta, pels altres". Estem aquí tots plegats, el CO₂ no coneix fronteres.

Aquí ve el tema: el canvi climàtic? si però sobretot aquestes desigualtats al voltant del canvi climàtic.

No et contesto molt concretament, és una cosa a treballar. És molt ampli... t'estic dient coses sobre la marxa. Jo introduiria temes d'economia ecològica, introduiria temes de psicologia social, però es clar es dir-te una mica... Antropologia per suposat, inclús a veure a nivell profund com han marcat algunes visions aquesta mirada profunda. Perquè no?, s'ha de treballar perquè no sent religiosos, ni sent practicants de tot això, està culturalment en la base del que som. Es que hem d'aprofundir també a vegades. Per tan un estudi d'aquest tema també és interessant.

El tema ètic. El tema de propostes d'ètica diferents. De diverses classes d'ètiques.

El tema, per exemple, de la gent jove estan molt interessada amb els animals. Es un tema que el noves generacions ho tenen molt clar. Els hi parles dels animals o de les espècies i estan encantats. Tenen un tarannà proper aquí. I això no és educació social evidentment, però és entendre el nostre paper i la nostra relació amb els altres que no són humans.

La nostra idea està més centrada en el tema de les relacions entre humans perquè es lògic, perquè es educació social. S'entén social - humana. Però també es interessat rebaixar aquesta visió.

Antropocentrista...

Antropocentrista. Aquesta seria la visió del nord. El model del nord es presenta com antropocèntric però és en realitat endocèntric, o sia el seu model ho vol imposar a tots, inclús a nivell d'educació ambiental. I es, no perdoni, és el seu model i només ho poden fer els rics "entre cometes". De jo només puc ser més eficient si pago més. A veure, jo no puc tenir un cotxe híbrid, jo no puc tenir el model més AAA de l'eficiència energètica que em comprí. Només si pago més. Bueno, és evident que és un model que reforça el model dominant. Bueno, ja ho hem dit. En fi, moltes coses. Jo crec que seria bo que algun dia, poguéssim fer algun plantejament de grau on tots es possessin en coordinació realment en aquest sentit. No és només ambientalitzar i ja està, si no que tothom sàpiga, que tothom conegui, que tothom es coordini, que tothom tingui clar que anem cap a aquesta via. Perquè si fas cadascuna per separat, no saps que els hi queda als estudiants. Un matís? No se que ven bé que els hi passa.

Aquest model és incompatible amb un model que sigui només una signatura d'ambiental? JO no veig incompatible, perquè allà s'insisteix més. La gent que s'apuntava, perquè s'apuntava sempre molta gent a l'educació ambiental. S'apuntava molta gent que deia: "Bueno, es que això no ens ho explica ningú". No ens ho explica ningú i utilitat immediata no en té. Perquè jo només els hi donava la formació, la formació bàsica. Després dius, vull fer un projecte d'intervenció social, vull fer un projecte que aquesta educació ambiental sigui forta, vale, això és pel curs següent. Perquè formar-se en aquestes línies ja requereix bastant treball, bastantes lectures, però jo pensava, bueno, és bo. No entenien molt bé que els hi servia per l'educació social. A nivell teòric sí, a nivell aplicat no gaire.

Jo sempre he dit hauríem de tenir dues assignatures: la teòrica i la pràctica. O sigui la de dir, bueno, ara ja tenim una formació, entenem el mapa, ara anem a fer projectes, fem propostes, venga, posem-nos en plan més pràctic. Tot no dona temps.

Quan fem un projecte educatiu tindre que...

Que aquesta dimensió la contempleu, i la contempleu d'una manera realment formada, perquè ja pots veure que hi han varies línies que es poden en algun moment barrejar. Però un sap on és, no el primer que se li acut o lo que, o sí, però en realitat no veu més possibilitats. O sigui, el mapa no es tant per..., es per veure que hi han més possibilitats, que et quedi clar, que les possibilitats són variades.

Llavors tu com a professional o com a ésser humà doncs senzillament triïs una o una altre...

Es com fer un plat de cuina. Tu tens els ingredients...

Però tens tots els ingredients..

Quins utilitzes? els que estan al teu abast. I uses els que estan al teu abast, no tots els que són possibles. Però tu entens millor els ingredients que pot haver en un plat. Després ja en la tria sempre es redueix, però això és normal. Això està bé que sigui així. Però ho has de saber. Fas decisions conscients. NO es el mateix que no saps perquè toca. que també és un tema interessant a la universitat, dic jo.

Però bueno, res més. Jo espero que sí, que la gent, normalment bueno, en deia que no entenia. Que el tema li interessava sense més d'això, que els hi servia per entendre. La gent m'ho deia que els hi servia per entendre millor les coses i jo veia que els hi quedava una mirada que ja no la canviaven. Lo que canviava era la mirada. I amb això ja n'hi ha prou. Tot lo demás, si volen seguir mirant, tenen tota la vida. I si no cadascú es centra... però al menys la mirada ja no era una mirada única, era una mirada múltiple. I per a mi això és importantíssim.

I després, en una institució, tu treballes de funcionaria... bueno, pues t'enfocaran cap a una, i no hi ha una altre... però tu saps més coses. El que es el context et pot tancar, i et pot obligar, i no voldran certes coses perquè no els hi convé... però un sap no és. I no convertim això en una guerra ideològica, el convertim en elements d'una dualitat possible, que es tanca en les situacions concretes. I podrà haver plats híbrids i podrà haver plats purs, i podrà haver fusió, i podrà haver moltes maneres de combinar. Del moment en que estiguis, del context en que treballis, quines possibilitats que aquest context t'ofereixi o t'obri. Veig que tot val, tot està ben fet. Però entens on ets, que és molt important.

Ja acabo, eh? Perquè sé que és un horari que també...

Moltes gràcies

José Antonio...

Cuál es tu titulación académica, ámbito profesional...

Bueno, yo comencé siendo maestro, posteriormente hice la licenciatura en pedagogía, y luego mi doctorado en pedagogía también, con una tesis sobre educación i desarrollo social en la Galicia rural.

Los años de experiencia docente en el grado de educación social i en que universidad eres...

Son muchos. Claro, fundamentalmente en la Universidad de Santiago de Compostela. Yo situaría los inicios en lo que en nuestra universidad fue una especialidad denominada de Intervención Socioeducativa, era una especialidad de 2o ciclo en la licenciatura de pedagogía. Creo que contribuí, o tuve la fortuna de contribuir junto con mucha otra gente a la implantación de la diplomatura de educación social i a iniciar des de prácticamente, des de los primeros años mi docencia en ella. Compartía docencia con la licenciatura de pedagogía, con educación social i en des de entonces en la Universidad de Santiago, pero es verdad que con colaboraciones en masters, o como profesor invitado en otras universidades, tanto en España como...

Eres profesor titular, ¿no?

.. Soy catedrático de pedagogía social en Santiago de Compostela.

Las asignaturas que realizas concretamente en educación social...

Bueno en Educación Social... en 1o Políticas socio-educativas i Derechos Humanos, i Pedagogía social.

Bien, pues vamos ya directos. ¿Crees que hay alguna relación entre la Educación ambiental i la educación Social?

Si, sin duda. Las dos comparten su vocación educativa. El sentido pedagógico que debe tener educar en lo social, para lo social i con lo social, lo que significa darle protagonismo a las personas. Y cuando hablamos de educación ambiental no estamos hablando solo de una educación que toma como referencia el ambiente, como contexto, ni tan siquiera como un pretexto para educar, sino como una posibilidad de cambio, de actitudes, de comportamientos, de valores, con una visión que no puede ser antropocéntrica sino biocéntrica, que debe dar un especial protagonismo a las personas pero también a los colectivos sociales i que en definitiva, lo que ambas se plantean es la posibilidad de una educación que nos ayude a ser más y mejor sociedad, lo que necesariamente significa más respeto y poner en valor lo que las circunstancias, en este caso ambientales y sociales comportan, no?

Nosotros hemos defendido siempre una lectura del ambiente muy comprensiva, muy integral, muy inclusiva, de modo que nunca lo hemos asociado a aquello que tiene una dimensión físico-natural, sino a todo aquello que considerando lo físico-natural da también idea de cuáles son las realidades i las circunstancias sociales y como vivenciamos los procesos de desarrollo individuales y colectivos. Y en ese sentido son dos educaciones que convergen en aquello que, a nivel metodológico, a nivel epistemológico, a nivel teórico, se plantean como práctica educativa. Es que debe ser una práctica fundamentalmente de coherencias.

El valor del trabajo de la educación ambiental i de educación ya lo has transmitido, eh?

Sí...

Por tanto ya me voy a la tercera que era, ¿Cómo profesor y también presidente del comité de evaluación, y que has evaluado otros grados en Cataluña, en otras facultades, consideras que está reflejado en los planes de estudio la dimensión ambiental?

Bueno, yo creo que desde luego, de forma implícita sí. Que debiéramos hacerla más explícita, yo creo que también. Sobre todo en lo que significa de un compromiso decidido de las universidades, y no solo de algunas facultades, con una visión más holística, más integral, más integradora, de aquello que son las realidades ambientales, sus problemas, diríamos incluso sus verdades incómodas, para incorporarlo a las prácticas cotidianas. En definitiva, las universidades tienen una responsabilidad enorme en cualquiera de sus titulaciones y es no solo formar a técnicos o a profesionales en un determinado ámbito, si no formar a ciudadanos, y especialmente en facultades de ciencias de la educación a ciudadanos que ayuden a que otros lo sean. Y es ahí donde entran en juego todas aquellas dimensiones que nos recuerdan el significado, el sentido de lo humano y de la humanidad, que mucho ha de significar una reconciliación con el medio ambiente. Y en esto, yo creo que todavía estamos lejos de conseguir lo que es deseable. Tanto en una formación explícita, a través del currículum académico, formativo, los planes de estudio,.. Como en aquellas pautas, normas, criterios que definen nuestra convivencia. Hablamos mucho de sostenibilidad pero no contribuimos tanto como sería deseable a ella. Hablamos mucho de cultura, de tolerancia, de respeto, de paz... también son elementos ambientales sin duda, ¿no? Hablamos de lo inclusivo y sin embargo a veces nuestras prácticas, nuestros comportamientos o nuestro currículum, profundiza mucho más, o le da mucho más significado a la competitividad, a la dimensión académica que a la dimensión emocional, axiológica, de valores, etcétera.

Y la educación ambiental y la educación social en mucho nos recuerda la importancia de esto último.

¿Consideras que la inclusión de la dimensión ambiental en los planes de estudio del grado en general, debería estar basada en el concepto de desarrollo sostenible?

Bueno, el concepto de desarrollo sostenible es un concepto muy controvertido. Yo iría mucho más en la cultura de la sostenibilidad clarificando suficientemente que queremos decir cuando decimos sostenibilidad. Por lo tanto, si la sostenibilidad es un valor en base al cual procuramos garantizar que se satisfacen las necesidades de las generaciones del presente sin que se comprometan las del futuro, bueno, esto significa que básicamente le estamos dando una dimensión ética. Por lo tanto no es solo una dimensión económica, no solo una dimensión tecnológica, instrumental, que las necesitamos en una sociedad que tiene capacidad suficiente para controlar mucho más aquello que deteriora del medio ambiente. Incluso para prevenir deterioros. Desde esa perspectiva yo creo que lo que tenemos que construir es una cultura que nos aproxime a los valores... Bueno, una sociedad que al tiempo que respeta los derechos humanos, respeta lo que así genéricamente podríamos definir como derechos ambientales o ecológicos, ¿no?

Desde tu perspectiva, ¿cómo podríamos vincularlo esto en los grados de educación social? Es decir, antes...

Si, llevamos años hablando de la necesidad de hacer mucho más transversales nuestros currículos, de ambientar la formación de nuestros estudiantes, i no solo en aquellas titulaciones que toman como referencia lo educativo, sea para formar maestros, sea para formar educadores, pedagogos o cualquier otro profesional en el ámbito de lo social o de lo educativo.

Yo creo que esencialmente tiene que ver con la capacidad de la que hemos de dotarnos todos los que tenemos alguna responsabilidad en la formación. Muchas veces en alguna tarea de gestión académica, pero tras veces en la tarea de profesores para entender que aquí tenemos un elemento que nos vincula a todos y que puede hacernos mucho más partícipes en la docencia y en la investigación de líneas de trabajo compartidas. Y esto significa en definitiva construir una cultura de la colaboración de la cooperación y darle un sentido mucho más, ya no interdisciplinar, sino transdisciplinar a aquello que son los procesos formativos que llevamos a cabo. Esto requeriría y mucho una cierta reforma en profundidad en los planes de estudio pero sin necesidad de que esa reforma llegue, y yo creo que progresivamente nos vamos a ir acercando a ella, que en los equipos docentes, en la coordinación de los planes de estudio, que en las tareas que

desarrollamos a nivel académico, también a nivel científico, como investigadores, como profesores, con los estudiantes, todo esto vaya impregnando. Una especie de recordatorio permanente de que aquí tenemos un desafío importante y que ese desafío es un desafío fundamental desde el punto de vista educativo. Y donde realmente hemos de ser coherentes es en aquello que decimos que ha de ser la educación, en este caso la educación social o la educación ambiental, para luego ser capaces de llevarlo a la práctica. y eso no es fácil, no tiene un recetario, no tiene un formulario en base al cual poder hacerse, pero tenemos el principal instrumento para llevarlo a cabo que es el diálogo, que es el conocimiento, que es el saber disciplinar, puesto al servicio del encuentro y no de la disonancia. Dispuesto al servicio de los saberes compartidos y no de los saberes que se reparten, y ahí es donde hemos de aprender todavía mucho.

Y había otras pero me las salto y me voy a una última... En tu parecer, qué tipo de conocimientos, habilidades, capacidades crees que se deberían trabajar actualmente para afrontar los problemas ambientales desde el mundo educativo.

Bueno, yo creo que de un lado lo que hemos de hacer es dotarnos del mayor y mejor conocimiento posible entorno a aquello que es el ambiente, o los ambientes en los cuales estamos. El conocimiento lo vamos a necesitar siempre así que no podemos renunciar al saber. Lo que sucede es que hemos de construir el saber también de un modo diferente. Hemos de dotarnos de una epistemología que rompa fronteras que abra ventanas, que de posibilidades de encuentro entre diferentes saberes, campos científicos, que lamentablemente han estado como muy sesgados, muy parcelados, y entonces se necesita compartir muchas más miradas, mucho más encuentro. Necesitamos de metodologías que hagan posible este compartir. Yo diría que, desde la perspectiva metodológica, que en el fondo también nos lleva a visiones paradigmáticas, no sobra nadie y nos necesitamos todos. Por lo tanto, hemos de darnos la oportunidad de métodos que profundicen mucho más en aquello que se puede compartir frente a aquello que nos puede separar, que nos puede disgregar. Y luego, yo creo que tenemos permanente una necesidad y es que todo aquello que llevamos al conocimiento, que llevamos a los métodos, que llevamos a la formación esté dimensionada por la ética. Es decir, que es lo que, con bastante frecuencia, hemos dejado al margen, supeditando la técnica a lo tecnológico, a la formación académica, a la formación profesional, lo que en definitiva es la formación en sus "para qué" y sus porqués. Ya no es tanto el cómo se hace, si no el para qué se hace. Y cuando tenemos tantas cosas en juego, en términos de justicia, de igualdad, de libertad, de democracia, de bueno de, respeto a aquello que nos da vida y la mantiene en toda su diversidad, pues esto se hace cada vez más importante.

Muchísimas gracias.

No hay de qué. Siento el apresuramiento.

Nom del professor/a:

XXXXX

Dades generals

Quina és la seva titulació o àmbit professional d'expertesa?

Pedagog

Quants anys d'experiència docent té en el Grau d'Educació Social?

1990

Quina vinculació contractual té amb la UB?

Professor permanent titular a temps complet

És professor titular (professor/a temps complet)

Contracte a temps parcial

Associats.....

Quines assignatures realitza a la facultat d'Educació Social de la UB i en quin torn (de matí o tarda)

Art i Cultura en Educació social, Polítiques socials i educatives, Acció socioeducativa en centres residencials i Animació sociocultural i educació en el temps lliure. (matí i tarda)

Moltes gràcies per donar-me la possibilitat de fer aquesta entrevista. Si et sembla comencem?

Perfecte. Quan tu vulguis

Creu que hi ha reflectit en les assignatures del Grau d'Educació Social algun tema relacionat amb la dimensió ambiental (medi ambient) ?

No específicament. Suposo que transversalment en diferents assignatures es tracta la temàtica.

En quina/es assignatura/es?

Educació per al desenvolupament i la cooperació, educació, formació i salut, animació sociocultural i educació en el temps lliure, art i cultura en l'educació social, polítiques socials i educatives...

En quin sentit, perspectiva o dimensió creu que es treballa?

En el sentit d'integrar el medi com a part del sistema educatiu i dels objectius de desenvolupament humà i social.

Creu que hi ha alguna relació entre l'educació ambiental i l'educació social?

Molta

En cas que hagi respost que sí:

On veu la relació?

Societat, cultura i natura són els eixos fonamentals de l'estructura que ens permet viure. I el medi és l'espai vital per excel·lència, sense la natura no podem existir.

En quin context o àmbit ho relaciona?

Salut, consciència i valors, cultura i educació

Considera que té algun valor treballar l'Educació Ambiental en el grau d'Educació Social?

Molt necessari

3.1 Per què?

No donar importància a l'espai on vius (exemple la casa) és estar desarrelat de la realitat física. L'espai vital (la terra, l'aigua). Som realitat física no solament mental.

Els alumnes de 3r i 4t curs del Grau d'Educació Social de la UB, han fet un qüestionari i han esmentat que han fet una assignatura amb vostè on han vist reflectit algun tema relacionat amb l'educació ambiental, el medi o la dimensió ambiental.

Podria explicar-me com ho ha vinculat dins del grau i/o en concret en la seva assignatura/es?

En ASC sociocultura i educació en el temps lliure: en la tradició històrica del moviments de lleure i d'animació sociocultural que fan una defensa del medi natural i ho apliquen en els seus projectes activitats i pedagogies. En art i cultura: relacionem la cultura amb la natura com a un fet molt lligat. En Polítiques socials i educatives: entorn al tema de desenvolupament i la sostenibilitat i en l'educació.

Quin és el motiu pel qual ho introdueix dins del programa de l'assignatura ?

S'introdueix en el programa de l'assignatura com a competència transversal de la UB. Però sobretot per importància del medi i la sostenibilitat en el desenvolupament humà i en l'educació.

Considera que la inclusió de la dimensió ambiental en el Pla d'Estudis del Grau d'Educació Social ha d'estar basat en el concepte de Desenvolupament Sostenible?

Si

Podria explicar-me perquè ho considera així?

La idea del desenvolupament s'ha centrat en la realitat en el "desarrollisme" (explotació i apropiació del medi i els seus elements). El concepte de desenvolupament ha d'estar fonamentat en la idea de benestar natural i de ser i no de benestar artificial i de tenir .

Quins canvis es necessiten implementar dins dels programes de les activitats acadèmiques (assignatures, matèries, etc.) per incloure la dimensió ambiental?

O a cada assignatura tenim una part de competències i continguts assignats o que es proposi una assignatura d'educació socioambiental.

Els problemes ambientals que actualment es presenten a nivell global i local, quines característiques tenen, des del seu punt de vista?

En que la responsabilitat política, econòmica, cultural i social no tenim assolit la realitat del medi i de desenvolupament humà com a part de la natura.

Quin tipus de coneixements creu que s'han de tenir actualment per afrontar els problemes ambientals?

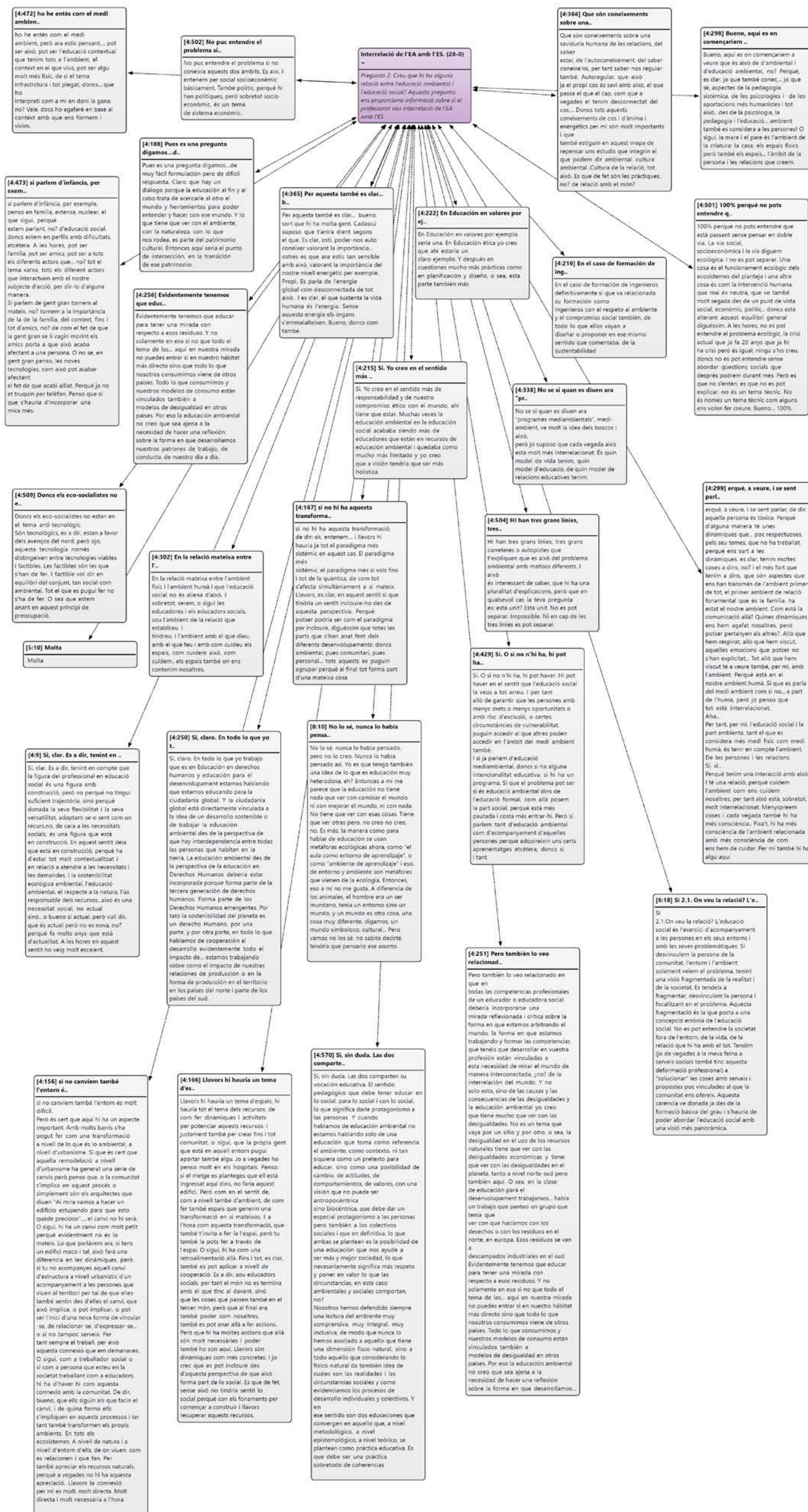
Sobre el medi com a espai vital, sobre idea de desenvolupament humà i natural i sobre drets...

Voldria aportar alguna cosa més?

Crec que el present i el futur del món i de la humanitat passa per sentir-nos parts iguals amb tot el natural que ens envolta i que ens cal considerar tots els elements de la natura (aigua, terra, sol, vent, arbres, plantes i flors, animals...) com a éssers que ens permeten viure i que s'hauria de desenvolupar drets i deures del s humans respecte al medi. També s'hauria de considerar la natura com a part del concepte educatiu.

Moltes gràcies per la seva col·laboració, ja que és una aportació essencial per poder recollir la veu del professorat.

Annex VI: Gràfic realitzat amb el programari Atlas.ti per analitzar tots els conceptes de les entrevistes que tenen a veure amb la interrelació de l'EA en el Grau d'ES.

Annex VII: Gràfic realitzat amb el programari Atlas.ti per analitzar tots els conceptes de les entrevistes relacionats amb el valor de l'EA en el Grau d'ES.

